

Ζεκίνημα

10

ΜΑΡΤΙΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ
ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΠΕΤΖΩΝΗΣ
Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΡΑΤΙΚΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΕΓΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΣΤΑΝΟΣ
ΝΤΙΝΟΣ ΔΡΑΚΑΤΟΣ
Γ. ΑΠΟΣΠΕΡΙΤΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΦΑΡΙΔΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΛΙΝΑΡΔΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΩΤΗΣ
ΒΑΣΟΣ Π. ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε., 1947

Ξεκίνημα

ΜΗΝΙΑΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΛ-
ΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΕΩΝ

ΧΡΟΝΟΣ 50^Σ ΔΡ. ΦΥΛΛΟΥ 10 (31)

ΑΘΗΝΑ — ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ — ΜΑΡΤΙΟΣ 1947

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΚΟΥΛΕΝΙΟΥ 1 - ΤΗΛΕΦ. 84000

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΣΩΤΗΡΗΣ ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΒΑΣΙΟΣ ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ - ΤΑΚΗΣ ΚΟΚΚΩΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΛΙΝΑΡΔΟΣ

ΥΠΟΜΝΗΣΗ

Λόγω της απεργίας των τυπογράφων που κράτησε κοντά δυό μήνες, στάθηκε αδύνατη η έκδοση του "ΞΕΚΙΝΗΜΑΤΟΣ", τόν 'Ιανουάριο και τό Φεβρουάριο. Τό τεύχος τουτο κυκλοφορεί υπερπηδώντας τεράστιες δυσχέρειες και παρ' όλες τις νέες αυξήσεις (τά τυπογραφικά ανέβηκαν 32% και τό χαρτί άλλα 25%) βγαίνει με την παλιά τιμή των 1.000 δραχμών. Έλπίζουμε πώς η δυσία αυτή θα συμπληρώση τά κενά των δύο άλλων φύλλων.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ΓΙΑ ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ Δραχ. 12.000

ΓΙΑ ΕΞΗ ΜΗΝΕΣ Δραχ. 6.000

Έπιστολές και έμβάσματα:

Περιοδικόν "ΞΕΚΙΝΗΜΑ,"

Μαιζώνος 14 — ΑΘΗΝΑΙ (2)

Ξεκίνημα

ΧΡΟΝΟΣ Ε' ΦΥΛΛΟ 10 (31) ΜΑΡΤΙΟΣ 1947

ΤΟ ΠΡΟΜΑΝΤΕΜΑ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ

ΗΤΑΝ ΤΟ ΡΟΔΟΧΑΡΑΜΑ κάποιας Αύγης. Μιάς 'Αττικής αύγης, όπου την έλουζαν οι θερμές αχτίδες του Αύγουστιάτικου ήλιου και την έπάγωνεν η μαύρη σκιά της έχθρικής κατοχής, όταν κινήσαμε. Ένας άκράτητος ένθουσιασμός και ένας κόσμος έλπίδες και όνειρα, τά μόνα έφόδια που διαθέταμε τότε. Και σκοπός, ένας: Νάγγιζουμε κάτι "Ωμορφο, να φτάσουμε στο ξεπήδημα μιας χρυσοστόλιστης 'Ανοιξιάτικης Μέρας που θα άγκάλιαζε τους ανθρώπους όλης της γής! Κίνητρο για τουτο, είχαμε την άσιγαστη και μεγαλειώδη νοσταλγία της 'Ανθρωπότητας, που άφου πνίξει ολοένα μέσ' στην ψυχή του ανθρώπου, τό Αίώνιο εκείνο Ψιθύρισμα: «Στά καθαρώτερα βάθη του στήθους μας βογγάει ό πόθος ν' άφιερωθούμε από εγγνωμοσύνη και με τη θέλησή μας σε κάτι άνώτερο και ευγενέστερο, μιά και για κάτι καλλίτερο έχουμε γεννηθή» (Schiller)

Ξεκίνημα, με μιά λέξη βαφτίσαμε την πρώτη μας τοτινή έξόρμηση, της Νειότης, γιατί προοπτική μας ήτον να γίνουμε αρχή ξεκινήματος όλων των Νέων. Μά τό ξεκίνημά μας εκείνο, κάπως περιεργο στάθηκε. Ζητήσαμε μ' αυτό, να πορευτούμε, γυρίζοντας πίσω, σε κάτι περιφρονήμενα δρομάκια του δάσου άπάτητα από χρόνον πολυ... Μονοπάτια άπότομα είναι αλήθειες, ευωδιασμένα ωστόσο από την ρίγανη και τό βουνήσιο θυμάρι. Δυσκολοδιάλεχτα κατάρβραχα, για τους πολλούς αυτής της ζωής πεζοπόρους, που μολοντούτο φέρνανε άλλοτε τους παπούδες μας στην Εύτυχία...

Μετρημένοι στα δάχτυλα ήτανε, όσοι γυρίσαν να δοüne τά πρώτα μας δειλά φτερουγίσματα. Και πιό λίγοι ακόμα, εκείνοι που θέλησαν να πάρουνε μαζί μ' έμας τό τραχύ άνηφόρισμα. Όμως, δέν δειλιάσαμε! Προχωρήσαμε με δυσβάσταχτο κόπο και μερικά μόνο βήματα κάναμε, δλόκληρο τόν άγύριστο εκείνο χρόνο.. 'Αλλά, πίσω δε γυρίσαμε. Ξαποστάσαμε σταματώντας, και στρέψαμε τά μάτια ψηλά. Κάπου, στο βάθος έκει, όπου οι άπέραντες γυμνές βουνοκορφές ένώνουνται με τη γαλάζιαν άπεραντωσύνη τ' ουρανού. Έκει, που φυσάει τόσο δροσερά ό άέρας...

Διακρίναμε ένα δόλολευκο έκκλησάκι μισοσκεπασμένο από τις λευκες του θρυμού και περιτριγυρισμένο από των Γερανών τις φωλιές. Γνωρίζαμε, πώς Κάποιος πρόσμενε κοντά στο 'Ιερό, τό φτάσιμό μας. Έκείνος που Πρώτος ανέβηκε. Και τουτο μας ήτον άρκετό. Νοιώθαμε, ότι κάποτε, ίσως όχι άργά πολυ, μιά δική μας Μέρα θ' άνέτελλε. Και μείναμε πιστοί της αυτού μέρες, νύχτες, αύγες, βράδυα..

Κι' ήρθε! Δέν ήτον όπως την είχαμε όραματιστή. "Άλλωστε δέν μπορούσε

νάταν τέτοια. Μά, έφτανε γιά νά μάς δωρίση τὸ σύνθημα γιά τὸ Ξεκί-
νημα τῆς δευτέρας φάσης: Γιὰ τὴν κορυφή...

— Τὰ τελευταία Χριστοῦ γενεά!

“Ὅπως πάντα τους, γελοῦμενα καὶ χαρμόсуна μάς ἦρθαν, μὲ κουδουνίσμα-
τα πολλά... Ὅμως, δὲν φέρνανε μονάχα τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρα
τὸ κοσμοϊστορικὸ γεγονός. Κομίζαν μοζί τους, κι’ ἕνα Μήνυμα, μή-
νυμα Εὐτυχισμένο καὶ γλυκακουστο γιά τ’ αὐτὰ τῶν ἀνθρώπων, ὅλων τῶν
ἀνθρώπων... Τὸ μήνυμα τῶν Νέων καιρῶν—τῶν πνευματικῶς καθαρῶν—
πού ἀρχίζουν νά πνέουν...

Κάποιο ζύπνημα, κι’ ἕνα ξεσπάθωμα, κι’ ἕνα ΞΕΚΙΝΗΜΑ γιά μιὰ καινούρ-
για Ζωή!.. Τὸ «Ξεκίνημα» μας πού κι’ ἀπὸ τῶν φύλλων τὸ θρόισμα πιά
ἀνεπαίσθητα δούλευε τέσσερα χρόνια, ἔκανε τὴν πρώτη «πρὸς τὰ ἔξω» ἐμ-
φάνισή του. Ἔδωκε τ’ ἄν πρώτη μάχη μὲ τὸ γιορτιάτικο τεῦχος του τῶν Χρι-
στουγέννων. Καὶ ἡ Νίκη του ὑπῆρξεν ἀπόλυτη, τέλεια καὶ ὀλοκληρωτικὴ!
Δὲν ἐδιάρησαν οἱ περαστικοὶ ὅπως στὴν ἀρχὴ ρίχνοντας ἕνα ἐπιπόλαιο
βλέμμα κι’ οὔτε ἀδιάφοροι προσπέρασαν. Στάθηκαν, εἶδαν καὶ μάθανε
πὼς ζῆ καὶ κινεῖται ἕνα Ξεκίνημα, γιά μιὰν Ἑλλάδα ἀλλοιώτικη,
Ἄναγεννημένη, Δίκαια καὶ Ἡθικὴ...

Δὲν τὸ χαϊρέτησαν μόνον οἱ Παλαιοί, πού καὶ αὐτῶν κάθε ἐκδήλωση ἔχει
ἀξία κι’ εἶναι ἀπ’ τοὺς ἀνθρώπους πού ἔρχονται σεβαστῆ. Μὰ πρὶν ἀπὸ
ὅλους οἱ Νέοι, οἱ νέοι ὄχι στὰ χρόνια μονάχα, ἀλλὰ προπαντός στὴν
καρδιά. Πίστεψαν μαζί μας, ὅτι σκοπὸς τελικὸς ἦτον τὸ τέρμα τῆς ὀδυνηρῆς
πορείας... Καί—κάτι πού σὸ παρελθὸν φαινότανε μῦθος—ἦρθαν δίχως
σκέψη πολλή, σὸ πλευρὸ μας.

Τράπεζες, ὀργανισμοὶ δημόσιοι κι’ ἰδιωτικοί, Ὑπουργεῖα, γραφεῖα καὶ δρό-
μοι ἐγέμισαν ξάφνου μιὰ Πνοή Νεανικὴ. Ἐνα σφῆγος καὶ μιὰ τάση σωτή-
ριας στροφῆς στὶς ἀστέρευτες Πηγές, τίς καθάρεις: Ἐκεῖ ὅπου ὁ ἥλιος δὲν
βασίλευε ποτέ!

Ἄπὸ προηγουμένα χρόνια, πιά χαρούμενος φάνταζεν ὁ κόσμος πίσω ἀπὸ τὰ
δέματα τῶν Πρωτοχρονιατικῶν δώρων του. Καὶ ζοῦσε, σὰν σ’ ὄνειρο, τὸ
Ἄναπλαστικὸ πνεῦμα τῶν νέων, ἐκείνων, ὅσοι ἐπὶ τέλους ἐζήτησαν νά σπά-
σουν τίς ἀλυσίδες πού τοὺς τυλίγανε βαρειά... Οἱ «κοπῶντες καὶ οἱ πε-
φορισμένοι» ἀπὸ τὴν δίχως νόημα καὶ βάθος ζωὴ, συγκινοῦνται ἀπὸ τὸ
ζωογόνο μήνυμα. Ἐνας Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου δηλώνει: «Εὐχα-
ρίστως δίδω τὸ χέρι μου καὶ δέχομαι νά συνο-
δοιπορήσω, συντονίζων τὰ γεροντικὰ μου βή-
ματα πρὸς τοὺς νεανικοὺς τῶν βηματισμοὺς»,
κι’ ἕνας Γέρον σεβάσμιος—κορυφὴ τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης, τοὺς ζητᾷ νά
σταθῆ σὲ κάθε τους ἐκδήλωση, δίπλα τους...

Ἄπὸ τὴν Θεσσαλονίκη, τὴν Χαλκίδα, τὸ Ξυλόκαστρο, τὴν Τρίπολη, τὴν
Ἑλληνικὴ Κύπρο, τὸ Μεσολόγγι, τὰ Γιάννενα καὶ τὰ μαρτυρικὰ Δωδεκά-
νησα φτάνουν καθημερινὰ σωροὶ, ἐνθουσιαστικὰ τὰ γράμματα τῶν Μαθητῶν,
Φοιτητῶν, Φοιτητριῶν, Ἐπιστημόνων καὶ γενικὰ τῶν νέων ἀνθρώπων
πού ζητοῦνε νά ξεκινήσουν γρήγορα γιά νά μάς παρακολουθήσουν
στ’ ἀνέβασμά μας τὸ κοπιαστικὸ.

Ἡ πρώτη μας αὐτὴ μὲ τῶν Ναῶν τὰ κουδουνίσματα ἐξόρμηση, ἕνα μάς
ἐπέισε: «Ἐ, τι αἰχῶραι λευκαὶ εἰσὶν πρὸς θερισμὸν
ἡ δὴ». Καὶ πρῶτα ἀπὸ τίς ἄλλες, ἡ αἱματοποιημένη Πατρίδα μας... Μέλ-
λουν ἀκόμα νά γίνουν πολλά. Τόσον ἀπείρωσ πολλά...

Δὲν βρισκόμαστε σὸ τέλος, οὔτε κἀν στὴν ἀρχὴ τοῦ τέλους, εἴμαστε
ἴσως σὸ τέλος τῆς ἀρχῆς (W. Churchill).

Μὰ κάναμε πιά τὸ οὐσιαστικὸ μας Ξεκίνημα Χρειάστηκαν μόχθοι,

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΑΝΟΙΞΙ τοῦ 1915. Ὁ πρῶτος παγκό-
σμιος πόλεμος δὲν εἶχε φτάσει
ἀκόμα στὴν Ἑλλάδα, πού ζοῦσε
ἡσυχά μακριὰ ἀπὸ τὴν καταστρεπτι-
κὴ πυρκαϊὰ του...

Τὴν καλὴ ἐκείνη ἐποχὴ—ἀν καὶ δὲν ἦταν
τῆς μόδας τὰ φιλολογικὰ ἀπογεύματα
—τρεῖς ἀχώριστοι φίλοι ποιηταί, μαζευ-
όντουσαν κάθε Κυριακὴ σκεδόν, μετὰ τὸ
μεσημέρι, σὲ μιὰ αἰθουσα τῆς Σεβαστο-
πουλείου Σχολῆς στὸ τέρμα Ἀμπελοκῆ-
πων, γιά νά περάσουν μαζί μερικὲς
εὐχάριστες ὥρες καὶ νά βροῦν τὴν εὐ-
καιρίαν ν’ ἀπαγγεῖλουν κανένα καινούρ-
γιο τοῦ ποίημα. Οἱ ἀχώριστοι τρεῖς φί-
λοι ἦταν: ὁ Παλαμᾶς, ὁ Πολέμης καὶ ὁ
Δροσίνης.

Στὶς φιλολογικὲς αὐτὲς συγκεντρώ-
σεις, πού τίς διωργάνωνεν ὁ Δροσίνης,
εἶχαν πάντοτε πρόσκλησι καὶ οἱ νέοι
τότε καλλιτέχναι τῆς Σχολῆς Καλῶν
Τεχνῶν Μῆτσος Μπισκίνης καὶ Μιχάλης
Τόμπρος. Ἐκεῖ, ἡ μικρὴ χαριτωμένη
παρέα, μὲ μεζεδάκια, κρασάκι καὶ ποιή-
ματα, περνοῦσε ἐγγονιστὰ κι’ εὐχάριστα
ἀπογεύματα. Κάθε φορὰ, πότε ὁ Πολέ-
μης, πότε ὁ Δροσίνης καὶ πότε ὁ Παλα-
μᾶς εἶχαν ν’ ἀπαγγεῖλουν κι’ ἀπὸ ἕνα
καινούργιο ποίημα. Πού καὶ πού ἀναβε
καὶ κανένα φιλολογικὸ καυσαδάκι Πο-
λέμη—Παλαμᾶ, πού τὸ προετοίμαζε καὶ
τὸ διηθῶνε μὲ ἀρεστρία τὸ πειραχτήριο
τῆς παρέας, ὁ Δροσίνης.

Στόχος τοῦ Δροσίνης ἦταν πάντοτε ὁ
ποιητὴς τοῦ «Παλοῦ βιολοῦ», πού ἀνα-
βε πολὺ εὐκολα. Ἀλλὰ καὶ τὸν Παλα-
μᾶ δὲν ἀφῆνε σὲ χλωρὸ κλαδί. Πολλὲς
φορὲς τοῦ σκάρωνε ἀθῶα πειράγματα
γιά νά βρῆ τὴν εὐκαιρίαν νά γελᾷση.
Κάποτε ὁ Παλαμᾶς εἶχε πάει μὲ μιὰ
μαθήτριά του—τὴ Λιλή Ἰακωβίδου—σ’

ἕνα παλῶ καφενεδάκι κοντὰ στὸ τέρμα
Ἰπποκράτους. Κατὰ διαβολικὴ σύμπτωσι
ἔτυχε νά περναῖ ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Μπισκίνης,
πού τοὺς σκίτσάρισε καὶ τοὺς δυὸ χωρὶς
νά τὸν ἀντιληφθοῦνε. Μετὰ λίγες μέρες
τὸ σκίτσο περιήλθε στὴν κατοχὴ τοῦ
Δροσίνης, πού βρῆκε ἔτσι μιὰ ἐξαιρετικὴ
εὐκαιρία γιά νά πειράξῃ μ’ αὐτὰ τὰ λόγια:
Τὴν ἐπομένη Κυριακὴ, δταν ὁ ἀδέλχαστος
ποιητὴς πῆγε στὴ Σεβαστοπούλειο, ὁ
Δροσίνης τὸν πῆρε ἀπ’ τὰ μούτρα κι’
ἀρχισε νά τὸν πειράξῃ μ’ αὐτὰ τὰ λόγια:
—Ὅλο τὸν Ἅγιο μάς κάνεις Κωστῆ
κι’ ὄλο τοῦ λόγου σου ἕνας ξελογιαστὴς
πρώτης γραμμῆς. Ὁ Θεὸς νά σὲ φυλάῃ
ἀπ’ τὰ σιγανὰ ποτάμια!..

Ὁ Παλαμᾶς τότε ἀπάντησε ἔτσι μὲ τὴ
βαρεῖα φωνῆ του:

— Πάλι θρεῖ γιά πειράγματα ἔχει ὁ
Γιῶργος...

— Τὴ πειράγματα... τοῦ ἀπάντησε χα-
μογελῶντας ὁ Δροσίνης. Νά αὐτὸ τὸ
σκίτσο τὰ ἀποκαλύπτει ὅλα. Σὲ πιάσα-
με κυρ—Κωστῆ στὰ πράσσα...

Ὁ ποιητὴς τοῦ «Τάφου» δταν εἶδε τὸ
σκίτσο του μὲ τὴν Ἰακωβίδου, σούφρωσε
τὰ φρύδια του καὶ εἶπε στενοχωρημένα:
— Βρὲ ἀδερφε μαθητριά μου εἶναι ἡ
κοπέλλα!.. Ἐσὺ ὄλο τὸ κακὸ βάζεις μὲ
τὸ νοῦ σου.

Κάποια ἄλλη φορὰ πάλι ὁ Δροσίνης
βάληκε νά πείσῃ τὸν Παλαμᾶ νά πο-
ζάρῃ γιά νά τοῦ κάνουν τὴν προτομὴ
του. Μὲ τὰ πολλά ὁ ποιητὴς δέχτηκε νά
ποζάρῃ σὸ ἀτελιὲ τοῦ Μιχάλη Τόμ-
πρου, ὑπὸ τὸν ὄρο νά διαβάξῃ κατὰ τὴ
διάρκεια τῆς πόζας.

Ἔτσι κι’ ἔγινε. Ὁ Παλαμᾶς κόζαρε σὸ
νεαρὸ τότε γλύπτη, διαβάζοντας ταυτό-
χρονα κάποιο βιβλίο.

πόνος καὶ βαθὺ ξερίζωμα μέχρις αἵματος, γιά ν’ ἀτενίσουμε τὸν πρῶτο τοῦτο
σταθμὸ. Ἄναλογιζώμαστε τί θυσία θὰ χρειαστῆ γιά νά πατήσουμε τὸν
ἔσχατο, Γιατ’ εἶναι γνωστὸ πὼς ὄσο ἀνεβαίνουμε, τόσο καὶ τ’ ἀνηφόρισμα
μας πληγώνει περισσότερο, ἀλλὰ κάθε στάσιμον στὰ ξέφωτα τοῦ βουνοῦ, εἶναι
κι’ ἕνα Νίκη. Ὅμως, τώρα, δὲν περπατοῦμε τὸ θλιμμένο δρομάκι τῆς
«στενιῆς πόλης» ὅπως πρὶν τέσσερα χρόνια, μὲ τὸν οἶ. Μπρὸς ἀπὸ μάς, δια-
κρίνονται φωτοχυμένοι ὄσοι προπορευτῆσαν στὸν Ἄγωνα τὸν καλόν. Καὶ
πίσω, στὶς ὑπόγειες, πού μὲ τὸ Χριστουγεννιάτικο φτερούγισμά μας, τίς ἀ-
φίσαμε, ἔρχονται πλῆθος τ’ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια μὲ ξέγνοιαστα νεα-
νικὰ γέλοια.

Ἄπὸ δῶ πού στεκώμαστε, τὸ ταπεινὸ ἐκκλησάκι μὲ τὸν ἀπέριττο πέτρινο
σταυρὸ του διακρίνεται διαυγέστερα κι’ ὠραιότερα στὰ μάτια μας καὶ τ’ ἀ-
εράκι σταλμένο ἀπὸ ἐκεῖ ψηλά, ἑλαφρὰ μάς χαϊδεύει τὰ πρόσωπα...
Τὸ προμάντεμα τοῦ τέλους!..

ΒΑΣΟΣ. Π. ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΣ

Όταν προχώρησε το Έργο, ο Τόμπρος έσκυβε και προσπαθούσε απ' το μικρό διάστημα, που άφηνε το άνοιχτό βιβλίο μεταξύ μύτης και φρυδιών—νά δει τα μάτια του ποιητή. 'Η δουλειά αυτή δεν ήταν εύκολο πράγμα, γιατί τα θυσανωτά φρύδια του Παλαμά σκεπάζανε σάν βαριά... καταπετάσματα τή θέα των ματιών του. Γι' αυτό ο καλλιτέχνης δλοένα και ζύγωνε πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ μοντέλλου του, πὸς τὸ κοίταζε έρευνητικά. Σὲ μιὰ στιγμή όμως ὁ ποιητὴς τοῦ «Ἄωδεκαλόγου τοῦ Γύφτου» ὠρθώθηκε σάν πληγωμένος λέοντας και φώναξε δυνατά στον ξαφνιασμένο γλόπτη, ἐνῶ τὰ μάτια του πετούσαν άστραπές:

— Πλάστη μὴ με κοιτάς στὰ μάτια!.. 'Η άνήσχη ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ εἶχε ἐπαναστατήσει ἀπὸ τὸ έπιμονο κι' έρευνητικό βλέμμα τοῦ καλλιτέχνου.

'Εκείνη τὴν ὥρα ὁ Παλαμᾶς μετὸ μικροσκοπικὸ σῶμα εἶχε γίνει ἀπὸ τὸ ἀθόρητο ξέσπασμα τῆς μεγάλης ψυχῆς του γίγας, κύκλωπας, Αἴαντας... 'Η προσωπικότητα τοῦ ποιητοῦ γέμισε με μιὰς δλοκλήρου τῶ ἀτελιέ κι' ὁ καλλιτέχνης έμεινε άκίνητος στὴ θέσι του ἄφωνος κι' ἀποσβολωμένος μετὸ έργαλειὸ στὸ χέρι, ιωώθοντας νὰ συνέχη τὴν ψυχὴ του ἕνα ἱερὸ δέος.

Μὰ ἡ θύελλα γρήγορα πέρασε. 'Ο ποιητὴς γαλήνεψε πάλι, ζητώντας συγγνώμη ἀπ' τὸ καλλιτέχνη γιὰ τὸ φέροισμὸ του. 'Αλλά κι' ὁ καλλιτέχνης εἶχε καταλάβει.. Τὸ ψυχικὸ ξεχείλισμα τοῦ ποιητοῦ ἦταν μιὰ μοναδικὴ εὐκαιρία έμπνεύσεως γι' αὐτόν. Κι' ἔτσι ἡ ἔξαρσι ἐκεῖνη τοῦ Παλαμά ἀποθανάτιστηκε πιστὰ στὸν πηλὸ. Τὸ πρόπλασμα τελεῖστος σὲ λίγες μέρες.

'Η προτομὴ αὐτὴ τοῦ ποιητοῦ πὸς βρίσκεται σὲ μεγέθυνσι στὸ ἀτελιέ τοῦ κ. Τόμπρου ἔδωρήθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν Δῆμον 'Αθηναίων και δὲν θ' ἀργήση νὰ στηθῆ σὲ καμμιὰ ἀπὸ τίς πλατεῖες τῶν 'Αθηνῶν.

'Απὸ τότε πὸς πόζαρε ὁ Παλαμᾶς πέρασαν 32 πολυτάραχα χρόνια. Μιὰ ζωὴ δλοκλήρη. Οἱ νεαρὸι καλλιτέχνες Μῆτοσ Μπισκίνης και Μιχάλης Τόμπρος εἶνε σήμερα καθηγητὰ τῆς 'Ανωτάτης Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν και ὀνομαστοὶ καλλιτέχνες.

Τὸς τρεῖς όμως ἀχώριστους στὴ ζωὴ ποιητᾶς τὸς ἔχωρισε ὁ Χάρος. 'Ο ποιητὴς τοῦ «Παλλοῦ βιολιοῦ» πέθανε στὰ 1924 και πρὶν τέσσερα χρόνια σάν τέτοιον καιρὸ (27 Φεβρουαρίου τοῦ 1943) τὸν ἀκολούθησε στὸ 'Αγερούσιο ταξίδι τ' ἀγύριστο, ὁ Παλαμᾶς.

Κι' ὅταν ὁ μικρὸς ποιητὴς μετὴ τὴν μεγάλη ψυχὴ ἀντίκρουσε τὸν 'Υπέρτατο Κριτὴ, θὰ βρῆκε τὴ δύναμι πάλι γιὰ νὰ τοῦ πῆ μετὴ βαρεῖα φωνὴ του:

— Πλάστη μὴ με κοιτάς στὰ μάτια! Δὲν ἔζησά δδικαί! Στὴ ζωὴ μου τραγούδισάν τὸν πόνο, πὸς ἔνωίνε τὸς ἀθρόπους μετὸ Θεὸ, τὴν ὠμορφιά και τὴν καλωσύνη!..

'Ο Κώστης Παλαμᾶς εἶχε πολὺ μεγάλη ἄδυναμία στὰ παχειὰ του φρύδια. Ποῖός ἔξέθυμάται ἐκεῖνα τὰ φρύδια πὸς ἔμοιαζαν σάν πυκνὰ πολυτρίχια κρυφῆς πηγῆς.

Κάποτε όμως ἕνα τυχαῖο περιστατικὸ ἤρθε νὰ ταράξη τὴν γαλήνη τῶν φρυδιῶν τοῦ ποιητῆ. 'Ο Παλαμᾶς ἔδω και εἰκοσι χρόνια, συνήθιζε νὰ περνᾷ συχνὰ ἀπὸ τὸ γραφεῖο τοῦ παληοῦ του φίλου τοῦ Δροσίνη (στὸ Σύλλογο τῶν ὠφελίμων Βιβλιῶν) και νὰ δανείζεται διάφορα ἕνα περιοδικὰ και βιβλία.

Μιὰ μέρα λοιπὸν—ὅταν συνέβη τὸ.. αὐτὸ χημα στὰ φρύδια τοῦ Παλαμά—ὁ ποιητὴς παρουσιάστηκε στὸ γραφεῖο τοῦ φίλου του κατσοφισμένος.

— Τι ἔχεις πάλι; τὸν ρώτησε ὁ Δροσίνης.

— Τίποτα... ἀπάντησε βαρῶθυμα ὁ Παλαμᾶς, πὸς ὁ θυμὸς του δὲν τὸν ἄφνε νὰ πῆ δυὸ λόγια γιὰ νὰ ἔσπᾶσῃ. 'Αλλὰ ὅπως λέει και ἡ παροιμία:

«'Οποῖος ἔχει τὴν μυῖγα μυγιάζεται». Σὲ λίγο ὁ Παλαμᾶς γύρισε πάλι πρὸς τὸν Δροσίνη και τοῦ εἶπε ἀπότομα:

— Γιατὶ με κοιτάς ἔτσι; 'Ο Δροσίνης ξαφνιασμένος ἀπὸ τὴν ἐρώτησι αὐτὴ χαμογέλασε ἀνόποτος και τοῦ ἀπάντησε πειραχτικά:

— Γιατὶ σὲ κοιτάω;—Σὲ κοιτάω γιατί εἶσαι φρεσκοζυρισμένος και μοιάζεις σὴν μέρα σάν παλληκαράκι...

— Εἶδες τί μοῦ ἔκανε ὁ ἄτιμος...

— Ποῖός;

— 'Ο κουρέας!...

— Τί σοῦ κανε;..

— Δὲ βλέπεις πὸς μοῦ ψαλλίδισε τὰ φρύδια μου;

Τότε ὁ Δροσίνης κοίταξε καλλίτερα τὸν ποιητὴ και εἶδε πὸς πραγματικά ὁ κουρέας τοῦ εἶχε κοντίνει λίγο τὰ φρύδια.

— Και πὸς ἔγινε αὐτὸ τὸ κακό;

— Νά, ἐκεῖ πὸς με ξυρίζε, πῆρε τὸ ψαλλίδι και μοῦκοψε τὰ φρύδια χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω!..

— Ν' ἀγιάσει τὸ χέρι του. Σοῦ κόντινε λίγο τὰ κουρτινάκια γιὰ νὰ φανοῦνε λιγάκι τὰ μάτια σου.

— 'Α, τὸν ἄθλιο, ἔσπασε ὁ Παλαμᾶς, πὸς τὸ φύσανε ἀκόμα και δὲν κρούανε.

'Απὸ τότε ὁ ἀξέχαστος ποιητὴς τοῦ «Ἄωδεκαλόγου τοῦ Γύφτου», ὅταν καθότανε στὴν καρέκλα τοῦ κουρείου, ἔλεγε πάντα γιὰ νὰ εἶναι σίγουρος προκάταβολικά στὸν κουρέα:

— 'Ακου δὴ παιδί μου: Τὰ φρύδια μου δὲν θέλουν κόντινα!..

Μ. Χ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝΑ "ΜΕΤΡΟ,, ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ

ΚΑΠΩΣ καθυστερημένα έρχουμε νὰ μιλήσω, γιὰ μιὰ ἔκτακτη περιοδικὴ ἔκδοσι πὸς πρὶν ἀπὸ καιρὸ, εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Πρόκειται γιὰ τὴ «Διακήρυξη τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» πὸς κυκλοφόρησε τὸν περιοδικὸ «'Ακτίνες» τὰ Χριστούγεννα.

Χωρὶς πολλὰς περιστροφές, τὸ θεωρῶ σάν τὴν πρώτη οὐσιαστικὴ χριστιανικὴ συμβολὴ πὸς γίνηκε στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας, ἀπὸ τότε πὸς σάν λεύτερο πιά κράτος (ἀπ' τὰ 1830), πῆραμε ἐπεθύνα τὴ θέσι μας στὸ ροῦτῆς παγκόσμιας ἱστορίας. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πὸς βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ δλοκληρωμένη προσπάθεια γιὰ τὴ διαφώτιση τοῦ λαοῦ μας, πάνω στὰ βασικά προβλήματα τῆς ζωῆς, και τῆς γόνιμῆς θέσης πὸς πέρνει ἀπέναντι σ' αὐτὰ ἡ χριστιανικὴ κοσμοθεωρία και πραγματικὴ ἡ προσπάθεια αὐτὴ γίνηκε στὴν πιὸ κατάλληλη ὥρα.

Στὸ μεταπολεμικὸ χάος πὸς χάσκει γύρω μας, μονάχα θαρραλέα ἀντιμετώπιση τῆς πραγματικότητος, και ἀ ν α ζ ῆ ῆ σ η με συνέπεια τῶν αἰτίων πὸς δδηγήσανε στὴ δεύτερη παγκόσμια σύρραξη, μπορεῖ νὰ ἐγγυηθεῖ γιὰ ἕνα σωστὸ προσανατολισμό.

Αὐτὴ τὴν ἀρχὴ ἱκανοποιῶντας, ἔρχεται νὰ βάλει τίς βάσεις γιὰ τὴν ἀντικειμενικὴ ἀναζήτηση και τὴ σωστὴ πορεία, γιὰ μιὰ καινούργια ἀντίληψη «τρόπου ζωῆς» τὸς μανιφέστο πὸς σύνταξε ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων».

Σάν τέτοιον λοιπὸν πρέπει νὰ τὸ θεωρήσουμε και νὰ κάνουμε τίς διαπιστώσεις πὸς ταιριάζουν σὲ μιὰ καθαρὴ πνευματικὴ προσφορὰ—γιατὶ δὲ βλέπω πὸς ἀλλοιῶς μπορῶ νὰ τὴ χαρακτηρίσω.

Εἶναι μεγάλη παρηγορία νὰ μαθαίνεισ πὸς ὑπῆρξαν και κείνοι πὸς εἶχαν τὸ θάρρος και τὴ δύναμη νὰ κτυξέουνε πιὸ πέρα ἀπ' τὸ σκοτάδι, στὶς μαῦρες μέρες τῆς σκλαβιάς. Κάθε πνευματικὸς ἄνθρωπος, τότε, εἶχε

συνάψει, σὲ κείνες τίς ἀξημέρωτες νυχτιές, ἕνα χρέος. Τὸ χρέος πὸς θὰ φωτολόγαγε τὴ μέρα τῆς ἀνατολῆς, και πὸς θὰ βρισκε ἀπόκριση στὴν δλοκλήρωση τῆς μεταπολεμικῆς φωταψίας.

"Ἄν σήμερα, ἔξακολουθοῦμε νὰ προσμένουμε τὴν Ἄνατολή, εἶ ν ο ι γ ι α τ ἰ δ ἔ δ ο υ λ ἔ ψ α μ ε γ ι ' α ὐ τ ῆ ν, ὅταν ἀκόμα «πλητὸ χειροπιαστὸ σκοτάδι» μᾶς τύλιγε. Δὲν ἔσφιξε τὴν καρδιά μας, τὴν καρδιὰ καθενοῦ πὸς εἶχε τὴν ἀξίωση νὰ λέγεται «πνευματικὸς ἄνθρωπος», ὁ φόβος γιὰ τὸ τί θὰ ἐξημερώσει. Μεγάλη λοιπὸν παρηγορία πὸς βρεθῆκανε μερικοὶ πὸς κρατήσανε δλοκαίρη τὴ βαρεῖα εὐθύνη πὸς τὸ μαρτύριο τοῦ λαοῦ μας τὸς εἶχε ἀποθεμένη. Κι' ἀκόμα μεγαλύτερη γιατί αὐτὴ τὸς ἡ τρανὴ εὐθύνη τὸς ἔρριξε στὸ σωστὸ δρόμο πὸς φέρνει στὴ Λύτρωση: "Ἔτσι, ἡ «Διακήρυξη» ἔρχεται σάν ἐκπλήρωση τοῦ χρέους πὸς μερικοὶ ἐπιστήμονες εἶχανε συνάψει στὰ χρόνια τῆς κατοχῆς.

Πολλά, ἂν ὄχι τὰ περισσότερα, ἀπὸ τὰ ἄρθρα, πὸς βρισκονται στὴν ἔκδοσι αὐτῆ, εἶχαν κατὰ καιροὺς δεῖ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος—σημεῖα τῶν καιρῶν—στὸ περιοδικὸ «'Ακτίνες».

Σ' ἕνα πὸς κᾶπως ἰδιαιτέρα εἶχε προσέξει τὴ «γραμμὴ πλεύσεως» τῶν «'Ακτινῶν», ἡ «Διακήρυξη» ἀποτελεῖ ἕνα ἀναπόφευκτο φυσικὸ ἐπακόλουθο. Νομίζω πὸς ἡ πρωτοτυπία—στοιχεῖο ἀναπόσπαστο σὲ κᾶθε μανιφέστο—θυσιαστικὴ στὴ μονοθιτικὴ τῆς οἰκοδόμησι, χωρὶς βέβαια μ' αὐτὸ νὰ μειωθεῖ ἡ ἀξία τῆς συμβολῆς τῆς.

"Ἐνα καινούργιο φῶς ἀπλώθηκε γύρω ἀπὸ τὴν παγκόσμια ἐπιστημονικὴ ἔρευνα και τὰ πορίσματά τῆς (αὐτὸ μερικοὶ «προοδευτικοὶ» τὸ χαρακτηρίσανε ὀπισθοδρομισμὸ), και χαράχτηκε ἕνα μεγάλο μέρος ἀπ' τὸ δρόμο πὸς φέρνει στὴ σωστὴ και ἀνυστερὸβουλή ἀντιμετώπιση τοῦ κᾶθε προβλήματος, εἶτε αὐτὸ ἀνάγεται στὴ θεωρητικὴ σφαῖρα, εἶτε στὸ πρακτικὸ πεδίο.

Τὰ ἐπιχειρήματα πού μορφοποιήσανε καί στηρίξαν τὴν οὐσία—μονάχα ἂν ὁ λαός μας, ὁ κόσμος γενικώτερα, στρέψει στίς ἀκατόλυτες ἀξίες τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας τὴν προσοχή του, καί τίς κάνει ζωὴ του, μονάχα τότε θ' ἀντίσει ἐλπίδο φάρα ἐποχὴ—σταθήκανε ἀπόρροβλητα σὲ κάθε ἐπίθεση πού ἐπιχειρήθηκε ἐναντία σ' αὐτά, κι' ἔτσι σταθήκαμε παρατηρητὲς μιᾶς ἐπίθεσης πού στράφηκε ἀποκλειστικά καί μόνο σὲ πρόσωπα, μὴ γνωρίζοντας πῶς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, δηλωνόταν πραγματικὴ ἀδυναμία ν' ἀντιμετωπισθεῖ ἕνα πνευματικὸ γεγονός πού εἶχε συντελεστεῖ. Ἄν ὅμως ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» εἶχε προσέξει τὴν τακτικὴ πού ἐμελλε ν' ἀκολουθήσει, θὰ βρισκόμαστε μπροστά σὲ τέλεια ἀδυναμία γιὰ κάθε ἐπίθεση καί τὰ ἀποτελέσματα θὰ ἦταν πιὸ ξεκάθαρα καί πιὸ ἄμεσα.

Πρόκειται ἀκριβῶς γιὰ τὴ «Δήλωση», πού συνοδεύει τὴ «Διακήρυξη», καί πού ὑπογράφεται ἀπὸ ἕνα μεγάλο μέρος ἐλλήνων ἐπιστημόνων. Δὲ βλέπω τὸ λόγο πού ἐσπρωξε τὴ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» νὰ ἐμφανίσει τὸ μανι-

φέστο πλαισιωμένο ἀπὸ αὐθεντικὲς ὑπογραφές (ἐδῶ χωραεῖ παρεξήγηση), μιὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ περιεχόμενό του, ὅπως προειπώθηκε, μποροῦσε νὰ σταθεῖ χωρὶς τὴ βοήθεια «αὐθεντικότητας».

Ἄξια, πού θὰ ἀναιροῦσε κάθε ἐπίκριση, θάχε ἢ μετὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ μανιφέστου ἀνεπιφύλακτη προσυπογραφή του.

Ὅπως ὅμως, κι' ἂν εἶναι, ἡ «Δήλωση» εἶναι καί αὐτὴ ἕνα γεγονός μὲ συνέπειες, πολλές, πού δὲ θὰ εἶναι εὐκόλο νὰ παραγνωριστοῦνε.

Ἐνα μέρος Ἑλλήνων ἐπιστημόνων ἔκανε τὸ χρέος του. Μᾶς ἔδωσε ἀνάγλυφο τὸν νόνο του γιὰ τὸ κατάντημά μας, καί μαζὺ μ' αὐτὸν—καί κυρίως—τὸ μέτρο σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ ἀνοικοδομήσουμε τὸ μεταπολεμικὸν κόσμον ἂν, πραγματικὰ θέλουμε νάναί πλημμυρισμένος στὸ Φῶς. Ἄτὸ μᾶς ἐξαρτᾶται νὰ κάνουμε καί τὸ δικὸ μας τὸ χρέος!

ΚΩΣΤΑΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΩΤΗΣ

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ προβάλλει χρονιά
κι' ἡ φλόγα τῆς πίστεως ἢ πρώτη
πετάχτηκε ὀλόρθη ἀπ' τὰ ὀκότη
τὴν τόδο φριχτὴ παγωνιά.

Χαρὰ νὰ δροσίζῃ ἀρχινᾷ
τὰ μαῦρα, τ' ἀπύθμενα βᾶθῃ
καὶ φεύγουν κακίες καὶ πάθῃ
ἀντάμα κι' ἡ νίκη κινᾷ.

Καινούργια προβάλλει χρονιά
κι' ἡ αὐγὴ στήν ψυχὴ μου ροδίζει,
—καράβι τρανὸ π' ἀρμενίζει
μ' ὀλάνοιχα τ' αὐλα πανιά.

Γ. ΑΠΟΣΠΕΡΙΤΗΣ

ΚΑΒΟ - ΚΟΛΩΝΕΣ

Βγαίνουν ἄμαρὰν' ἀπὸ μάραρο τὰ κρίνα,
Λάμπει γεννίτερα ἐνός Ὁλύμπου ἢ Θεῖα Πεντέλη.

Καὶ τρέχει ὁπὸ ναῶ, ἐδῶ, προσκυνητὴς σου,
Ἄρχαῖο Πνεῦμα ἀθάνατο, κάθε λαός.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΜΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΓΗΣ πού χάνεται βαθιά στὸ πέλαγος, λές κι' εἶναι τῆς Μεγάλης Κυβέλης ἕνα τεντωμένο χέρι, πού πασχίζει ν' ἀπλωθῇ καί νὰ τραβήξῃ κοντὰ τῆς αὐτοῦς, πού τὴν ἀσπρνήθηκαν κι' ἀρμενίζουν πέρα στῆς ὑγρῆς γαλάζιας ἀπεραντώσους τὰ πλάτια.

Πευκοφυτεμένες πλαγιές, ἀρχαῖοι κίονες, καθάρια νερά, γαλάζιος οὐρανός, παιχνιδιάρικες ἀσημένιες φεγγαροχρῆδες. Αὐτὴ εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Κι' ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ βρίσκεται σ' ὅλη τῆς τῆ λαχταριστῆ ζωντανία σ' ἐτούτῃ ἐδῶ τῆ γωνιά. Ἦ ἀσήμωμα τῶν νερῶν ἔχει γίνεῖ πρὶν ἀπὸ κάμποση ὥρα. Δράστης τ' ὀλόγιομο φεγγάρι. Ὁ φλοῖστος τῶν κυμάτων, πού ἀργοσπᾶνε στὴ βραχωμένη ἀκρογυαλιά, ἀντηχάει ὅπως πάντα, μαγευτικά, πάνω στὸ πανάρχαιο μοτίβο.

Τὰ νερά δὲν εἶναι ὅλα τὸ ἴδιο φωτισμένα. Στὸ βάθος, δυὸ—τρεις βουκέντρες κάτω ἀπ' τὸ φεγγάρι, εἶναι ἀσημιά. Καθὼς ἡ ὑγρὴ τους ὑπαρξὴ κυλάει πρὸς τὴν ἀκτὴ ξεχωρίζεις διάφορες ζώνες φωτισμοῦ. Μιὰ πλατεῖα λουρίδα ἀπὸ μαυρογάλαζο μουντὸ χρῶμα. Μιὰ λεπτὴ ζώνη. Ἀτόφια γαλανὴ γοητεία. Χρῶμα σημαίας, μάτια μαγείας. Ἀνάμεσά τους μιὰ στενοὐλα ταινία, σ' ἕναν ἀμφίβολο γαλαζοπράσινο χρωματισμό.

Μάγεμα ἢ Φύση κι' ὀνειρο, τραγοῦδισε κάποτε ὁ Σολωμός.

Οἱ ἀφροστεφανωμένες κορφές τῶν κυμάτων πηγαινοέρχονται ἀδιάκοπα πρὸς τὴ στερεὰ, σὰ νὰ θέλουν ν' ἀπιθώσουν ἕνα φλογερὸ φίλημα, λατρεῖας ἢ κρυφοῦ μίσους, στὰ πόδια τῆς Κυβέλης.

Ὁ Βράχος Τὸ κῶμα. Δυὸ ἀντιθέσεις. Μιὰ ἀρμονία.

Εἶναι παράξενο μ' ἀληθινό. Κάθε φορά πού θὰ βρεθῶ μονάχος σὲ μιὰ μαγεμένη ἀκρογυαλιά, καθὼς ὀλόγυρα τῆς νύχτας τὰ πέπλα ἀνσάφρα θροτίζουν, ἕνα ἀπαλὸ δέος σταλάζει μέσα μου κι' ἡ ἴδια πάντα στὸ στοχασμὸ μου ἀστράφτει σκέψη.

Νά, βρισκομαί μπροστὰ σὲ μιὰ τρομαχτικὴ πάλη. Ἀπ' τὴ μιὰ μεριά ἡ Θάλασσα σπάει ἀδιάκοπα πάνω στὴ Στερεὰ, σιγοτρώγοντας τίς πετρινοχωμάτινες πλευρές τῆς. Ἀπ' τὴν ἄλλη ἡ Στερεὰ, ριγώντας ὀλόκληρη κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ διαβρωτικὸ χᾶδι, σωρεῖται σ' ἄλλα μέρη, καθὼς τῆς ἔρχεται ἡ βοήθος κανένα πλατὺ ποτάμι, λάσπη, πέτρες, χῶμα. Ἐτσι καινούργιοι τόποι πλάθονται κι' ἄλλοι σιγὰ—σιγὰ ἀφανίζονται.

Πάνω στὸ γέρικο πλανήτη μας καμμιὰ πάλη δὲ μοιάζει μ' αὐτὸν τὸν ἀέναιο καὶ φοβερὸ ἀγῶνα.

Κάθε ἀνθρώπινη πάλη εἶναι μιὰ μικρογραφία, καὶ μάλιστα κακέκτυπη, μπροστά του. Κατεβαίνω σιγὰ—σιγὰ πρὸς τὴ θάλασσα. Κάπου ἐδῶ κοντὰ, κάτω ἀπ' τὸ ναῶ τοῦ Ποσειδῶνα, βρίσκεται μιὰ ἀρχαία πηγὴ, μὲ κρουσταλλένιο, γάργαρο νερό. Ποῦ δὲ τῆ βρῆς μεσ' τῆ νύχτα. Κι' ὅμως τὴν Πηγὴ πρέπει νὰ τῆ βρῆς,

ἔστω κι' ἄν δὲ τὴν νύχτα, κι' ἄν γύρω σου λυσομανάει ἡ θύελλα. Θύελλα... Νὰ μιὰ λέξη πού κατάντησε νάχηρ τὴν πρωτοτυπία σοο κι' ὁ γάδαρος τοῦ Μπουριντάν.

Σὸν ἔσθερο οὐρανὸ ἀρχίζου νὰ σχηματίζονται μικρὰ σύννεφα. Κι' ἄλλα σὸ βᾶθος τοῦ δριζόντα, πῶς ἀπ' τὶς βουνοκορφές πού πέρα ἔκει πού ὁ οὐράνιος θόλος χανεῖται στὴ θάλασσα, κι' ἄλλα ἀρχίζουν νὰ ξεφυτρώνουν. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ πορεύονται βιαστικά πρὸς τὸ φεγγάρι, σπρωγμένα ἀπ' τὸ ἀεράκι πού σοο πάει καὶ δυναμάνει. Τὰ πρῶτα τέρτασαν. Τὸ σκεπάζουν κι' ὁ τόπος σκοτεινιάζει. Ἔπειτα τὸ προσπερνοῦν. Τὰ ἀκολουθοῦν ἄλλα.

Κι' ἔτσι μοιάζει τὸ φεγγάρι νὰ κυλιᾶ νωχελικά μέσα σ' αὐτὰ τὰ ἀπαλά στρώματα. Ὁ τόπος μιὰ φωτίζεται καὶ μιὰ σκοτεινιάζει.

Στρέφω τὰ μάτια πρὸς τὸ πάλλευο περιστόλι τοῦ ναοῦ. Καὶ βλέπω μ' ἐκπληξη προστά μου, σ' ἀπόσταση κονιά δέκα βημάτων, μιὰ ἀνθρώπινη σιλουέτα. Ἔιναι ἕνας ἄνδρας πού ἔχει γυρισμένη σὲ μένα τὴ ράχη. Το φεγγάρι γιὰ μιὰ στιγμή λευτερώναται ἀπ' τὰ σύννεφα πού μέσα τους σβύνουν οἱ ἀνεμικρὸς τὸ ἀχνίδες καὶ φωτίζει τὸν τόπο. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ντυμένος μὲ ρούχα κάποιου περασμένης ἐποχῆς. Μιάς παλιᾶς ἐποχῆς δταν ὁ σπόρος τοῦ Ρήγα εἶχε ἀρχίσει νὰ ριζοβολᾷ στὶς ψυχές τῶν ραγιάδων κι' ὁ Βάλτερο Σκῶτ θεμελιώνει τὴν πιὸ ὁμορφὴ παράδοση τοῦ Σεξονικοῦ πνεύματος. Ἔιναι σκυμένος πάνω σὸ κορμὶ μιὰς ἀπ' τὶς κολῶνες τοῦ περιστόλιου τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνα. Μοῦ φαίνεται πὼς κἀνι χαράζει πάνω σὸ μάρμαρο. Στέκομαι καὶ προσμένο. Τί; πολλές φαρῆς ἢ προσμονὴ εἶναι τόσο ἔντονη πού ἐμποδίζει κάθῃ φραστικὴ τῆς σχηματοποίησης.

Προσμένο καὶ μιὰ στιγμή βλέπω τὸν ξένο νὰ γυρίζει ἀργὰ πρὸς τὸ μέρος μου.

Τὴν ἴδια ὁμως στιγμὴ τὰ σύννεφα, λὲς καὶ ζήλεσαν τὴν ἐπιθυμία μου, ρίχνονται πάνω στὴ Σελήνη καὶ τὴ σβύνουν. Μέσ' τὸ σκοτάδι διακρίνω τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἄγνωστοῦ προσκυνητῆ. Μένει ἀσάλευτος. Αὐθόρμητα βάζω τὰ χέρια μου στὴν τσέπη. Χωφτιάζω τὸ μεταλλικὸ σῶμα τοῦ κλεφτοφάρου. Μὰ τὸ δάχτυλό μου δὲν ἐννοοῦν τὸ τραπεζῆζον ἔξω. Προσίσταθ. νονται ἴσως μιὰ βεβήλωση. Νιώθω τοὺς παλμούς τῆς καρδιᾶς μου νὰ πετᾶνε κάθῃ χαλινό. Καὶ στέκομαι ἀκίνητος μὲ τεντωμένα τὰ νεῦρα. Ὁ ξένος, ἢ νύχτα κι' ἐγώ.

Βλέπω ὁμως τὸν ἄγνωστο νὰ γυρνᾶ καὶ ν' ἀπομακρύνεται. Κάνω νὰ τραβήξω ἔσπισσο του. Μὰ τὰ πόδια μου μένου, κερφωμένα σὸ χῶμα. Σὰν τὰ κολλημένα πόδια τοῦ πουλιοῦ στὴν ἐσβεργα. Ὅλο καὶ μακραίνει. Τὰ πέπλα τῆς νύχτας τὸν τυλίγουν προστατευτικά καὶ τὸν χᾶνω ἀπ' τὰ μάτια μου. Ὁ τόπος φωτίζεται πάλι. Νευριασμένος κάνω ἔμπρός. Πλησιάζω τὸν κίονα πού ποῖν ἀπὸ λίγο ὁ νυχτερινὸς ἐπισκέπτης στεκόταν πρῶστὰ του. Βγάζω τὸ φανάρι καὶ τὸ μονότονο μουρουρητὸ τοῦ

ντυναοῦ μου δίνει νὰ καταλάβω πὼς δὲν ὄνειρεύομαι.

Ρίχνω τὴ φωτεινὴ δέσημ πάνω σὸ μαρμαρένιο σῶμα. Μέσα σὸ φωτεινὸ δίσκο ξεχωρίζω κἀνι χαραγμένα γράμματα. Ὁλόγυρα ὑπάρχουν κι' ἄλλα, ὁμως ἡ ματιὰ μου δὲν ξεκολλᾷ ἀπὸ πέντε τέτοια μὲ λατινικούς χαρακτήρες. Πέντε γράμματα. Μιὰ λέξη. Ἔνα ὄνομα:

BYRON

Καὶ νιώθω νὰ πλημμυρίζωμαι ἀπὸ χαρὰ. Κι' ὁμως εἶμαι λυπημένος πού οἱ χῆτοι τῆς καρδιᾶς μου δὲ μὲ βοηθήσαν νὰ γνωρίσω μεσ' τὴ νύχτα τὴ μορφὴ τοῦ ἀθάνατου Child Harold, τὴ πανώρια ἀπολλώνεια μορφὴ τοῦ ἀνθρώπου πού τὴν ἀποτύπωσε σὲ μιὰ τόσο ὁμορφὴ μικρογραφία ὁ Τζῶρτζ Σάντερς.

Σελίδες λεξικῶν, βιβλία, μιὰ ἀπείριτη ἀναμνηστικὴ στήλη σὸ Μεσολλόγγι, ἕνα πᾶλλευο μαρμαρίνο σύμπλεγμα σ' ἕνα κεντρικὸ σημεῖο τῆς Ἀθήνας, ἕνα γαλάζιο, γομαρισμένο, ὀδοντωτὸ χαρτάκι, ὅλα αὐτὰ μιλιᾶνε στοὺς νέους ἀνθρώπους γιὰ τὸ Byron.

Μὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ πιότερο ἀξίζει αὐτὸ τὸ ἀπλό ὄνομα, τὸ χαραγμένο, ἀπ' τὸ ἴδιο του τὸ χέρι, σὸ ναὸ τοῦ Ποσειδῶνα γιὰτὶ εἶναι ἡ ὑπογραφή του σὸ μεγάλο συμβόλαιο: Ἑλλάς—Μπαῖρον.

Κι' ἔπειτα ἦρθε ἡ ὥρα νὰ πραγματοποιηθοῦν οἱ ὄροι τοῦ συμβολαίου. Κι' ἔγινε δεκτὸς, μὲ ἔσφραξο ἐνθουσιασμοῦ, σὰ Μεσσίας, στὴ μικρὴ πολιτεία τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας, πού δίπλα τῆς οἱ καῦμοι τῆς Λιμνοθάλασσας ὅλο καὶ πληθύναν, ὅπου οἱ ἀδούλωτοι ραγιάδες πού τὴν κατοικοῦσαν μάθαιναν τοὺς μικροψυχούς ἀνθρώπους τοῦ καιροῦ τους, κι' ὅλων τῶν καιρῶν, πὼς νὰ ζοῦν καὶ πὼς νὰ πεθαίνουν.

Κι' ἔφτασε ἡ ὥρα γιὰ νὰ μπῆ ἡ μεγάλη σφραγίδα.

Κι' δταν τ' ἀγκάλιασμα τοῦ Χάρου γινόταν ὀλοένα πιὸ σφιχτὸ καὶ τὰ βλέφαρα βαριά χαμήλωναν κάτω ἀπ' τὸ βαθὺ θάμπος μιᾶς καινούργιας ζωῆς, ἡ μεγάλη σφραγίδα ἔπερνε τὸ σχῆμα δύο χειλῶν, σκασμένων ἀπ' τὸν πυρετὸ, πού ἀργοσάλευαν, κι' ἔμπαινε ἡ ἀκατάλυτη βοῦλα πάνω σ' αὐτὸ τὸ ἀπλό ὄνομα. μὲ τὰ πέντε γράμματα, τὰ σκαλισμένα σὲ μιὰ κολῶνα πούδε πρῶστὰ τῆς τοῦς αἰῶνες νὰ λυγᾶν καὶ νὰ σβύνουν, ἔχοντας χαραγμένες πάνω τῆς αὐτῆς τῆς στερεῆς κι' αἰώνιας λέξεις: «Ἐδῶσα στὴν Ἑλλάδα τὸν καιρὸ μου τὴν παρουσία μου, τὴν ὕλη μου. Καὶ τώρα τῆς δίνοω καὶ τῆ ζωῆ μου. Τὶ ἄλλο περισσότερο μποροῦσα νὰ κάνω γι' αὐτὴν;»

Byron! Τῆς ἔδωσες τὸ πᾶν. Μὰ κι' ἐκείνη σοῦ ἔδωσε τὸ πᾶν. Σοῦ χάρισε μιὰ φλόγα ἀπ' τὸ θαμπωτικὸ πυρὸς τῆς.

Καὶ μιὰ πέτρα πού ἀργοκύλησε στὴ βραχωμένη πλαγιά, μού ἔδωσε νὰ καταλάβω πὼς τὸ παιχνίδισμα αὐτῆς τῆς ὁμορφῆς; ἀναδρομῆς εἶχε τελειώσει.

Ἑλλάδα! Μιὰ λέξη γεμάτη μαγεία.

Μὲ τὴ ματιὰ μου τυλίγω τὸ ναὸ τοῦ Ποσειδῶνα. Ἔιναι γεμάτος μεγαλεῖο καὶ μ' ἄφατη γοητεία φαντάζει ἀντικρυστὸς ἀπ' τὶς κορδέλλες τοῦ δρόμου: Λαύριο—Σούνιο.

Κι' ἡ Ἀθηνᾶ δέ λυπεῖται. Μὰ τὸ τέμενός τῆς, πρῶτότυπο φτιαγμένο, ζηλότυπα, τὸ κρατοῦσε στὰ σκοῦρα σπλάχνα τῆς ἡ Γῆ τῆς Ἀττικῆς.

Ἔιναι ὡμορφα νὰ κοιτᾶς τὸ ναὸ τοῦ Ποσειδῶνα, πού πρὶν ἀπὸ χρόνια πολλὰ οἱ ποντοπόροι περνώντας στ' ἀνοιχτὰ, στρέφανε κατὰ δῶ εὐλαβικά τὴ ματιὰ τους ὅταν τὸ δειλινὸ, τὸ μαγεμένο μούχρωμα, ξεψυχάει. Τότε βλέπει νὰ ξεφυτρῶνῃ πάνω ἀπ' τὶς σκουροπράσινες πλαγιές γεμάτες πεῦκο κι' ἄρωμα, ἕνας λόφος, κάπου ὀγδόντα μέτρα ψηλός, μ' ἕνα μικρὸ πλάτωμα στὴν κορυφή.

Τότε οἱ κολῶνες τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνα, φτιαγμένες μὲ μάρμαρο βγαλμένο ἀπ' τὰ βᾶθη τῆς Ἀττικῆς Γῆς καὶ πού διατηρήσανε, μεσ' ἀπ' τὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων, τὶς ἀψευδάδιαστες γραμμές τους καὶ τὴ λευκάδα τους ἀλέκιστη, μοιάζουνε σὰν ἕνα ἀτίμητο διάδημα, πού στεφανώνει μιὰν ἀγαπημένη κεφαλή. Ἀπ' αὐτοῦς τοὺς φεγγαρόδαλουτους κίονες, μέσα στὴ ζεστὴ ἀτμόσφαιρα τῆς καλοκαιριᾶτικῆς νυχτιᾶς, ἀναδίνεται τὸ ὄνειρο, ἡ πνοή, ἡ θαλπωρὴ μιᾶς στιγμῆς εὐτυχίας. Νὰ, μιὰ ἀκένωτη πηγὴ ζωῆς. Ἐδῶ ξεφεύγεις ἀπ' τὰ ἀρχαία κείμενα, τοὺς κιτρινωμένους παπύρους, λυτρώνεσαι ἀπ' τὶς διαμάχες τῶν περισπούδαχτων ἔρευνητῶν.

Οἱ θεωρίες ἐξανεμίζονται κι' ἡ ἀρχαιολατρεία γίνεται ζωὴ. Μὲ ἀξιώσεις ἀλλὰ προπαντὸς μὲ προσφορῆς. Ἐδῶ τὸ βλέμμα λευτερώναται, φεύγει πέρα ἀπ' τὶς μίζερες ἀπαιτήσεις μιᾶς μικρὸς ἡμέρας ζωῆς. Ἐδῶ ἡ ματιὰ σπᾶει τὰ δεσμά καὶ χαιρέται τὴν ἄρμονία ἀψευδάδιαστων γραμμῶν καὶ στ' αὐτὰ ἀντιχεῖ τὸ τραγοῦδι τοῦ Βάρδου, τῆς ὠραίας ζωῆς:

Ἀθῆνα τῆς Ἰδέας πηγὴ βασίλισσα τοῦ ὠραίου τῆς διαλαοῦν οἱ νέοι καιροί, τῆ δόξα Σου τοῦ ἄρχαίου.

Ἰοστέφανη, ἡ μοσκοβολιὰ σὲ λέει κι' ἐγὼ μὲ μῦθους,

τὴ νύχτα Σου τὴν κελαιδεῖ τοῦ Κολωνοῦ τ' ἰαηδόνι.

Καὶ τώρα καταλαβαίνω γιὰτὶ μπόρεσε, μέσα σὲ μιὰ τέτοια ἀτμόσφαιρα, νὰ γεννηθῆ, νὰ ζῆσῃ καὶ νὰ πλάσῃ ὁ στοχασμὸς ἐνὸς Σακράτη, τὸ πνεῦμα ἐνὸς Περικλῆ, τὸ σχῆμα μιᾶς Ἀσπασίας. Τώρα εἶμαι σίγουρος πὼς ἀξίζει νὰ λέγεται Ἑλληνας. Γιατὶ κι' ἡ Ἑλλάδα εἶναι τὸ πιὸ γλυκὸ ὄνομα! Πὼς ἀξίζει πάντα εὐλαβικά νὰ κλίνης τὸ γόνα μπροστὰ σὸ παρελθόν τῆς ὠραίας Φυλῆς σου, γιὰτὶ ἀξίζει πιότερο ἀπὸ πολλὰ παρόντα, γιὰτὶ εἶναι ἕνα ὑπέροχο διδασγμα καὶ μιὰ ἀσίγαστη πηγὴ ἔμπνευσης.

Κι' εἶναι τόσο ὡμορφα ἀνακομφιστικὸ νὰ παίρνεις τ' ἀρχαία τὰ μονοπάτια, πού σ' ὀδηγοῦν στ' ὀλόφωτο Ἑλληνικὸ Ἰδανικὸ, σὰν εἶσαι πικραμένος ἀπ' τὰ φερσίματα τῆς μικροψυχῆς τωρινῆς ζωῆς. Νᾶσαι χαρούμενος πρέπει τότε, γιὰτὶ μπόρεσες νὰ κερδίσης τὴν ἔννοια τῆς ἀληθινῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, γιὰτὶ ἔμαθες νὰ τιμᾶς, πάντα καὶ σ' ὄλες τὶς στιγμές, εὐλαβικά καὶ δίχως φαρισαϊκές τυμπανοκρουσίες, αὐτὸ, πού οἱ σημερινοὶ νεοβάρβαροι τὸ τιμοῦν μονάχα δταν τοὺς χρειάζεται. Τὸ Ἑλλάς νὰ κὸ πνεῦμα...

Παίρνω μιὰ βαθειὰ ἀναπνοή. Ὁ ἀνασασμὸς τῶν πεύκων καὶ τῆς θάλασσας περνοῦν στὰ σπλάχνα μου. Καθὼς ὁ νοδὸς μου καλπάζει σὲ χρόνους παλιούς, γεμάτους ἔντονη γοητεία, δταν ἡ Τέχνη δούλευε πάνω στὰ πιὸ ἀγνὰ μοτιβα κι' ἡ Ἐπιστήμη, δίχως ὑποδουλωτικὴ σκοπιμότητα, κερνοῦσε τὸν ἀνθρώπινο νοῦ, καὶ πού πάνω ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ ὄνομα τοῦ Πλάστη ἦταν σεβαστὸ ἀπ' ὀλους, νιώθω κἀνι νὰ γλυστράῃ ἐντὸς μου, μέσα ἀπ' τοὺς πόρους τοῦ κορμιοῦ μου.

Ἔιναι τὸ ζωογόνο πνεῦμα τοῦ αἰώνια νέου κι' ἀκατάλυτα μαγευτικοῦ αὐτοῦ τόπου

Καὶ ζῶ. Μαθαίνω νὰ ζῶ, Ἐέρω νὰ ζῶ.

ΠΕΤΡΟΣ Ν. ΛΙΝΑΡΔΟΣ
Σούνιο, Ἰούλιος 1946

ΟΙ ΝΕΟΙ

ΔΕΝ ΕΜΕΙΝΕ πιά τίποτε. Δόξα σοι ο Θεός. Κι' αν πρέπει ακόμη κάτι ν' αγαπήσωμε, και για κάτι νά ζήσωμε, προτού πεθάνωμε για τίποτε, ευτυχώς' ή έκλογη δὲ θά κρατήη για πολλά.

"Ετσι κι' αλλοιῶς ἔχομε συνηθίσει. Ὁ Μαραθῶνας δὲν ἔμεινε για μᾶς παρά μιὰ θέση, μιὰ ἱστορία κι' ἕνας τύμβος—ἕνα μνήμα.

Κ' ἡ Ἀλβανία ἄς ἀφήσῃ μιαν ἀνάμνηση και μνήματα πολλά.

Σέ κείνους πού δὲν μποροῦν νά ζήσουν ἔνδοξα, μποροῦν τοῦλάχιστον νά πεθαίνουν ὠραία.

Σέ μᾶς πού μάθαμε, ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς μας, πῶς κερδίζεται μιὰ Σαλαμίνα, θᾶναι ἴσως πιὸ δύσκολο νά μάθωμε—και τώρα ἀπὸ τοὺς φίλους μας—πῶς χάνεται μιὰ Πίνδος; Ἀναμφιβόλως ναί!

Κι ὅμως ἡ μοῖρα τῶν μικρῶν κρατῶν δὲν εἶναι νά ξέρουν πῶς μποροῦνε νά κερδίζουν—ἔστω κι' αν αὐτὰ λέγονται ΕΛΛΑΣ — ἀλλὰ, και! πολὺ περισσότερο, πῶς δὲν μποροῦν νά χάνουν.

Και μεις τί κάναμε γι' αὐτό:

"Ενας Ὀκτώβριος; ναί, κι ὁ Ἀπρίλιος; ἀλλ' ὁ Δεκέμβριος;

Και ἄρχισε ὁ χειμῶνας; γιατί τὰ λάθη εἶναι ἐκεῖνα πού μετροῦν, ἰδίως δταν θέλουν κ' ἔχουν συμφέρον—συμφέρον;—νά τὰ μετροῦν. "Ενας χειμῶνας βαρῶς.

Και γύρεψε ἡ πατρίδα μας, και μέσα στό σκοτάδι της πολλές φορές νόμισε πῶς τῆ βρῆκε,—ἀλλοτε σ' ἕνα στρατιώτη κι ἀλλοτε σ' ἕνα ξενητεμένον ἀρχηγό ἢ κάποτε σ' ἕνα ὄνομα παλιό και ἀγαπητό—ἔχι τὸ θρίαμβο—τὸ σωστό και τὸ δίκαιο—μὰ τῆ Σωτηρία και τῆ Γαλήνη. Και γελᾶστηκε οἰκτρά.

Στὸ τραπέζι της Ειρήνης δὲ ζητήσαμε τὴν πρωτοκαθεδρία,—μπορούσαμε και νὰ τὴν εἴχαμε ζητήσει—ζητήσαμε μιὰ θέση, ὅποια θέση' και περιμένουμε στὸν ἀντιθάλαμο για νά μᾶς ἀπαντήσουν.

Μαζί μας ἡ Βουλγαρία κ' ἡ Ἰταλία. "Ὅμως ἔμεις δὲ φορᾶμε, ὅπως ἐκεῖνες, τὰ γιορτινά μας; γιατί ἔμεις — τί ντροπή! — ἐπολεμήσαμε και σκίστηκαν τὰ ρούχα μας! Και τώρα περιμένουμε στὸν ἀντιθάλαμο. "Ετσι, ὅπως εἴμαστε, νά μᾶς καλέσουν ἄραγε;...

Φτάνει πιά! Τὸ παραμῦθι κράτησε πολὺ, και κράτησε ἄσκημα. Κι αν ἔμεινε πιά τίποτε, ἀπ' τὸ παράθυρο, πού ξεχάστηκε ἀνοιχτό, γιατί εἶναι ἀκόμα χειμῶνας, κ' ἔχει σκοτάδι, κι' ἔχει κρῦο, κάτι μπαίνει! Μὴν εἶναι τὸ προμήνυμα της μελλοῦμενης "Ανοιξης, πού δὲ θ' ἀργήσῃ — πού δὲ μπορεῖ ν' ἀργήσῃ να ρθῆ, ἢ ὁ κλώνος της πρωτανθισμένης μυγδαλιάς, ἢ ἀκόμα τὰ παιδάκια, πού μ' ἔλο τὸ κρῦο, παίζουνε χιονοπόλεμο; Ὅ,τι και νᾶναι Ἀνοιξη, ἢ ἐλπίδα, τὰ λουλούδια ἢ ἡ Χαρά, ἀπ' τὸ παράθυρο, πού ξεχάστηκε ἀνοιχτό, κάτι μπαίνει.

Και τώρα πού ἔχουν ὄλα χαθῆ, πού κάτι φίλοι μας μᾶς γέλασαν, τώρα πού θά πάρουμε τὰ κουρέλια ἀπὸ τὸ φόρεμα της Ἑλλάδος, πού σκίστηκε στὸν πόλεμο, και κρυώνει, για νά τὰ κάνωμε ἐπίδεσμούς στίς πληγές μας, τώρα πού δὲ μᾶς ἔμεινε πιά τίποτε, ἢ ἐκλογή μας δὲ θά ἀργήσῃ νά βρεθῆ.

Και τὸ κλωνάρι της ἀνθισμένης μυγδαλιάς για μιὰ καινούργιαν Ἀνοιξη δὲ θά τὸ φέρουν ὅσοι τὸ κράτησαν και τὸ πέταξαν και τὸ χάλασαν. Ἐκεῖνοι, πού ξέρουν ἄρκετὰ ἀπὸ τῆ ζωῆ—τὴν παλιά, τοῦ μίσους και τοῦ κόμματος—ὥστε νά θέλουν νά τὴν καταστρέψουν, κι ἀρκετὰ λίγα ὥστε νά μὴν της ἔχουν ὑποταχτῆ, ἐκεῖνοι, πρέπει νά τὴ φέρουν, στὴν Ἑλλάδα, τὴν ἀνοιξη' οἱ ΝΕΟΙ.

ΣΤΕΛΙΟΣ Α. ΚΑΣΤΑΝΟΣ

ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΕΦΕΤΟΣ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ θέατρο ἄρχισε τίς παραστάσεις της χειμερινῆς περιόδου με τοὺς Πέρσες τοῦ Αἰσχύλου. Καὶ ὄλοι ὅσοι εἶδαν και ἄκουσαν τὸ ἔργο, ὡμολόγησαν ὅτι, παρακολουθώντας το, καταλάβαιναν με συγκίνησι, πόσο κοντὰ βρίσκονταν στοὺς προγόνους των ἐκείνης της ἐποχῆς, αν και, ἀπὸ τότε, πέρασαν δυόμιση χιλιάδες χρόνια.

Τὸ ἔργο ἔχει μέσα του τὸ πνεῦμα τοῦ μεγάλου συγγραφέα, μὰ και τὸ πνεῦμα της ἐποχῆς. Δείχνει τὰ αἰσθήματα και τὸ φρόνημα τῶν προγόνων μας ἐκείνου τοῦ κτιροῦ. Καὶ αὐτὸ εἶναι πού γέμιζε συγκίνησι τίς καρδιές ὅσων παρακολούθησαν τίς παραστάσεις, γιατί καθὼς ἐπιλλεγεται τὸ ἔργο, γίνεται φανερό πῶς, τὸ φρόνημα και τὰ αἰσθήματα με τὰ ὅποια τότε κείνοι ἀντιμετώπισαν τοὺς Πέρσες στὸ Μαραθῶνα και στὴ Σαλαμίνα, εἶναι τὰ ἴδια με κείνα πού και μεις ἀντιμετώπισαμε τοὺς Ἰταλοὺς στὴν Πίνδο και σ' ὄλο τὸ Ἀλβανικὸ μέτωπο. Τὸ γεγονός θυμίζει τὰ λόγια τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου Τέχνης και Ἱστορίας και καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου της Γενεύης, Ντεοννά: «Τὸ παρελθὸν εἶναι ἕνα αἰώνιον παρόν. Τὸ παρελθὸν δὲν εἶναι νεκρό, ἀφοῦ μέσα του ξαναβρίσκει κανεὶς ὅλες τίς ἐκδηλώσεις της σύγχρονης ζωῆς».

Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νά γνωρίζουμε τὸ παρελθόν.

«Ἐπερωτήσον τὸν πατέρα σου και ἀναγελεί σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου και ἐροῦσι σοί». Εἶναι ἀνάγκη νά ρωτᾶμε τοὺς πατέρες μας, μελετώντας προσεκτικὰ, μαθαίνοντας καλά τῆ ζωῆ τους, δηλαδὴ τὴν ἱστορία πού μᾶς διαφύλαξε τῆ ζωῆ και τὰ ἔργα τους, και μάλιστα ἢ νέα γενεά. Θάχομε πολλά νά διδαχθῶμε, γιατί εἶναι πολλά πού ἐγκυκαλεῖσαμε ἀπὸ κείνα πού μᾶς παράδωσαν. Ἀς ρίξουμε λοιπὸν τώρα μερικὲς ματιές στὸ ἀρχαῖο και στὸ σημερινὸ θέατρο διαδοχικὰ κι' ἄς δοῦμε τί ἦταν και πῶς δημιουργήθηκε ἡ τραγωδία πού ἀνέβηκε σὲ τέτοιο ὕψος, ὥστε νά ἀντιπροσωπεύῃ αὐτὴ τὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ πνεῦμα, ὅσο κανένα ἄλλο δημιουργημα, τί ἔκαναν τότε οἱ πατέρες μας και τί κάνουμε μεις σήμερα και τί χρήσιμα διδάγματα μποροῦμε νά βγάλουμε ἀπὸ αὐτὴ τὴν παρατήρησι.

Ἰ
Λυρική ποίησι ἦταν ὁ συνδυασμός, ἢ σύμπραξι της μουσικῆς με τὴν ποίησι. Ἦταν δηλαδὴ τραγούδια πού τὰ ἔψαλλαν με συνοδεία λύρας. Γιαυτὸ και τὸ ὄνομα λυρική. Γύρω λοιπὸν στὸ 600 π. χ. ἄρχισε ἀπὸ τῆ λυρική ποίησι νά ἀναπτύσσεται ἕνα νέο εἶδος πού ὠνομάστηκε διθύραμβος. Τὶ σημαίνει ἀκριβῶς ἡ λέξι, ποῖα εἶναι πραγματικὰ ἢ ἀρχῆ της, δὲν ξέρομε. Πιθανῶς νά εἶναι φρυγική και σχετικὴ με τὸ θρίαμβο. Ὁ διθύραμβος; ἢ νέα αὐτῆ λυρική ποίησι, ἦταν ἕνα ποίημα πού τὸ ἔψαλλε χορὸς με συνοδεία αὐλοῦ. Καὶ τὸ ποίημα αὐτὸ ἦταν πάντοτε ἐγκωμιαῖο για τὸ θεὸ της εὐφορίας Διόνυσου. Ἦταν ἐπομῆνος ὁ διθύραμβος λυρική ποίησι, ἢ μᾶλλον, ἕνα εἶδος αὐτῆς, καθαρὰ θρησκευτικὸ πού εἶχε ἐξαιρετικὴ ἐπίδρασι στὴν ἀρχαία ποίησι, γιατί ἀπὸ αὐτὸ ἐξέπηγασε τὸ πεῖδ ὠραῖο, τὸ πεῖδ ἔξοχο ἀριστοῦργημα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος: Ἡ τ ρ α γ ω δ ἰ α.

Τὸ ὄνομα κυρίως σημαίνει τράγων ὤδην, ἀπὸ τοὺς τράγους στοὺς ὅποιους μεταμορφωνόντουσαν «οἱ τραγωδοῦντες» για νά παριστάνουν τὴν ἀκολουθία τοῦ θεοῦ Διονύσου. Ἡ ἀρχῆ λοιπὸν της τραγωδίας εἶναι καθαρὰ θρησκευτικὴ. Ἀρα ἡ ἀρχῆ τοῦ ἀρχαίου θεάτρο εἶναι καθαρὰ θρησκευτικὴ, ὅπως και τοῦ νεώτερου θεάτρο, ἀφοῦ κι' αὐτὸ γεννήθηκε ἀπὸ τίς μεσαιωνικὲς θρησκευτικὲς παραστάσεις, τὰ «μυστήρια» καλούμενα.

Σήμερα τὸ θέατρο ἔχει λησμονηθεῖ ἀπὸ πού γεννήθηκε. Καὶ ὄχι μόνο ἐλησμόνησε ἀπλῶς τὴν πηγή του, ἀλλὰ και της εἶναι ἐχθρικό. Ἀν τολήσῃ νά παρουσιάσῃ ἔργο ἐμπνευσμένο ἀπὸ τίς ἰδέες για τὸ Τέλειο και Ἀνώτατο Ὀν πού ἐδημιούργησε τὸν κόσμο και προνοεῖ γιαυτὸν, πού νά ἔχη σκοπὸ νά τὸνώσῃ τὴν πίστι στὸ Θεὸ, νά δειξῆ ποῖα εὐτυχία ἀτιμητῆ πηγάζει ἀπὸ τὴν ὑποταχῆ στὸ νόμο Του και στὸ θέλημα Του, ἔργο πού νά σιέκεται με σεβασμὸ μπρὸς στὴ Θρησκεία και τίς μεταφυσικὲς ἀξίες, ἀπορρίπτεται χωρὶς συζήτησι, «Κήρυγμα θά κάνουμε»; Εἶναι ἡ στερεότυπη ἀπάντησι πού πετοῦν με περιφρόνησι σὲ κάθε προσφορὰ τέτοιου ἔργου. Ἀντίθετα, ἢ πόρτες ἀνοίγουν διδάματα σὲ κάθε ἔργο πού εἰρῶνεύεται τίς Αἰώνιες Ἀλήθειες, πού δια

κωμωδεί το Θείο νόμο και την Ήθική, που υπονομεύει τη Θρησκεία και το Έργο της.

II

Πρώτος δημιουργός της τραγωδίας ήταν ο Θέσιπς. Αυτός έβαλε στο θιάυραμμο ένα νέο πρόσωπο. Τόν υποκριτή, που άπαντοβσε σε κείνα που έλεγε ο χορός. "Ετσι μπήκε ο διάλογος. "Αργότερα ο Αισχύλος πρόσθεσε δεύτερο υποκριτή κι έπειτα ο Σοφοκλής τρίτο. "Ετσι πλουτίστηκε η τραγωδία. Τα θέματα της η τραγωδία τα έπαιρνε στην άρχη, από τη μυθολογική διήγηση για το Διόνυσο.

"Επειτα από τους μύθους άλλων θεών και ήρώων. Σιγά—σιγά ύστερα, άρχισε να σχολείται και με την καθημερινή ζω ή του ανθρώπου. Πρέπει να τονιστή, ότι από την πρώτη άρχη της η τραγωδία είχε σκοπό καθαρά διδακτικό. Γιαυτό και η παράσταση λεγότανε χαρακτηριστικά διδασκαλία. Και αυτόν τον χαρακτήρα της, όχι μόνον δέν τόν έχασε, αλλά και τόν ετόνώσε ακόμα περισσότερο στους χρόνους της μεγάλης άκμης.

Σπουδαία πληροφορία αυτή που μάς δίνει ή ιστορία του άρχαιου θεάτρου. Και είναι σπουδαία, γιατί μάς δίνει άπάντησι σ' ένα βασικό ερώτημα: Πρέπει να διδάσκη ή Τέχνη ή όχι;

Πρέπει να διδάσκη μάς λένε οι άρχαιοι τραγικοί.

Κι' έπειδή τό λένε οι άρχαιοι τραγικοί, θά ρωτήση ο σημερινός επαναστατημένος και κατά συνέπεια ζόρικος άνθρωπος, τι μ' αυτό; Θά πάρουμε μαθήματα έμεις οι άνθρωποι του πολιτισμού του 1947 από τους ανθρώπους του πολιτισμού του 500 π.Χ.; "Αλλά οι άνθρωποι του πολιτισμού του 500 π.Χ. από τους όποιους ζητούμε να πάρουμε μαθήματα, δέν είναι τυχαίοι άνθρωποι. Είναι συγγραφείς πρώτης άξιας, τόσο τέλειοι στο έβος τους, ώστε να μπορούν να χρησιμεύσουν ως πρότυπα. Είναι οι περίφημοι κλασικοί. Και κάτω από τό όνομα κλασικοί, ή πολιτισμένη ανθρωπότητα έννοεί τους συγγραφείς και τους καλλιτέχνες της ελληνικής άρχαιότητας, που είναι από πολλές πλευρές, δταν τούς έξετάση κανείς, άφθαστα παραδειγματα τελειότητας.

Πρέπει να διδάσκη λοιπόν ή Τέχνη.

"Εργο Τέχνης, άλλως τε, χωρίς να πραγματοποιηθί το ιδεώδες του Καλού, δέ μπορεί να υπάρξη; Και καλόν είναι κάθε τι που μάς λείει κάποια άλήθεια, μάς ώφελεί, μάς έμφυλώνει, μάς κάνει καλλίτερους, μάς έξυψώνει. "Ο Πλάτωνος μάάλιστα, και άλλοι Έλληνες, άνεύρισκε τό καλό όχι μόνο στο λόγο και στη μουσική και στα δημιουργήματα της Τέχνης αυτού του έβδου, αλλά και στις πράξεις και στην ευγένεια του ήθους

και στη σοφία και στην άρετή "Η Τέχνη λοιπόν πρέπει να διδάσκη. Τώρα τό πώς θά διδάξη είναι δεύτερο ζήτημα. "Ο συγγραφέας, ο ποιητής, δέ μπορεί να κάνει κήρυγμα, ούτε ο Ιεροκήρυκας ποιήμα. "Ο συγγραφέας θά κάνει έργο, ο ποιητής θά κάνει ποίημα, ο Ιεροκήρυκας θά κάνει κήρυγμα. Τό κήρυγμα διδάσκει, αλλά και τό διήγημα και τό μυθιστόρημα και τό θεατρικό έργο και τό ποίημα πρέπει να διδάσκη. "Ο συγγραφέας θά γράφη για να παρασκευάζη, για να οικοδομή, για να δίνη πνευματική τροφή, ήθικά διδάγματα. "Ολόκληρη σχεδόν ή Τέχνη της κλασικής έποχής, Ένα τέτοιο σκοπό υπηρετούσε. "Ηταν μία κινητήρια δύναμι που έσπρωχνε αδιάκοπα τόν άνθρωπο προς τό πάνω. "Ο Πίνδαρος, ο Αισχύλος, ο Σοφοκλής, ο Ε우리πίδης, ή κορυφές αυτές του έντεχνου λόγου, χρησιμοποίησαν τά ταλέντα τους για να υπηρετήσουν τά πειθώ ψηλά συναισθήματα, τούς πειθώ ψηλούς σκοπούς, όπως έλλίζουμε να μάς δοθη εύκαιρία στα τεύχη που θ' ακολουθήσουν να ιδούμε, έξετάζοντας τόν καθένα από αυτούς χωριστά. "Εδημοόργησαν κλασικούς τύπους φιλοπατρίας, στοργής, αυτοθυσίας, ήρωισμού και με αυτούς παρουσιάζαν ένσάρκωμένα τά άνώτερα ιδαιικά και παιδαγωγούσαν τούς πολίτες. Είχαν την Τέχνη τους στην υπηρεσία του ίδιου του Θεού, στην υπηρεσία του «άστεως», στην υπηρεσία της Πατρίδας, στην υπηρεσία του Πολιτισμού.

Να ιδούμε τώρα πώς χρησιμοποίησαν και πώς χρησιμοποίησαν σήμερα τό τάλαντό τους εκείνοι που θέλουν να θεωροϋνται waitres, πνευματικοί πρωτοπόροι και όδηγοί;

"Αποκαρδιωτικός άπολογισμός...

"Ελάχιστοι χρησιμοποίησαν τό τάλαντό τους όπως οι άρχαιοι μεγάλοι ποιηταί, ιδίως στα χρόνια της μεγάλης άκμης. Μερικοί τό σπατάλησαν άσκοπα και άνώφελα και οι περισσότεροι τό χρησιμοποίησαν για να γκρεμίσουν, να έξερτζώσουν, να κάνουν άκκό. Τό χρησιμοποίησαν για να βάλουν δυαμίτη στα θεμέλια του Έθρσκευτικού Οικοδομήματος, της Ήθικής, της Οικογένειας, της Κοινωνίας, της Πατρίδας. "Αντι να υπάσσουν την Τέχνη στην υπηρεσία των άνωτέρων ιδανικών, την κατόνησαν «προαγωγώ εις άπόλειαν».

"Αν αυτά φαίνονται ύπερβολικά, όρίστε.. μετριοπαθέστερες κρίσεις γι' αυτό τό ζήτημα από σύγχρονους κορυφαίους κριτικούς: «"Η σκνή ή έχασε με μιάς τη μαγεία της. Τράβηξε τώρα τούς ήμιαθεείς, τούς μισομορφωμένους, τό πνευματικό προλεταριάτο των άστικων κέντρων, εκείνους που υπερβούουν την άλήθεια με τη φυσικότητα και τη φυσικότητα με

τη φωτογραφία. "Η φυσικότης χρειάστηκε να γίνεται όλοένα πιο ώμη, πιο σκλαβωμένη στα στεγνά φαινόμενα ώπου τό θεάτρο πέφτοντας «σε βυθό άπό βυθό, ώπου δέν ήταν άλλος» κατόνησε να καλλιεργή τις σαρκικές όρμές του κοινού». (ώότυο Πολίτη «Έκλογη» Β' τόμος σελ. 146).

«Τό ελεύθερο θεάτρο έκυλίσθη εις τό βόρβορο. Αι έπιθεωρήσεις μόλις ήμπορούσαν να γίνον άνεκτα εις ύποπτα κατανόγια. Εις τός έπιθεωρήσεις έπικρατεί άχαλίνωτος βωμολοχία, άφώρητος χυδαίοτης και άηδέστερη κορολογία. Τό περιεχόμενον των έπιθεωρήσεων βρωμερόν και άνήθικον. Τό έλαφρόν θέατρον άκολασταίνει πέραν παντός όρίου. Αι έπιθεωρήσεις άποτελοϋν εργαστήριον κηλιδώσεως ύπολήψεων, βωμολοχίας, πραιπικών βρωμεροτήτων και βαναυσότητων. Πρόκειται περι φρασσεολογίας, την όποian ούτε εις τά τελευταία καταγώγια δέν άκούει κανείς. (Νικ. Λάσκαρη «Τά ύπαίθρια θεάτρα των 'Αθηνών» Νέα—'Εστία 1938).

«Οι ποιητές μας εινε δλοι πέρα και πέρα νιοι ξεγελασμένοι και παραστρατημένοι στην έποχή τους. Πήρανε πιά τόν κατήφορο και τίποτε δέν τούς σταματά στο δρόμο τους. "Η ποιησι τους είναι τά άπομεινάκια μάς ταπεινής και πρότυχης νιότης, άνάειας για ποιητές. Στην έποχή μας περνά για ποιητής κάθε νέος άγράμματος και άδιάντροπος, φτάνει να βγάξη έμμετρη τη βρωμα του. Οι δικοί μας λόγιοι νομίζουν πως όσο περισσότερα στραβάσουν τά πράγματα και ειπουν τό άσπρο μαυρο και τη νύχτα μερα, όσο πιο χτυπητά ζωγραφίζουν τις αντίγραφές τους από την κοινή και τιποτένια ζωή του αύτου τους, όσο πιο άσεμνες έξομολογήσεις γράφουν, πως τόσο περισσότερο θά μάς γεννήσουν τό θαυμασμό για την ποιητική φύσι τους Ι βέβαια σε κάνουν να θαυμάζης, αλλά μόνο με την άδαιαντροπία τους». (Ιάνηνη 'Αποστολάκη «"Η ποιησι στη ζωή μας» σελ. 47, 61, 69, 70).

«Στην ήδονιστική ποιησι του Καβάφη κυριαρχεί ο έφηβος. "Ηθικώς αλλά και αισθητικώς ή ποιησις του Καβάφη της τελευταίας περιόδου είναι παράδειγμα προς άποφυγήν. "Ο Καβάφης απέθηκε στην έρωσισμό του, στο διάστροφο έρωτικό ένστικτό του». ('Αρ. Καμπάνη «"Ιστορία της Νέας 'Ελληνικής Λογοτεχνίας» σελ. 258, 261 έκδοσις δ.).

«"Η ήδονιστική τάσι σε κανένα δέν παρουσάσε τόση όξύτητα και ένταση όση στην ποιησι της Μυρτιώτισσας. "Η Μυρτιώτισσα δέν άργησε να έξελιχθη σε μιάν έξαλλη όμητήτρια του έρωτα, του άποκλειστικά σαρκικού και αισθησιακού. Με μία ελευθερία στην έκφρασι που ζαφνίζει σε γυναίκα, τραγούδης

τό μεγάλο σαρκικό πάθος, τό τυφλό, τό ακατάσχετο, που δέν έχει καμιά άνάτασι και δέ γνωρίζει κανένα έξαγνισμό». (Κλ. Παράσχου «Εισαγωγή στη σύγχρονη 'Ελληνική ποιησι» σελ. 23, 24). «Στά περισσότερα έργα του κ. Ξενοπούλου σπουδαίο μέρος παίζει τό γενετήσιο ένστικτο, που παρουσιάζεται ειτε με μορφή άληθινής άγάπης και νεανικού έρωτα, ειτε με τις πιο σαρκικές και ήδυπαθείς έκδηλώσεις του, που πολλές φορές καταντούν άληθινά σκανδαλιστικές, ειτε και με τις έκφυλιστικές παρεκτοσπές και παρεκλίσεις του». (Μιχ. Πετριδη «Τωρινοί μας Λογοτέχνη» σελ. 59). (1)

«"Ο Καβάφδης είναι τρυγητής των λουλουδιών του κακού, ένας άμαρτωλός που μάς εκμυστηρεύεται τις πιο άπιθανες και τις πιο άυπόληπτες περιπέτειες». ('Αρ. Καμπάνη «"Ιστορία της Νέας 'Ελληνικής Λογοτεχνίας» σελ. 270).

«Στό Γρυπάρη άρέσουν οι αισθησιακές περιγραφές. Είναι ποιητής της άμαρτίας και των άγόνων έρωτων». ('Αρ. Καμπάνη «"Ιστορία της Νέας 'Ελληνικής Λογοτεχνίας» σελ. 242).

Είναι στ' άλθεια να λυπάτι κανείς βλέποντας τη δειτι τα αυτή, που τούς χάρισε ο Θεός για να είναι φίλη και σύμμαχος του ανθρώπου για την έξύψωσί του, να τη χρησιμοποίησι για να ρίχνουν πιπέρι στην άμαρτία, ως σύργικα για να «έγχύουν» δηλητήριο στον ψυχικό οργανισμό.

III

"Η τραγωδίες παιζόντουσαν στα μεγάλα Διονύσια που τά γιόρταζαν τόΜάρτιο και 'Απρίλιο. Τά έξοδα τά αναλάβαινε ένας από τούς πειθώ πλούσιους πολίτες, ο χορηγός όπως τόν έλεγαν. "Η παράστασι άρχιζε την άσγή. Τό κοινό πήγαινε στην όρισμένη ώρα. "Επλήρωνε εισιτήριο. Ποιό ήταν καλύτερο δράμα τό έκρινε τό κοινό, που ώριζε αντιπροσώπους του για κριτές. Μικητή, δέ θεωρούσαν μόνο τό συγγραφέα, αλλά και τό χορηγό. Πόσα ώρατά διδάγματα μπορεί να πάρη ο άνθρωπος του σημερινού πολιτισμού, από τούς ανθρώπους του ποδ δυόμιση χιλιάδων χρόνων πολιτισμού! "Ενας από τούς πειθώ πλούσιους πολίτες αναλάβαινε τά έξοδα. Δέν έκανε κερδοσκοπική έπιχείρησι. "Εβαζε τόν πλοϋτο του στην υπηρεσία ενός άνωτέρου σκοπού. — Βοηθούσε να παιδαγωγηθούν οι πολίτες, να άποκτούν ήρωϊκό και ύψηλό φρόνημα, να άυψωθούν πνευματικά με τά όποια τούς τροφώδοτους τό άρχαιο θεάτρο. Και οι 'Αθηναίοι που ήταν σε

(1) Κύττα και «Ξεκινημα» άρ. φύλλου 3—4 σελ. 53 κ.έ. Β. Π. Μ.: Γρηγόριος Ξενόπουλος; (Ξεκαθήριμα του έργου του).

θέσι να εκτιμούν τις εδγενικές πράξεις, δέν παρέλειπαν τήν άμοιβή. Μαζύ με τόν συγγραφέα «άνηγόρευαν» νικητή και τό χορηγό. Οι άρχαίοι Έλληνες είχαν καταλάβει πόσο μεγάλο σχολείο είναι τό θέατρο. Καί γιαυτό βλέπουμε έπειτα τό Δήμο να άναλαμβάνη αυτός να πληρώνη τό εισιτήριο από τό δημόσιο ταμείο, ώστε να μην ύπάρχη κανείς πού να στερείται τήν τροφή, πού έδινε τό σχολείο αυτό, άπό Έλλειψι χρημάτων.

Γιά φαντασθήτε τό Κράτος, ή δυό—τρεις πλούσιοι Έλληνες όχι μόνο στο βαλάντιο άλλα και στήν ψυχή—και δέ λείπουν εύτυχώς τέτοιοι Έλληνες—να έκαναν ένα θέατρο όπου ό κόσμος να πήγαινε χωρίς να πληρώνη εισιτήριο, ή και άν πληρώνει, να πληρώνει κάτι ελάχιστο για να μαζεύονται τά έξοδα πού θα είχαν γίνη μόνο και να έβαζαν τό θέατρο αυτό στη σωστή άποστολή του. Στήν ύπηρεσία τής Τέχνης, πού, όπως είπαμε, προορισμό της έχει να κάνει τό καλό. Στήν ύπηρεσία τών ψυχών τών Έλλήνων!..

Στόν πολυ κόσμο δέ μπορείτε να δώσετε με τήν ξερή μελέτη. Γιατί ή μελέτη άπαιτεί κόπο και ό κόπος δέν άρέσει στόν άνθρωπο. Με τό θέατρο όμως, όπου πηγαίνει να περάση τήν ώρα του ξεκούραστα και ευχάριστα, μπορείτε να του δώσετε γνώσεις, ένθουσιασμό, συγκίνηση, πού μπορεί να τόν οδηγήσει στη μετάνοια, kultur, «άνωσι». Θα πάρη τη δόσι του χωρίς να κουρασθή και χωρίς καλά—καλά να τό καταλάβη.

Και ένα άλλο άκόμη σοβαρό δίδαγμα. Ότι είχαν τή σοφή συνήθεια οι άρχαίοι Έλληνες, ν' αφήνουν τήν κριτική του συγγραφέα στο κοινό, να κρίνουν τό κοινό αυτόν και τό έργο του.

Όταν ό Σοφοκλής παρουσιάστηκε για πρώτη φορά μπροστά στο κοινό, άνταγωνιστής του Αισχύλου, τό πλήθος πού παρακολούθησε τό έργο του, σκώθηκε ένθουσιασμένο και άπαίτησε άπο τόν Κίμωνα και τούς συστρατηγούς του να βραβευθή ό Σοφοκλής. Κι' έτσι ό νέος τών 28 χρόνων και άγνωστος, ως τότε, ως τραγικός, ένίκησε τόν 60 πάνω—κάτω χρόνων δάσκαλό του και διάσημο τραγικό. Άν τά πράγματα ήταν διαφορετικά και τό έργο τό έκρινε κλίκα, δέν έξέρουμε άν θα νικούσε ποτέ ό Σοφοκλής, έφ' όσον άνταγωνιστής του θα ήταν ό Αισχύλος.

Σήμερα σε κάθε σχεδόν θέατρο ύπάρχει μια καλλιτεχνική έπιτροπή για να διαβάξη και να κρίνη τά έργα πού δίνονται στο θάσο. Άλλά ή έπιτροπή αυτή δέ διαβάξει παρά μόνο εκείνα πού τής εισάγει ό εισηγητής. Αυτός λοιπόν διαβάξει τό έργο και όταν δέν του άρέσει δέν τό εισάγει καθόλου στήν έπιτροπή. Άν είναι του γούστου του τό εισάγει, όποτε

μπορεί να μην άρέσει, ή σε όλη τήν έπιτροπή ή στήν πλειοψηφία της κι' έτσι τό έργο δέ φτάνει ποτέ στο κοινό. Έννοείται ότι για τό παλιό γνωστό συγγραφέα δέ γενιέται ζήτημα.

Τό να εξαρτάται σήμερα ό νέος συγγραφέας και τό έργο του, τις περισσότερες φορές άπό τό καλλιτεχνικό αισθητήριο ένός και μόνο ανθρώπου, πάντοτε δέ άπό τό καλλιτεχνικό αισθητήριο δύο ή τριών ανθρώπων, είναι πράγμα άδικο και παράλογο. Γιατί άλλοι άνθρωποι έχουν αυτή τήν αισθησι του καλού, άλλοι έχουν άλλη. Η κοσμοθεωρία, τό περιβάλλον, ό πολιτισμός, ή ηλικία, παίρνουν σπουδαίο ρόλο. Άλλην αισθησι του καλού έχουν οι Χριστιανοί λογοτέχναι, άλλην οι ύλισται, άλλην οι προωδευμένοι και άλλην οι άγριοι, άλλην είχαν οι Έλληνες και άλλην οι Ρωμαίοι, άλλην έχουν τά νεώτερα χρόνια κι' άλλην είχαν τά παλιά.

Συνέβη, θεατρικό έργο πού τό έδιάβασε γερός κριτικός και τό έχαρακτήρισε ως έργο με άπαιτήσεις, να άπορριφθή άπό τό θάσο όπου δόθηκε, γιατί ό εισηγητής του τό έχαρακτήρισε ως έργο χωρίς αξία. Και συνέβη θεατρικό έργο πού άρεσε στόν εισηγητή και πού σύμφωνα με τήν εισηγήσι του ένεκρίθη άπό τήν έπιτροπή, να μη παιχθή άπό τό θάσο, γιατί δέν άρεσε στο νέο εισηγητή τής νέας έπιτροπής του ίδιου θεάτρου, πού έν τω μεταξύ αντικατέστησε τήν προηγούμενη.

Μόνο τό κοινό πού γιαυτό γράφεται τό έργο και σ' αυτό προσφέρεται, είναι άρμόδιο να πη άν του άρέσει ή όχι, να τό δεχτή ή να τό άπορρίψη. Βέβαια, ως ένα δριο, τά πράγματα είναι άπόλυτα. Τό έργο δέν πρέπει να είναι κατώτερο άπό τό μέτριο. Ό βαθμός του πρέπει να ξεπερνάει τό πέντε. Άπό κει και πάνω όμως, κριτήριο δέν πρέπει να είναι ή μειονότητα τών esthetes και τών dilettantes, άλλα τό πλήθος τών ψυχών πού σ' αυτές άπευθύνεται τό έργο. Έκείνοι περισπώνται περι πολλήν διακονία, μεριμνώντες και τυρβάζοντες περι πολλά. Ένός δέ έστι χρεία: Να βοηθηθή ό άνθρωπος εις τό «καθ' όμοίωσιν».

I V

Άπό τό γρήγορο αυτό διαδοχικό κύτταγμα του άρχαίου και του σημερινού Έλληνικού θεάτρου, γίνεται φανερό πως, εκείνα τά χρόνια, ή εύσεβής ύποταγή στο θέλημα του Θεού, ή ήθική ζωή, ή ψηλή άρετή, είχαν στήν ύπηρεσία τους τό άρχαίο θέατρο και πώς, στα χρόνια τά δικά μας, ή ύλιστική θεώρησι τής ζωής, έξακολουθεί να έχη στήν ύπηρεσία της τό σημερινό θέατρο.

Μά, θα μου πείτε, ύλισμός; Υπάρχει

ΚΙ' ΕΚΕΙ ΘΑ ΒΡΗΣ...

σήμερα στήν εποχή τής διασπάσεως του άτόμου ύλισμός;

Είναι δικαιολογημένη μια τέτοια ένσταση σήμερα πού ή θετικές έπιστήμες, στις όποιες κυρίως στριχτήκε ό ύλισμός, άναγκάζονται να ρωτιώνται σοβαρά άν ύπάρχη πραγματικά στη φύσι ή όνιότητα πού λέγεται ύλη, πού ένα άπό τά δξύτερα πνεύματα, ό μεγάλος φυσικός και φιλόσοφος Hans Driesch διακηρύσσει ότι «ό ύλισμός δέν άποτελεί πλέον θεωρίαν σοβαρώς δυναμένην να ύποστηριχθή». Ό ύλισμός έπесе βέβαια, άλλα έμειναν ή συνέπειές του. Ό κόσμος έμαθε και έξακολουθεί δυστυχώς να θεωρη ύλιστικά τή ζωή. Δέν έσυνήθισε άκόμη να τή βλέπη sum speciaie eternitatis και τό θέατρο πού ένενήντα έννέα και μισό τοίς εκατόν, για να μη πούμε εκατό τοίς εκατό, βρίσκεται στα χέρια του έπιχειρηματία, κυττάζει τι άρέσει στόν κόσμο και όχι τι πρέπει να του άρέσει. Άντι ν' άνεβάξη τόν κόσμο στο ύψος τό δικό του και να του μεταδίνη ύγεία, πραγματική άναψυχή και Χαρά, γερό και ύψηλό φρόνημα, κατεβαίνει αυτό ζητώντας ν' άρέσει στόν κόσμο και παθαίνει εκείνο πού γράφει ό Φώτος Πολίτης στήν «Έκλογη» τόμος Α' σελ. 290: «Όταν βέβαια κυττάζουμε τόν κόσμο γύρω μας με τή διάθεσι να του φανούμε άρεστοί, τότε μάς κάμνει άμέσως έντύπωνιν ή άγροικια του πλήθους. Και εκχυδαίζομαστε σιγά—σιγά, για να σταθούμε πιο σιμά του».

Καταντάει να χαϊδεύη τό χυδαίο γούστο, να ένθαρρόνη τά κατώτερα ένστικτα και ξεπέφτει να δουλεύη μια κατάστασι λογικά ζωώδη, πού είναι πειδ πρόστυχη και πειδ περιφρονητή άπό τήν άλογη ζωή του κτήνους.

Είναι καιρός ό ύγιής διανοούμενος κόσμος—και, δόξα τω Θεώ, στο λίκνο τουτο του πολιτισμού πού λέγεται Έλλάδα, ύπάρχη πολυς τέτοιος κόσμος,—να σκεφθή σοβαρά για τή σωστή χρησιμοποίησι του θεάτρου και τής Τέχνης γενικά. Καθένας πρέπει να δίνη δ,τι κατά τή δύναμι του μπορεί. Και όλοι μαζί πρέπει να βοηθάμε για να πραγματοποιηθή ό σκοπός τής ζωής αυτής, πού δέν είναι άλλος άπό τό να επιτύχη ό άνθρωπος τό «καθ' όμοίωσιν». Αυτός είναι ό σκοπός τής ζωής του ανθρώπου πάνω σε τούτη τή γή. Και Ιδανικό άνώτερο άπό τό να βοηθηθή ό άνθρωπος να επιτύχη αυτό τό σκοπό, δέν ύπάρχει.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΠΕΤΖΩΝΗΣ

ΜΕΣ' ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ τήν πικρή πού είν' όλο πίκρες και φαρμάκια,

κι' όμίχλη, διαπλάτα στρωτή, πηχτή, σκεπάζει μακρυνές πορείες κι' άγνωστα ξένα μονοπάτια, μη μένεις μόνος, σκυθρωπός, δίχως σκοπό στου χαλασμού τ' άπομεινάρια...

Μεσ' στής ψυχής σου τό βυθό έν' αντιφέγγισμα λαμπρό πού έρχετ' άπ' τ' ούρανου τά πλάτη ξαχνίζει, διώχνει, τό μουντό τό φοβερό σκοτάδι.

Πάρε τις άσβηστες πατημασιές όπου τραβούνε ταπεινές βαρειά στου Γολγοθά τά μέρη κι' εκκειθα βρής άστραφτερό :

εδω τών Ήλιο, τή Ζωή, τό Φως

μεσ' στής αλήθειας τό Θεϊκό, όλόδροσο άγέρι. ΝΤΙΝΟΣ Γ. ΔΡΑΚΑΤΟΣ

ΣΚΟΡΠΙΑ ΦΥΛΛΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

"ΠΩΣ ΕΙΔΑ ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ."

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ φορά ξεκίνησα από τον Πειραιά για τα ξένα με λιμάνι τη Μασσαλία κι' από κει στο Παρίσι το καλοκαίρι του 1921—ξενίτεμα που το λογάριζα όχι μεγαλύτερο των τριών μηνών.

Το ταξίδι αυτό το έπεχειρήσα ελεύθερος πιά από την ύπηρεσία του Υπουργείου της Παιδείας μετά την Χριστουγεννιάτικη απόλυσή μου. 'Η αλόγιστη πολιτική ανάρτησή, που μ'αξ έφερε μοιραίως προς τη Μικρασιατική καταστροφή, μου γέννησε τον πόθο να βρω κάπου άλλο, καθαρότερον πνευματικόν αέρα, μακριά από τον ασφυκτικά μολυσμένον, που ανάσαινα γύρω μου. Κι' ό νοός μου πήγε, σαν από θεία έμπνευση, σε μια πηγή του 'Ωραίου—στο Παρίσι.

Δέν θα μπορούσα όμως να ξεκινήσω για τόσο πολυδάπανο ξενίτεμα αν δέν τό εύκόλυσε μια συνεταιρική έκδοτική έπιχείρηση, που μου εξασφάλιζε τ'άπαραίτητα έξοδα, με τον ξεπεσμό τότε του γαλλικού φράγκου σε μισή έλληνική δραχμή.

'Η Γαλλία μου ήτον αγαπητή κι' από τα πολύ παιδικά μου χρόνια, και τη γαλλική γλώσσα τη συλλάβισα στο ροδόχρωμο 'Αναγνωσματάριο της Σχολής των Καλογραϊών της Πλάκας πριν κι' από τη μητρική γλώσσα. Και τη γαλλική Πρωτεύουσα τη γνώρισα στα πρώτα νεανικά μου χρόνια σαν μια μυθική πόλη, από τα διαβάσματα των έργων του Δουμά, του Σύη, και πρό πάντων των 'Αθλίων και της Παναγίας των Παρισίων του Ούγκώ στις καλές μεταφράσεις του Καρασούτσα και του Σκυλίτση.

Με τη φαντασία μου οδηγήτρα είχα γυρίση τα πολύκοσμα Βουλεβάρτα και τις περίτεχνες 'Εκκλησίες και τα Ιστορικά παλάτια, και είχα πλανηθί στις επικίνδυνες φτωχογειτονίες των 'Απάχηδων. Τελειωτικά, στο νεανικά μου χρόνια, οι δεσμοί μου με τα Γαλλικά Γράμματα κ' ή προσωπική έπικοινωνία με πολλούς από τους συγχρόνους Γάλλους λογίους είχαν ύψωση για μένα τη Γαλλία στη θέση δεύτερης πνευματικής πατρίδας. 'Ακόμα και στη Γερμανία, δσον καιρό πέρασα εκεί, δέν έχαλαρώθηκε καθόλου ό δεσμός αυτός και δέν μ' έπηρέασε καμμιά έκδήλωση του Γερμανικού Πνεύματος, έξω από τη Μουσική.

Κάθε μέρα μιλούσα γαλλικά στις φιλικές συντροφίες μου με ξένους σπουδαστάς: 'Ισπανούς, Πορτογάλλους, Νοτιοαμερικανούς και διάλεγα από τις βιτρίνες των βιβλιοπωλείων της Λειψίας νεόβγαλτα γαλλικά λογοτεχνικά έργα για διάβασμα.

Την πνευματική κίνηση στη Γαλλία δέν έπαψα να την παρακολουθώ από τα 1887, που κυριαρχούσαν οι Παρνασσικοί στην Ποίηση, κ' οι Φυσιοκρατικοί και Ψυχαναλυτικοί στο Μυθιστόρημα.

Τό γράμμα, που έλαβα από τον Κοπέ, όταν του έστειλα τους 'Ιστούς 'Αράχνης με τους στίχους του για πρόλογο, τό χάρηκα σαν τιμητικό

δίπλωμα. Τό τύπωσα στο Δελτίον της 'Εστίας, και τό κρέμασα κορνιζαρισμένο στην κάμαρά μου!

Κι' άργότερα, κάθε αναγνώριση κ' έκτίμηση των έργων μου από τη Γαλλία τη δεχόμουν με ξεχωριστή εύχαρίστηση. 'Αν και είχε μεταφρασθί ή 'Αμαρυλλίς μου στις κυριώτερες εύρωπαϊκές γλώσσες, ή γαλλική μετάφρασή της στις Annales και ύστερα στη Νεανική Βιβλιοθήκη του Delagrave μου φάνηκε σαν τελειωτική επικύρωση κάποιας άξιας του νεανικού μου έιδυλλίου. Μεταφρασμένο σαράντα χρόνια από τότε, που γράφτηκε τό χαρακτηρίζεν ή Διεύθυνση των Annales «μικρό άριστούργημα γεμάτο έιδυλλιακή χάρη και δροσιά». Και, μ' όλη την παγκόσμια κυκλοφορία του περιοδικού, τό κατάστημα Delagrave τό έκρινεν άξιο να πάρη θέση στις έκδόσεις του κοντά σε έργα που τά έχει καταστήση ό χρόνος κλασικά: του Δίκενς, του Ουάλτερ Σκώτ, του Μεριμέ.

Τό πόσο είχα δικη να δώσω ιδιαίτερη προσοχή στη γαλλική μετάφραση μαρτυρεί κ' ένα σχετικό ανέκδοτο του 'Ανδρεάδη. Τό αντίγράφω πιστά από γράμμα του του Νοεμβρίου 1927:

«Κυριακή... 'Εφέτος τό καλοκαίρι είχαμε συνεχώς την όμιλίαν σας με ώραιότατην δεσποινίδα, κόρην του Κου Senato, προέδρου της Δημοκρατίας του Uruguay, ήτις, αναγνώσασα την 'Αμαρυλλίδα σας, κατενθουσιάσθη μαζί σας. Της ύπεσχέθην να της έπιτύχω αντίτυπο του Βοτανιού της 'Αγάπης, που μετεφράσθη και αυτό γαλλικά, με την ύπογραφήν σας...

Την ύπόσχεσιν εκείνη του 'Ανδρεάδη δέν μπόρεσα να έκτελέσω δυστυχώς, γιατί τό Βοτάνι της 'Αγάπης, δημοσιευμένο από τα 1907 στη Revue Mondiale δέν έχει έκδοθί σε χωριστό τόμο.

Μιά από τις ώραιότερες συγκινήσεις στη ζωή μου δοκίμασα τό φθινοπωρινό εκείνο βράδυ του 1924, που μου έφεραν από τη Γαλλική Πρεσβεία τό Παράσημο της Λεγεώνας της Τιμής, όχι μόνον με τό τυπικό δίπλωμά του, αλλά με προσωπικό έγγραφο του Πρεσβευτού της Γαλλίας, που αίτιολογεί την άπονομή:

Athènes le 27 Septembre 1924.

Monsieur, Le Gouvernement de la République n'a pas de tradition plus chère que le culte des hautes valeurs intellectuelles qui rattachent à la pensée Française la littérature euro-

réenne. A ce titre vous étiez désigné par l'admiration de l'opinion hellénique pour recevoir le témoignage de notre estime et de notre sympathie, j'ai l'honneur de vous adresser ci-joint la décoration de la Légion d'Honneur qui vous est attribuée par une récente décision de M. le Président de la République et qui est un hommage rendu à votre cœur, à votre personne et à vos sentiments pour notre pays. La Grèce moderne a trouvé en vous un interprète de son génie populaire le plus naïf comme de son art le plus délicat. Le gout français y trouve aussi les inspirations qui répèndent à ses meilleurs préférences. Je saisis cette occasion de vous renouveler Monsieur, l'assurance de ma haute considération.

Marcilly

Όταν ή Γαλλία βγήκε νικήτρια από τόν Εύρωπαϊκό Πόλεμο τοῦ 1914. τή χαιρέτησα τή μέρα τής Ἐθνικῆς Ἑορτῆς τῆς σάν εὐλαβῆς προσκυνητῆς μ' ἕναν ὀχτάστιχο Ψαλμό:

Τιμῆ και δόξα ἀπ' τόν Ἄγωνα,
Ναῶ τοῦ Ὁραίου κι' Ἀληθινοῦ,
χτίζω γιά Σέ ἕναν Παρθενῶνα
στήν πιό ψηλῆ κορφή τοῦ νοῦ.

Και μεσ' στόν Παρθενῶνα ἐκεῖνο,
πού ή πίστι μου σέ προσκυνᾷ,
τῆς Αὐρηλίας τήν κόρη στήνω,
Χρυσελεφάντινη Ἀθηνᾶ.

Ο ΣΟ ΕΥΚΟΛΟ ἦτον τὸ Ξεκίνημά μου στά δυο πρώτα ταξίδια γιά τή Γερμανία: τοῦ 1885 καί τοῦ 1886, τόσο μέ βασάνισε τὸ τελευταῖο τοῦ 1921. Ὁ πολιτισμός, πού κύριο χάρισμα πρέπει νά ἔχη τή φιλική ἐμπιστοσύνη τῶν Κρατῶν μεταξύ τους καί συνέπεια τήν ἐλευθέρη κίνηση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τή μιὰ χώρα στήν ἄλλη, εἶχε γυρίσει αἰῶνες πίσω. Παντοῦ δυσπιστία, παντοῦ ὑποψία, παντοῦ ἐμπόδια κι' ἀναβολές. Μ' ἕνα τυπικό διαβατήριό ξεκίνησα πρὶν καί δὲν τὸ χρειάσθηκα πουθενῶ ἀπὸ τίς χώρες, πού πέρασα, παρὰ μόνον σέ τραπεζικά γραφεῖα γιά νά βεβαιώσω τήν ταυτότητά μου. Πολύ σπάνια ἔτυχε νά ζητηθῆ σέ σύνορα, ὅπως στὸ Μιηλιάρακη, δταν ἐπῆγαινε στή Γερμανία. Εἶχε φορέσῃ στὸ ταξίδι τὸν στρατιωτικό μανδύα, πού τοῦ ἔμενεν ἀπὸ τή θητεία του. Κ' ἐπειδὴ ἔμοιαζε μέ τοῦ Αὐστριακοῦ στρατοῦ, τὸν κράτησαν στὰ Ἰταλοαυστριακὰ σύνορα μέ τήν ὑποψία πὼς ἦταν αὐστριακὸς λιποτάχτης, ὡς πού νά βεβαιωθοῦν γιά τήν ταυτότητά του καί τήν Ἑλληνική ὀηκότητα.

Τὸ διαβατήριό μου τοῦ 1921, εἶναι σ' ὄλες τίς ὄψεις του γεμᾶτο ὑπογραφές, σφραγίδες, χαρτόσημα, ἀπὸ Νομαρχία, Ἀστυνομία, Ἀσφάλεια, Λιμεναρχεῖον, Ὑπηρεσία Καταδιώξεως. Καί γιά νά ἐκδοθῆ, ἀπὸ τή Νομαρχία προηγήθησαν ἄλλα χαρτιά στή Δημαρχία Ἀθηνῶν, νά βεβαιώσουν τήν Ἑλληνική μου ἰθαγένεια. Καί μιὰ φωτογραφία τῆς κακῆς ὥρας κολλημένη σέ μιὰ γωνιά, μποροῦσε περισσότερο νά κἀνη ἀμφίβολη τήν ταυτότητά μου παρὰ νά τήν ἐπικυρώσῃ. Ἀπὸ τίς πρώτες ἡμέρες τοῦ Ἰουνίου

ἄρχισα τὴν ἐνέργειά μου. Κι' ἀφοῦ ταλαιπωρήθηκα μέσα στίς ἐξαιρετικά ζεστὲς ἡμέρες τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1921, πεζοδρομῶντας ἀπὸ τή μιὰν Ἀρχὴ στήν ἄλλη, κι' ἀπὸ τὴν ὁδὸν Μιχαὴλ Βόδα στήν ὁδὸν Ἀκαδημίας, κατόρθωσα ὅλως στίς 20 Ἰουνίου νά εἶμαι ἔτοιμος γιά ξεκίνημα μέ τὸ μόνο μέσον συγκοινωνίας ἕνα Ἰσπανικὸ βαπόρι τῆν: Τ ε ρ ἔ ζ α Τ ἄ γ ι α. Θὰ ἔφευγε τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς κατὰ τίς τρεῖς—τέσσερες. Ἀλλὰ προνοητικά κατέβηκα στόν Πειραιᾶ ἀπὸ τίς δύο. Στὸ Λιμεναρχεῖον μ' ἐμπόδισεν ἡ λόγχη τοῦ Ναυτῆ σκοποῦ: "Ἐνας ὑπαξιωματικὸς ἐξέτασε τὸ διαβατήριό μου καί δὲν τὸ βρῆκε ἐ ν τ ἄ ξ ε ι, γιατί ἔλειπε μιὰ θεώρηση ἀπὸ τὴν Ἀστυνομία Πειραιῶς, Τρεχάματα μέ τὸ λιοπύρι στὸ ἀρμόδιο Ἀστυνομικὸ γραφεῖο, μισὴ ὥρα δρόμο. Κ' ἐκεῖ ἄλλο ἐμπόδιο: ὁ κύριος Ἀστυνόμος ἀναπύεται! "Ὡς πότε; Κι' ἂν φύγη τὸ βαπόρι στὸ μεταξῦ; Ἡ ἀγωνία μου κορυφώθηκεν, ὡς πού νά παρουσιασθῆ ὁ ἀστυνόμος καί μέ νυσταγμένα μάτια νά βάλῃ τελειωτικά τὴν ὑπογραφή του, κι' αὐτὸς ὕστερα ἀπὸ τίς πέντ' ἔξι ἄλλες ὑπογραφές, Λαχανιασμένος ἔφτασα στὴ σκάλα τοῦ Λιμεναρχεῖου κ' ἐπέρασα ἐλεύθερα πιά!

Τὸ βαπόρι, παρέκει ἀραγμένο, ἐκάπνιζε, καί κόσμος ἀνέβαινε στήν κρεμασμένη σκάλα του. Μ' ἕνα φρικτὸ πονοκέφαλο ἀνέβηκα κ' ἐγώ, καί στὸ κατάστρωμα ἕνας Ἰσπανὸς λογιστῆς τοῦ βαποριοῦ, καθισμένος μπροστά σέ ναυτικὸ τραπεζάκι, μοῦ ἔδωσε τὸ εἰσιτήριό μου, ἀφοῦ τοῦ μέτρησα δραχμὲς 1220,60 ἰαῦλο καί τροφή, σ' ἑλληνικά νομίσματα, πού ἦταν τότε πολὺ καλοδεχομένα ἀπὸ τοὺς ξένους. "Ἐνας κομαρότος μ' ἔπηγε στήν καμπίνα μου, μέ τέσσερα κρεβάτια καί μοῦ ἔδειξεν ἕνα ψηλό Τὸ χόρηκα, γιατί θὰ ἦτον τὸ πιὸ ἀερικὸ καί θὰ ἔβλεπα τὴ θάλασσα ἀπὸ τὸ στρογγυλὸ παράθυρο καί πλαγιασμένος. Στὰ τρία ἄλλα κρεβάτια εἶδα βαλίτσες καί ρούχα, ἀπόδειξη πὼς ἦταν ἀπὸ πρὶν πιασμένα. Ἐνῶ ἔξω ἐπηγαινοῦρχουνταν ἐπιβάται μέ φωνές καί συζητήσεις, ἀνέβηκα στὸ κρεβάτι μου κ' ἐπλάγισσα στὸ μαξιλαράκι, πού ἔπαιρνα πάντα μαζί μου στὰ θαλασσινὰ ταξίδια γιά νά εἶμαι φυλαγμένος ἀπὸ τὴν ἀμφίβολη καθαριότητα τοῦ βαποριοῦ ἐκεῖ τούλάχιστον, πού θ' ἀκουμποῦσε τὸ πρόσωπό μου. Ἄνοιξα τὸ παραθυράκι κι' ἀνάσασα τὴν πρώτη θαλασσινὴ πνοή, πού μοῦ φέρνει ὁ μπάτης, νά μέ ζωογονήσῃ, ὕστερα ἀπὸ ξυῶ ὠρῶν τραμπαλάρισμα στὴ φλογισμένη στεριά.

Ἀποκοιμήθηκα χωρὶς νά τὸ καταλάβω μ' ὄλη τὴν κοσμοταραχή, κ' ἐξύπνησα μέ τὸ σφύριγμα τοῦ βαποριοῦ καί τὸ σαλπάρισμα τῆς ἀλυσσοδεμένης ἄγκυρας.

Κατέβηκα βιαστικά ἀπὸ τὸ κρεβάτι μου κ' ἐβγήκα στὸ σαλόνι γεμᾶτο ἐπιβάτες. Οὔτε μιὰ γωνιά ἀδεια νά καθῆσω, Ἀνέβηκα στὸ κατάστρωμα. Ἀκόμα χειρότερα ἐκεῖ. Οὔτε νά πατήσω τὸ πόδι μου δὲν μποροῦσα. Χαλιά ἀπλωμένα, κουβέρτες, μπόγοι, κασσέλες, σακκιά, προσκέφαλα! Καί πολυκοσμία, καθισμένη, ξαπλωμένη, σωριασμένη, μέ φωνές σέ ὄλες τίς γλώσσες τῆς Οἰκουμένης, καί κλάψεις παιδιῶν, κι' ἀγῶνες γιά κάθε σπιθαμὴ τόπο, πού θὰ τοὺς ἐξασφάλιζεν ἕνα στενόχωρο ξάπλωμα τῆ νύχτα. Ἀπὸ πῶτα πέρατα τῆς Ἀνατολῆς εἶχαν μαζευτῆ: Τοῦρκοι, Ἀράβηδες, Ἀτσίγανοι, καί μαζί τους Βούλγαροι, Ρουμᾶνοι, Ρῶσοι, Ἑβραῖοι, Γερμανοί, Ἴταλοί! Σωστὴ Βαβέλ ταξιδεῦτρα, καθὼς ἐβεβαιώθηκα ἀπ' τίς γλώσσες πού ἀκουσα τίς πέντε ἡμέρες τοῦ ταξιδιοῦ! Ποῦ ἐπῆγαιναν ὄλοι αὐτοὶ καί γιά ποιὸ σκοπό;

Μὲ τὴ Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία τὰ ἑλληνικὰ βαπόρια ἦταν ὄλα ἐπιταγμένα. Γαλλικὰ δὲν ἐταξίδευαν στήν Ἀνατολή, καί τὸ Ἰσπανικὸ αὐτὸ παλιοβάπορο, ἄξιο ταίρι τῶν δικῶν μας, τοῦ περασμένου αἰῶνος: τῆς Ὑ δ ρ α ς, τοῦ Π α ν ε λ λ η ν ἰ ο ῦ, τῆς Ἐ π τ α ν ἦ σ ο ῦ—ἦτον

τό μόνο μέσον ταξιδιού για τή δυτική Μεσόγειο. Ἡ Τερέζα Τάγια δέν περιορίζουσαν μόνον ὡς τή Μασσαλία. Θά ἔφτανε καί σέ ἰσπανικά λιμάνια καί εἶχε ἐπιβάτες καί γι' αὐτά.

Ξανακατέβηκα στό σαλόνι ἀφοῦ περάσαμε τά Φανάρια καί βγήκαμε σι' ἀνοιχτά. Οὔτε ἰδέα πιά νά ξαναπέσω στό κατάστρωμα. Ἔπρεπε νά περιορισθῶ στό σαλόνι καί στό κρεβάτι μου. Τοῦ σαλονιοῦ ὁ κόσμος ἄγνωστος καί στρημώμενος! Ἐξαφνα ἕνα κοριτράκι κίνησεν ἀπό μιὰ γωνιά καί ἦλθε πρός μέμένα νά μοῦ πῆ πῶς με θέλει ἡ μητέρα του. Ποιά νά ἦτον ἡ μητέρα του;

Ἀνέλπιστη συνάντηση: ἦτον μιὰ ἀπό τίς εὐγενικώτερες καί συμπαθητικώτερες Κυρίες τῆς Ἀθηναϊκῆς κοίτωνίας, κόρη ἑνός συμβούλου τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων. Δέν εἶχα πολυγνωρισθῆ μαζί τῆς ἀπό κοντά. Ἀλλά μερικές ψυχικές ἐπικοινωνίες μᾶς φέρνουν πλησιέστερα ἀπό τίς τυπικές κοινωνικές σχέσεις. Ἐσυμμεριζόμενον ὁλόκαρδα τῆ γενική συμπάθεια πού εἶχε προκαλέσῃ ὁ θάνατος τοῦ συντρόφου τῆς ζωῆς τῆς, λαμπροῦ ἀξιωματικοῦ στήν ἀρχή τοῦ πρώτου Βαλκανικοῦ πολέμου. Ἡ ἐγκαρτέρησή τῆς κ' ἡ ἀφοσίωση στό μονάκριβο παιδί πού τῆς ἔμενε, κ' ἡ ἄρνησή τῆς σέ κάθε πρόταση γιά δεύτερο γάμο, τήν ἀνέβασεν ψηλότερα στήν ἐκτίμησή μου. Καί τελειωτικά ἡ προσπάθεια γιά τήν προστασία τῶν τυφλῶν καί τήν ἐκπαίδευση τῶν τυφλῶν παιδιῶν στά 1903 ἀπό τόν Σύλλογο Ὁφελίμων Βιβλίων, μοῦ ἔδωσεν ἀφορμή νά ζητήσω τήν πολυτίμη βοήθειά τῆς, γιατί κ' ἐκείνη τήν ἀπασχολοῦσε πολύ.

Ἀφοῦ χαιρετηθήκαμε, μ' ἐκάλεσε νά καθήσω κοντά τῆς καί γιά νά μοῦ κάνη λίγη θέση ἐπήρε τό κοριτσάκι στά γόνατά τῆς. Ἐμαθα πῶς ἐπήγαινε στήν Ἑλβετία, νά περάση σέ κάποιο ψήλωμα τούς θερινούς μήνες γιά ν' ἀναλάβῃ τό κοριτσάκι τῆς, πού εἶχε πάθῃ τήν Ἀνοιξη κοκκύτη. Μοῦ ἐσύστησε καί τήν ξένη συντρόφισσά τῆς Ἑλβετίδα δασκάλισσα τοῦ παιδιοῦ. Τῆς εἶπα κ' ἐγώ τό σκοπό τοῦ ταξιδιοῦ μου στό Παρίσι, κ' ἔδειξε πολλή λύπη, πού δέν εἶχαμε τό ἴδιο δρομολόγιο:

— Τί καλές μέρες θά περνοῦσαμε στό Παρίσι, γιατί θά εἶχαμε βέβαια, τόν ἴδιο σκοπό: νά ἰδοῦμε τά Μουσεῖα του, τά θεατρά του καί τίς φυσικές ὁμορφιές του, κ' ὄχι τά εὐθυμα κέντρα του καί τίς τελευταῖες μόδες.

Ἐγώ τό ξαναεἶδα, ἀλλά ἦμουν παιδί τότε.

Ἀπό τήν ὥρα ἐκείνη ἐγίναμε ἀχώριστοι συνταξιδιώται τά πέντε μερόνυχτα, πού μᾶς ἔσερνε στή Μεσόγειο ἡ σεβάσμια Τερέζα Τάγια μ' ἕξι μίλια τήν ὥρα δρόμο! Σ' ἕνα ἀπό τά τέσσερα τραπέζια τοῦ σαλονιοῦ ἐτρώγαμε μαζί με τέσσερις ἄλλους ξένους, δυο Γάλλους, ἕνα ἰσπανό κ' ἕνα πολύ μελαχρινόν Ἀνατολίτη. Ἀπό τήν Κυριακή βράδυ, πού ἐξεκινήσαμε, ὡς τήν Πέμπτη βράδυ ἐταξιδεύαμε σέ θάλασσα γαληνεμένη σά λίμνη κ' ἐπεράσαμε τό δύσκολο στενὸ Σαρδηνίας—Κορσικῆς σάν νά περνοῦσαμε μπροστά ἀπό τό Φάληρο. Ἐνα τέτοιο ταξίδι θά εὐχόμεον νά μὴν τελειώσῃ οὔτε σέ μιὰ βδομάδα, ἂν τό βαπόρι ἦταν καλύτερο καί λιγώτερο τό στρήνωμα τῶν ἐπιβατῶν. Μολονότι ἀπό τό πρῶτο βράδυ ἐξεκαθαρίστηκαν ἀπό τό σαλόνι ἀρκετοὶ ἐγκάθετοι δευτεροθεσίτες, πάλι κάθε θεσοῦλα ἦτον περιζήτητη.

Ὅσο γιά τήν τροφή, τίς πρώτες τρεῖς ἡμέρες ἦτον ὑποφερτῆ, καί ἡ καλή ὄρεξη δέν μᾶς ἔκανε πολὺ ἀπαιτητικούς. Ἡ Ἰσπανικὴ μαγειρικὴ ἔμοιαζε με τὴ δική μας, καί μόνο μερικές σοῦπες ἰδιαιτέρες μᾶς ἐξάφνιζαν με τὴ νοστιμάδα τους. Μιᾶ, μάλιστα τὴ θυμοῦμε ἀκόμα, με ρεβύθια μεγάλα σά φουντούκια πολλὰ κρεμμύδια καί λάχανο. Τά ἄλλα φαγητὰ ἦταν μπριζόλες τῆς σκάρας, ψάρια τηγανητὰ ἢ βραστά καί σηκοτάκια με πλι-

θος κρεμμύδια. Τά φρούτα: κορόμηλα καί ἀχλάδια τοῦ Πειραιῶς, ἐτέλειωσαν τήν τρίτην ἡμέρα, καί τ' ἀντικατέστησαν σταφίδες χοντρές καί ἀμιγύδολα καβουρδισμένα. Καί τ' ἄλλα τρόφιμα ἐλιγότεψαν καί τὰ συμπλήρωνε ἡ πατατοφαγία.

Μ' ὄλη τὴν ἀπίστευτη καλοκαιρία δέν μπορούσαμε νά κινηθοῦμε ἀπὸ τό σαλόνι, ν' ἀνέβουμε σι' ἀνοιχτά καί νά χορτάσουμε θαλασσινὸν ἀέρα. Τὸν ἀνασαίναμε περιορισμένοι, μόνον ἀπὸ τὰ στενὰ παράθυρα. Καί ἦμα σταν ὑποχρεωμένοι νά βλέπουμε καί ν' ἀκοῦμε ἀπὸ τό πρῶτ' ὡς τὰ μεσάνυχτα γύρω σέ δυο τραπέζια πέντ' ἕξι δικούς μας ἐπαρχιώτες καί δυο τρεῖς ἐμπόρους τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ, σκυμένους στό Πόκερ, νά τρώγονται μεταξὺ τους, νά θυμῶνον, νά κτυποῦν με γροθιές τό τραπέζι. Τρεῖς τέσσερες γυναικες ἀνακατώνονται κάποτε κ' αὐτὲς με τούς ἄντρες στό παιγνίδι. Λεβαντίνες, γοργόνες καί φώκες φωνακλόυδες, φτιασιδωμένες ὡς τ' αὐτὰ ...

Ἐπαίζαμε κ' ἐμεῖς με χαρτιά τῆς τράπουλας σέ μιὰν ἄκρη τοῦ τραπέζιοῦ, ἕνα παιδιάτικο παιγνίδι: τό Σπιτάκι, γιά νά διασκεδάζῃ καί τό κοριτσάκι τῆς συντροφιάς μας. Ἀπάνω σέ κάποσσα χαρτιά πλακοστρωμένα σέ σχῆμα δίσκου, ἕνα σπιτάκι κτισμένο ἀπὸ πέντ' ἕξι χαρτιά. Τραβοῦσε καθένας με τὴ σειρὰ ἕνα ἀπὸ τὰ πλακατὰ χαρτιά, προσέχοντας μὴν γκρεμίσῃ τό σπιτάκι Ὅσο λιγότευαν τὰ χαρτιά, τόσο μεγαλείτερος κίνδυνος: Ὅς πού τό σώριαζε κάποιος. Αὐτὸς ἦτον ὁ χαμένος καί πλήρωνε τούς τρεῖς ἄλλους μιὰ δεκάρα τὸν καθένα.

Τὸ παραπάνω κομμάτι εἶναι ἀπόσπασμα ἀπὸ τό πρῶτο κεφάλαιο τοῦ: « Π ῶ ς ε Ἴ δ α τ ὸ Πα ρ ῖ σ ι » τῆς ἀνέκδοτης σειρᾶς τῶν Σκόρπιων φύλλων τῆς ζωῆς τοῦ κορυφαίου τῶν συγχρόνων ποιητῶν μας ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΟΣΙΝΗ. Ὅπως τὸ « Ξ α κ ῖ ν η μ α » ἀνήγνευεν ἤδη πρόκειται λίαν προσεχῶς νά ἐκδόσῃ σάν πρῶτο βιβλίο τῆς βιβλιοθήκης του, τίς ἐντυπώσεις αὐτὲς ἀπ' τὸ Παρίσι καθὼς καί ἄλλα κεφάλαια γενικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὅπως θάχουν τὴν εὐκαιρία ν' ἀντιληφθοῦν οἱ ἀναγνώστες μας ἀπὸ τό κομμάτι πού δημοσιεύεται σιὸ παρὸν τεῦχος, οἱ σελίδες τοῦτες τοῦ Δροσίνῃ εἶναι—καί κατὰ τὴ γνώμη τοῦ ἴδιου—ἀπὸ τίς πιὸ ὠραιότερες πούχει γράψῃ ποτέ. Βέβαια, γιατί μιλάει γιά τό π ν ε υ μ α τ ι κ ὸ Παρίσι τοῦ παλιοῦ καλοῦ καιροῦ, κ' ὄχι γιά κείνο τοῦ 1940 καί τό σύγχρονο με τὴν ἠθικὰ ἀποπνιχτικὴν ἀτμόσφαιρά του καί τό γενικὸ μισελληνισμό του.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

(ΔΟΚΙΜΙΟ)

ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΤΗ, δέν είναι μόνο ο σωρός των «έξωτερικών» προβλημάτων που απαιτούν θέση και αντιμετώπιση, των προβλημάτων δηλαδή, που αναφέρονται στην σχέση της υποκειμενικής εμπειρίας του με το έκτος αυτού αντικείμενο. "Αν η σχέση αυτή έγινε αιτία πολλών θεωριών και συζητήσεων θάταν άπαραδέχτη στενότητα να αγνοήσουμε την αναγκαιότητα της αντιμετώπισης ενός άλλου, «έσωτερικού», θά λέγαμε προβλήματος στην Τέχνη. Και τό θέτουμε:

"Απ' τή στιγμή που οι συναισθηματικές χορδές μας μπουν σέ παλμική δόνηση, τή στιγμή που πλάθεται στις ψυχικές μας εκτάσεις, αντικατοπτρικά πρὸς ένα έξωτερικό φαινόμενο ή αίτιο, ή συναισθηματική συγκίνηση, ως τήν λεκτική διατύπωση, άβυσσος υπάρχει. "Η άόριστη σύλληψη, άκατέργαστο ύλικό, περνά πρώτα στην συνειδητοποίηση της, και μετά παίρνει, τήν πλιότερο καθωρισμένη και συγκροτημένη μορφή της, στερεοποιείται, άς πούμε. "Αλλ' άν έτσι, άποκτούμε τέλεια τή γνώριμα της σ' όλες τις πτυχές της, πόση δουλειά τού πνευματικού έργοστασίου, άκόμη! "Αρχίζουν οι κρούσεις σιά κέντρα τής σκέψης. Γιατί αυτή παίρνει πιά, τό ρόλο τής έλλογης συγκρότησης. "Οσοδήποτε βαθεία συνειδητή και ιάνατι, ή ψυχική συγκίνηση, παραμένει ένα άπιαστο, αίθέριο, ανέκφραστο βίωμα, χωρίς καμιά έλπίδα να μεταδοθή έξω, σκορπίζοντας τήν ίδια δόνηση, άν ο λόγος δέν έλθει, για να μεταπλάση τὸ άπροσδιόριστο σέ προφορική ή γραπτή διατύπωση, π. χ. ένα από τά δυνατότερα μέσα, συναισθηματικής ανθρώπινης έκπαφής. "Απαραίτητος μεσάζων, για τόν λογοτέχνη, άλλ' όχι όμως άκίνδυνος και άθωος. Κι' έκει άκριβώς είναι ο Γόρδιος δεσμός.

"Αν ή επέμβαση τού λόγου περιοριζόταν μόνο σέ μια εϋθεία μεταπλάση τής συγκίνησης σέ λέξη, θά ήταν πραγματικότητα, τό Ιδανικό τής καθάριας και άληθινής λογοτεχνικής έκφρασης. Δουλειά όμως που δέν συντελείται, με τόσο άπλοϊκό και άμεσο τρόπο. "Η μορφή σὸ έσωτερικό μας κίνητρο δέν δίνεται με μια άυτοματική σχέση με τήν λεκτική συνάρτηση, γιατί αυτή, άναπόσπαστα συνδεδεμένη με τήν γενική νοητική ενέργεια, δημιουργεί τήν ευρύτερη λειτουργία της, και προβάλλει άπειρα τε-

χνικά, προβλήματα. "Ο μηχανισμός αυτός θέτει τότε «έπι τάπητος» τό πρόβλημα, άν ο άναγκαίος αυτός για τήν έκφραση, δρόμος τού τεχνίτη, δέν είναι κίνδυνος νοθείας τής συναισθηματικής καθαρότητας. "Η άδολη, άγνή συγκίνηση, που γεννά ένα κομμάτι άπ' τὸ ωραίο τής φύσης, ή μια σκηνή τής καθημερινής ζωής που παρ' όλη τήν ξηρότητα και τήν πεζότητα τής σκηνοθεσίας, ξεπροβάλλει τό άγαθό και τό καλό, σιά ξάστερα μάτια ενός παιδιού, στή βασανισμένη μορφή τής μάννας, ή σιά έργα που μέσα τους ένυπάρχει σάν κινήτρια δύναμη ή άγάπη, όλα αυτά όπως και τ' αντίστροφα τους θύγουν τις πιό ευδόντες χορδές, τό «λεπτό αϋτί», και πλάθουν καταστάσεις αισθητικής συγκίνησης, που κινδυνεύουν να μεταβληθούν σέ τεχνητά τέρατα με τήν λογική επεξεργασία. Οι δροι από τούς όποιους θά κρεμασθή ή καθαρότερη άπόδοση είναι δύο. "Ο βαθμός, ή βαθύτητα τής αισθητικής συγκρότησης άπ' τή μια, ή ένστροφική δυνατότητα τής τεχνικής συγκρότησης από τήν άλλη.

Είναι γνωστό για τόν πρώτο παράγοντα ότι κύριος δημιουργός τής συγκίνησης δέν είναι ή φύση τού έξωτερικού αντικείμενου (έφόσον έννοείται αυτή είναι εμπειριογέννητη) αλλά ή θέση που πέρνει τό ψυχικό υποκείμενο άπέναντί τους, ή Ιδ ορρυθμία των περιστάσεων του και συνεπόμενα ή έκταση τής έσωτερικής του δόνησης κρέμεται άποκλειστικά άπ' τήν τόσο διαφαροποιημένη και προσωπική ανταπόκριση στήν «άκτινοβολία» τού κινήτρο. Αυτό δείχνει ότι ή φαινομενική παραδοξολογία τού "Οσκαρ Ουάιλντ, ή έπιρρεασμένη άπ' τής Καντιανής αισθητικές αντιλήψεις ότι «ή Φύση αντίγράφει τήν Τέχνη» έχει υπολογισμένο βίωση υπό τήν έννοια, ότι ή φύση είναι παράσταση σύμφωνα με τή υποκειμενική μας αισθητικότητα. "Αν τούτο δέν ήταν άδιαμφισβήτητος νόμος θάταν άδύνατο να σταθί ή αισθητική στή θέση μιας ομοιόμορφης ρηχής συγκίνησης, άποκρουστικό θέαμα μιας ζωδίκης αντίληψης. "Η άναπλήρωση όμως αυτή ενός αντίδημιουργικού καλοουπίου με τήν «έξατομικευση» τής συγκίνησης έφερε σὸ πεδίο αυτό άπόλυτη υποκειμενικότητα. "Εδῶ δέν υπάρχει πιά ή έννοια της δύναμης τού λόγου, οι αντικειμενικές μορφές των πνευματικών έπιστημών που άντανακλούν και διακηρύσσουν τήν αντι-

κειμενική νόση. "Υπάρχει ή υποκειμενική συναισθηματική βίωση, και είναι τόσο άπειρες οι συναισθηματικές άντανακλάσεις ενός.. ενός γεροπλάτανου όσο άπειρα και τά σημεία τής γραμμής τής περιφέρειάς του.

Και έρχόμαστε τώρα σὸν δεύτερο δρο. Στην διαδρομή τής έσωτερικής σύλληψης που εχειιλίζει περνώντας άπ' τό λογικό διύλιστήριο, εκεί που έλλοχεύει ο κίνδυνος. Τά προβλήματα που ξεπιτούνται τήν κρίσιμη εκείνη στιγμή είναι κυρίως τεχνικά. "Η άναφορά στή σύλληψη ενός συναισθήματος που κανάμε ήταν μια σκέψη γενική, μία θεωρητική άφαίρεση άκόμα, γιατί στήν πραγματικότητα σέ έλάχιστες περιπτώσεις στήν πεζή έκφραση ή συναισθηματική εμπειρία πλάθεται τόσο άπλοϊκά. Μία σύνθετη σειρά παραστάσεων δημιουργεί πολυπλοκότερη τεχνική άπόδοση. "Η καθαρότητα τού έργου εξαρτάται έδῶ από τήν ποσότητα ποσοθιμ να πούμε τής διανοητικής τεχνικής δουλειάς, χωρίς τούτο να άποκλειη και τά άλλα νοητευτικά στοιχεία που φράσουν τήν έκροη των έσωτερων παλμών μας. "Εδῶ στέκεται σάν σκιάχτρο ή άνάγκη ενός πλάνου, έργου σχεδιασμένου. Στό σημείο αυτό υπάρχει τής πιότερες φορές μια προτεραιότητα τού «εγχειδίου» από τήν έσωτερική βίωση ή κι' άκόμα χειρότερα μια μοναδικότητα. Περίπτωση που δέν ένδιαφέρει. Γιατί τότε στή θέση ενός άληθινού βώματος υπάρχει ένας αντιδημιουργικός προγραμματισμός, στή θέση ενός έργου που να διαπνέεται άπ' τήν ένθεη πνοη τής έμπνευσης ένα άχρηστο μοντζουρωμένο χαρτί. Δέν είναι ή δόνηση που μεταπλάθεται σάν κίνητρο χρονικά και άξιολογικά πρωταρχικό, αλλά μια ιδέα που προσπαθεί να σκεπάζη τήν γυνότητα της με τό τεχνητό συσώρευμα λέξεων, τή χρυσοφανή ώραολογία. Κοντήτερα σὸ ένδιαφέρον μας όμως βρίσκειται ή άπειλή τού «πλάνου» όταν προϋπάρχει ένα άγνό και άμορφο συναισθημα. "Η καταστροφική δύναμη τότε μεγαλοποιώντας σάν πρόβλημα τήν λεπτομερειακή διαμόρφωση τού έργου στενεύει τόν ρου τού έσωτερικού χειμάρρου για λόγους πραγματιστικούς, «κλοπής» ή άκόμα και.. «χώρου», γιατί και τέτοιοι περιορισμοί παρεμβάλλονται.

Μία άλλη μορφή προγραμματισμού προκύπτει όταν καθορίζουν τήν ύπηρεσία σὸν ναό τής Τέχνης όποιεσδήποτε θεωρητικές «φόρμουλες» και καλούπια φιλοσοφικά ή πολιτικά. Τούτο όμως ξεφεύγει άπ' τή θέση μας έφόσον αυτή έντοπίζεται σιά προβλήματα των έσωτερικών λειτουργιών και έκδηλώσεων τού τεχνίτη, και όχι, των «έκ των έξω»

παρεμβλῶν σὸν δρόμο του. "Αλλοιώς θά μπλεχτούμε σὸν περιβόητο πρόβλημα τού σκοπού ή όχι τής Τέχνης τόσο ευρύ ώστε ήταν άπαραίτητος ο διαχωρισμός αυτός για να ξαναυρίσουμε άργότερα ειδικά άσχολούμενα.

Μά κι' όταν δέν υπάρχει γενικό πλάνο είναι άμετρα τά ειδικά προβλήματα διατύπωσης που ανακύπτουν σέ κάθε στιγμή.

"Ως τώρα φάνηκε ότι θέσαμε τό ζήτημα μόνο ως πρὸς τήν λογοτεχνία, και σέ κάποιο σημείο μάλιστα ειδικότερα, τήν πεζογραφία. Τό θέμα όμως είναι έκτεταμένο σ' όλες τις καλλιτεχνικές έκδηλώσεις, και παρουσιάζεται διαρκώς περισσότερο διαφοροποιημένο σιά ειδικά του μέρη. Σάν πρόβλημα άρμονικής σύνθεσης σὸν μουσική, σάν καθάρα πρόβλημα ύλικών περιορισμών στήν άρχαία κτονική.

Σέ μια ειδικότερη μορφή τής Τέχνης τού λόγου, στή ποίηση προβάλλουν ένδιαφέροντα ειδικά. "Η μεγάλη τους θέση στήν εξέλιξη και τήν πορεία τού έμμετρου λόγου δείχνεται σάν τοποθετηθή σ' αυτά ή αίτια πολλών νεωτέρων κατευθύνσεων στήν ποίηση.

Για πολλά χρόνια τό «όμοιοκατάληκτο» έθεωρείτο σάν πρωταρχικό στοιχείο τής ποιητικής έκφρασης, όχι μόνο τεχνικής σημασίας αλλά βασικής. "Ηταν τό άπαραίτητο καλούπι που στενευε τήν «έλευθερία κινήσεων», πείζε τό καθαρίο ξεχειλισμα, και κατώρθωνε πολλές φορές να τό έκτρέπη από τό άληθινό του ρεύμα, να τό παραμορφώνη. Αυτό, έννοείται, όπου υπήρχε άγίο ύλικό για μεταπλάση. "Η οημισια όμως που δόθηκε σ' αυτό τό τεχνικό στοιχείο δέν άργησε να φανί ότι σέ πολλούς αποτελούσε τό «άπαντον» των καλλιτεχνικών τους κλίσεων, περίπτωση που δημιουργε τούς στιχοπλόκους (ξένους πιά τελείως σέ κάθε Ιδέα Τέχνης) και τούς κενούς κονδυλοφόρους, πιό επικίνδυνους αυτούς, μια και συχνά κατώρθωναν να σκεπασθούν κάτω από μεγαλόστομες έκφράσεις, ή να τρυπώσουν στή ρομαντική σχολή. Γενικά πάντως ή διαβρωτική για τό καθαρίο συναισθημα έκπίδραση τού «όμοιοκατάληκτου» άργησε να ξεπερασθή. Σέ μās είχε λυτρωθή από τόν καταναγκασμόν του ή δημοτική μας ποίηση, που δείχνει πόσο ή λαϊκή ψυχή άποστρέφεται τούς ξεροδύς φαγμούς. "Η ύπερνήση τού έμποδίου αυτό δέν σημαίνει όμως παρερμηνεύτηκε από πολλούς τήν άκρα «έξ αντίδράσεως» καταπολέμησή του. Σημαίνει ότι δέν μπορεί πιά αυτό με κανέ να τρόπο να άποτελή δέσμευση, και έπόμεια έτσι ή ύπαρξή του ή τυχαία ή έλάχιστα τεχνητά θά είναι. Και σὸ προοδευτικό αυτό σημείο, πρέπει να άνα-

γνωσισθή ότι δόξησσε ή διάθεση νά γκρεμιστή κάθε φόρμα που άπειλή νά τερατοποίηση την άγνή σύλληψη.

Απ' την άλλη τό ίδιο κίνητρο σέ μεγαλύτερη έκταση ήταν μία από τίς βασικές γενετήριες αίτιες του σουρεαλισμού. Έδώ θεωρήθηκε γενικότερα σαν «εχθρός της Τέχνης Νο 1» ή περιβολή της λογικής συνέχειας στην ποιητική έκφραση. Ο άκρος ριζοσπαστισμός της σχολής, ώδήγησε στην άπόρριψη κάθε λογικής συνοχής στο έργο των όπαδών της, στη δογματική άπόκρουση κάθε τεχνικού νόμου στην ποίηση. Κι' αυτή είναι ή άρνητική πλευρά της έννοίας του όπως ή θετική, ήταν νά δοθοϋν κατ' εϋθειαν ό πολμοί του ύποσυνειδήτου με επέκταση έτσι του φροϋντισμοϋ στην Τέχνη. Συμπίπτουν άλλωστε οι εποχές του μεσορανήματος και των δύο.

Περνώνας δε, στρέφεται γύρω άπό τόν άξονα των δύο σταθμών της έσωτερικής διαδρομής, βλέπουμε πώς τίποτα δέν δημιουργεί μία πάγια άντικειμενική φόρμα στο δρόμο του καλλιτέχνη. Κάθε τέτοια είναι περιορισμένη χρονικά και όσονδήποτε και άν δεσμεϋή την Τέχνη, τό υποκειμενικό στοιχείο της καλλιτεχνικής προσωπικότητας διατηρεί πάντοτε την δυνατότητα ν' άνανεώνη τούς τύπους ή νά τούς σωριάσει κάτω, και με μια λέξη νά διεκδική τό ρόλο του κύριου προσδιοριστή της συγκρότησης ενός έργου, και των νόμων της. Αυτό είναι ή μεγάλη έγύηση ότι κανένα τεχνικό τεϋχος δέν έχει άπόλυτη άξία και δύναμη, πάνω στην διαμόρφωση του έργου.

Σύγχρονα, πήραμε σαν δεδομένο, σαν άξιωμα, ότι οι στιγμές της πρώτης σύλληψης στον αιοθηματικό μας κόσμο, είναι άπόλυτα ύποκειμενικές. Έτσι, που μπορούμε νά ποϋμε ότι ό ύπερκερασμός του έμποδίου κρέμεται τελείως άπό τό ύποκειμενικό στοιχείο. Αυτό δέν σημαίνει όμως πώς μερικές γενικές κατευθύνσεις δέν μπορούν νά χαραχθοϋν για νά ξεκαθαρίσουν τό έδαφος. Η έπιρροή τους θα έξαρτηθή βέβαια άπό τό κλίμα των καλλιτεχνικών ρευμάτων, την δύναμη των τύπων της παράδοσης και άλλους

παράγοντες. Η θέση όμως ή άντικειμενική τους είναι και θα παραμείνη πάντα άκλόνητη.

Οι δύο βασικότερες είναι οι παρακάτω :

Π ρ ω τ ο. Έφόσον τό αίτιο της έσωτερικής μας άναταραχής είναι ένα άσθητό άντικείμενο, ή πάντως μία άρκυτά χείροπιαστή για την αντίληψη μας έξωτερική πραγματικότητα, τό νά βρεθοϋμε σε όσο τό δυνατόν στενώτερη ψυχική βίωση μ' αυτό, είναι τό σημαντικότερο άρχικό βήμα. Ν' άνατρέχης διαοκώς στις πρώτες πηγές, ν' άνανεώνης μ' αυτές πάντα την έσωτερική συγκίνηση, προτου αυτή έξασθενήσει άπό τό τοπικό και χρονικό διάστημα, σημαίνει πώς νοιώθεις την άνάγκη νά διατηρηθή ή άγνότητά της και ή δύναμή της, νά στεριωθή, ως δτου πάρει πιά τό δρόμο της για τό χαρτί, τό πινέλο και τη σμίλη.

Δ ε υ τ ε ρ ο. Ο χρόνος που μεσολαβεί ως δτου φθάση στο τέρμα της αυτό, πρέπει νά στενεψη δτο τό δυνατό πιότερο, με τάση νά ταυτισθή με τό πλάσιμο της έσωτερικής μας έμπειρίας χρονικά. Αυτό άλλως τε θα περιορίση και την εϋχέρεια της ύστερης παρεμβολής «σχέδια γραμμάτων» και λαβωρίνθων τεχνικής πλοκής, Γιατί σαν σκοπός παραμένει νά κατορθωθή ή πιό αϋθόρμητη συγκρότησή της.

Φαίνεται έτσι πόσο ρόλο παίζει τό ζήτημα του χρόνου στην καθαρώτερη καλλιτεχνική έκδήλωση.

Θά λέγαμε ίσως πώς πρέπει νά παραμερισθοϋν οι τύποι οι άδειοι άπό κάθε νόημα, άν δέν μισούσαμε τίς «προσωπικές συστάσεις» που δέν μπορεί νά προβληθοϋν με άντικειμενικών κύρος.

Παρ' όλα αυτά όμως θα μείνη σαν τό πιό δυσάρεστο σημείο στην Τέχνη, ή άπειλή αυτή, όσο διαρκεί ό μηχανισμός των λειτουργιών του έσωτερικού μας κόσμου, κι' άκόμα όσο έξωτερικές επιδράσεις παράδοσης φράζουν τό δρόμο της.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΦΑΡΙΔΗΣ

ΟΙ ΣΚΕΛΕΤΟΙ ΦΩΝΑΖΟΥΝ ΑΠ' ΤΟΥ ΜΟΡΑΒΑ ΤΑ ΥΨΗ

ΑΣΤΡΟΦΕΓΓΙΑ. μεσά- (νυχτα' σε χλοοσιών φυλλώματα σε λουλουδιών άγκάλες' κι' άλλου κεφάλια κόφρονται, έδω καινούργιες γέννες' κι' άλλου γιορτές μικρόκοσμου, όπου ψοφήμι βρήκε. Μικροβός και ψίθυροι, πολλών λογίωνε βόμβοι' μονοτονίας κελάδημα του καρδιοσχιστή γκιάων συχαιογειοκίονται όλιούθεν' είνε φωνές της νύχτας.

Κάποια στιγμή ξεχούθησε άπ' τό βουνό σ'όν κόμμο ένα ποτάμι όλοχρυσό, του φεγγαριού άχτίδες.

Έδω κι' έκει σαλεύουσε των χορταριών οι ριζές' παραμερζουν χώματα κι' άντις φυά' προβάλλουν μισοσπασμένα σκελεθρα, που για κρεββάτι έχουν άμοιρη γή, που βράχηκε με των γιγάντων αίμα.

Κ' οι σκελετοί φυτρώουσε κι' άπό τούς λάκκους βγαίνουν και προχωροϋν περιήρανα : <δ ι κ α ι ο σ ύ ν η> κρίζουν, Παντού σκορπιέται άντίλαλος άπό τούς γύρω τόπους κι' άπό παντού άκούεται <δ ι κ α ι ο σ ύ ν η> πάλιν. Οι σκελετοί έφτάσανε σε φωτισμένο κάμμο, έκει, που καποτ' έγεινε ή δοξασμένη μάχη, κι' όλομεμιάς καθ' ζουσε στα τρυφερά χορτάρια. Σε λίγο νά, σηκώνεται, όλο γεμάτο χάρη άντρωϊωμένου σκέλεθρο, στην συντροφιά μιλάει :

< Ο ίδιος πόνος μάςεψε
< σ' αυτόν έδω τόν τόπο,
< που μάς σκεπάσει όλους μας
< άμοιρης γής τό χόμα.
< Άπό καιρούς δέν ήρθανε
< νά μάς ίδοϋν μανάδες,
< ένα κερί ν' άνάψουσε,
< δάκρυα καρδιάς νά χύσουν,
< νά μαλακώση ό τάφος μας,
< παρηγοριά νά βροϋμε
< τίς άδελφές μας Τσάμιδες
< κνηγητό τίς πέρονουν
< σαν βυλληθοϋνε νάρθουσε
< τ' άγριεμένα χόρτα
< νά βοτανίσουν κλαίοντας

< νά μάς σκορπίσουν μύρα.
< Τ' άσπρογαλάζια φλάμπουρα
< δέν είναι 'δω στημένα,
< όπου τόν τρομόν σκόρπιζαν
< μεσ' στη ψυχή τους πάντα.
< Ξανθογενάτοι φίλοι μας
< Έ λ ε υ θ ε ρ ι ά ν ά ρ -
(νοένται

< στο ζυμωμένο μ' αίματα
< άδελφικό μας τόπο.
< Όλοι τους τώρα τρέμουσε
< τά στήθη νά προβάλλουν
< κι' άνάσταση νά δόσουσε
< στη σκλαβωμένη χώρα
< μικρομεγάλου σύντροφου,
< που την έλλίδα πρώτος
< στην συντροφιάν έχάρισε
< κι' έξύπνησε τη Δόξα.
< Όλοι μας τώρ' άκροάζουμε :
< δ ι κ α ι ο σ ύ ν η > δόστε
< κί στά δικά μας μνήματα
< ένα σεπτόνι άπλώστε
< άσπρογαλάζιο κι' άγιο,
< που ζεστασιά σ'σκορπίζει
< και με γλυκά όνειρατα
< κάθε ψυχή κοιμίζει.

Σάφνου φωνή του κόκορα πρώτη φορά γροικιέται

Τότες εν άλλο σκέλεθρο στην συντροφιά μιλάει :
< Έμένα δέν με γέννησε
< ή δοξασμένη γή σας'
< είμαι των πάγων βιάστημα
< της κατεγνιας τό θρέμμα.
< του Ξ νθογόνους γέννημα
< των θαλασσών παιγνίδι'
< τιμή τρανή μου χάρισε
< ή καλογνώμια μοίρα
< νά ξεπλωθώ στα χώματα
< της δοξασμένης γής σας
< κι' άγκαλιασά με γιγαντες
< στο ίδιο τό κρεββάτι
< ύπνο γλυτό μ' όνε'ρατα
< πάντα γλυκά νά νοιώθω.
< Μονάχα ένας σάρακας
< την εϋτυχία μου τρώγει,
< στο νοϋ μου, όταν άθελα
< τρανή ντροπή θρονιέται,
< γιατί ντροπή δέν έϋουσε
< κι' εϋγνωμοσύνη ούτε,
< τά μικρονά τ'άδελφιά μου
< στη χώρα την τρισάγια,
< που λευτεριά έχάρισε
< πρώτη σ' όλο τόν κόσμο
< και τώρα πάλι κρλίησε
< τη λευτεριά τους πάλι
< προχτές, που λίγο έλειψε
< μακρυνά π'αυτούς νά φύγη.
< Νοιώθω ν'ροπή μεγάληνε,
< σαν θυμηθώ τά λόγια,

< όπου στον κόσμο σκόρπισε
< ό άρχοντάς μ' άκόμα
< έλγοντας, πός κρατήσατε
< τόν ιδικό του θρόνο
< α κι' έλευθεριά παγκόσμια
< με σιδερένια χερια,
< αυτά, που τόρα σάρακα
< τά γόνατα σας πιάνουν.
< Είναι τιμή άνειποτη
< για μένα, που για πάντα
< θα μ' άγκαλιάζει ή Μάνα
(σας

< που και δική μου μάνα
< για πάντα τώρα γίνηκε
< κι' έτσι και 'γώ μοιράδι
< άπό τη δόξα την τρανή
< θα έξω για σκολίδα.

Ο κόκορας έλάλησε
μιάν φοράν άκόμα.
Ήτανε άλλος κόκορας
ή μήπως εν' ό ίδιος,
που στο Πρωϊάριο λάλησε
την ώρα, που ό Πέτρος
άρνήθηκε τό Δόσκαλο ;
ή μήπως ήταν άλλος,
έκείνος, όπου λάλησε
μέσ' στο λιοστάσι πάνω
του νύχτα, που με φίλημα
την 'ίδιονε ό Γιούδης
και για τριάντ' άργύρια
στην κουστοδιά προδίνει ;
Οι σκελετοί σρκώνονται
κι' έδω και κει σκορπιόνται'
καθέναν τό κρεββάτι του
πάλι γυφεινά νάρθη,
γιατι με χρώμα κόκκινο
τ'άστέρι τό μεγάλο
θα χρωματίση γρήγορα
τόν ούρανον, τούς κάμμοις,
χαρίζοντας τό ξόπνημα
στούς ζωντανούς και ύπνο
σ'έκείνους που σκεπάζονται
με χορτιασμένο χόμα.

Κανέναν πιά δέν φαίνεται.
Όλοι τώρα κοιμούνται.

< Μήπως, Νεκροί τρισένδοξοι,
< νοιώθετε λίγο κρύο ;
< τά ζωντανά τ' άδελφια σας
< α γοήγορα θα σκεπάσουν
< μ' άσπρογαλάζιο πάπλωμα
< τόν τόλο, που κοιμάστε
< και ζεστασιά αιώνια
< και εϋτυχίας ύπνο
< θα σας χαρίσουν γοήγορα
< στο πείσμα έχθρω, και
(φίλων.

Κέγκυρα 1946.
ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΕΡΑΤΙΚΟΣ

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

ΑΝ ΒΡΙΣΚΟΤΑΝΕ ένα πανόψηλο βουνό, που το ύψος του να ξεπερνούσε όλα τα σημεία του τόπου, που ως αδιά κατάρθωσε να φτάσει ή ανθρωπίνη προσπάθεια κι' απ' όπου να 'σαν όρατοι όλοι οι δρόμοι, που ακόλουθησε το ανθρώπινο πνεύμα μέσα στους αιώνες της Ιστορίας του, ή ασύχαστη περιέργεια του έρευνητή μετέωρη στο άπροσπέλαστο έκείνο ύψος θα μπορούσε να παρακολουθήσει από τα βάθη θολών όριζόντων τα πρώτα ίχνη των ανθρώπινων βημάτων. 'Εκεί άσφαλώς θα διακρίναμε μέσα σε θαμπερή δμίχλη το πρωτόγονο ανθρώπινο τέρας να παλεύει τον άπεγνωσμένο του άγώνα μ' όλα τα στοιχεία της Φύσης.

Μέσα σε φοβερά δόση, κάτω από απόκρημνους βράχους, μπροστά σε όρημνικούς ποταμούς, θα τον βλέπαμε μέρα και νύχτα άλλοτε να κλαίει, άλλοτε να φωνάζει και να σκέπτεται σιωπηρός κρατώντας μέσα στις φοβχτες τών χεριών του τα πεπρωμένα του που ήσαν και πεπρωμένα της άνθρωπότητας δλάκερης.

Μόνος, κατάμονος μέσα στα άνήλια δάση της ζωής του περνούσε τις μέρες του. "Όσπου μία μέρα χάραξε ο ούρανός μιάν Αυγή, που τον ζύπνησε με τις άχτίνες της τις φωτεινές απ' τη νύχτα την 'Ηθική, μιάν Αυγή, που σιάθηκε και Αυγή της ανθρωπίνης Ιστορίας. 'Απ' τη μέρα, που ο άνθρωπος αισιάνθηκε στα βάθη της ύπαρξής του το σπαραγμό της ανθρωπίνης άγωνίας, απ' όπου άκουσε μέσο απ' το άντρο της ψυχής του ν' αντιλαλεί ο άχος της Θεϊκής φωνής, που τον καλούσε στη πραγματοποίηση των μεγάλων του πεπρωμένων, όχι μόνον ο ίδιος άλλαξε τελείως έσωτερικά άλλα και το γεωγραφικό χάρτη του πλανήτη του κατάρθωσε έντελώς να μεταβάλλει. 'Εκεί που άλλοτε στεκόντουσαν χαμηλές στέγες από κλαριά ύψωσε τους ούρανοξύστες του. 'Εκεί που μόνο βρώμικοι βούρκοι άπλώνονταν φύτφε τους κήπους του. 'Εκεί που μόνον

ο άγριος άετός έλκνιζε τους πόθους του τοποθέτησε το αλέτρι του. Σταμάτησε την όρμη των ποταμών, ένωσε τις θάλασσες και χώρισε τις στεριές, κατάχτησε τα μετέωρα και κυριάρχησε στους βυθούς και βγήκε τέλος ο άπόλυτα κύριος και Βασιλιάς του κράτους της Ϋλης. Δέ σταμάτησε όμως Ισαμε δώ. "Όσες φορές θέλησε να ύποταχτει στον έμφυτο νόμο της 'Ηθικής του συνειδήσης κι' έναρμόνισε τις ένέργειές του σύμφωνα με τους άπαράγραφτους και Ιερούς νόμους που διείπαν τον έσωτερικό του έναστρον ούρανό, κατάρθωσε κάτι πολύ πιό μεγάλο και πιό σημαντικό για την Ιστορία του πολιτισμού της 'Ανθρωπότητας.

Καταδάμασε τα άγρια ένστιχτά του, θυσίασε τη φυσική του λευτεριά και περιορίζοντας τις άπαιτήσεις του έφτιαξε την πολιτική ζωή θεμελιωμένη πάνω στους νόμους του Δικαίου και της 'Ηθικής. Τη θολερότητα των πρωτόγονων όρμών την έξευγένησε μέσα στο "Άγιο Βήμα της ψυχής του κι' απ' τους χυδαίους και παροδικούς πόθους κατάρθωσε να ξαστράψει τη νοσταλγία των ευγενεστέρων Ιδανικών. Οί βάρβαροι βρυχηθμοί του άγριου ζώου μετουσιώθηκαν στους λυρσμούς, στα δάκρυα, στις έκτάσεις, στη Θρησκεία και στην ποίηση του άνώτερου πολιτισμού.

"Όσες φορές όμως έκλεισε τα μάτια στην Ιερή λάμψη του Θεϊκού φωτός που τον κατευθύνει στο κέντρο της Ιστορικής του άποστολής, κι' όσες άλλες φορές έκτράπηκε από τον ύψηλό προορισμό που ο Θεός Δημιουργός του τον προώρισε, δέχτηκε τα σατανικάτερα, τα πιό άπιθανα έγκληματικά μέσα για την αυτοκαταστροφή του, σαλεύοντες έτσι την ήθική τάξη και Ισορροπία, κι' εμφανίζοντας τον έαυτό του σαν την πιό καταραμένη και την πιό φοβερή ένσάρκωση του Γιού της 'Απόλλείας ...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΕΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΗ ΖΩΗ ΕΥΘΕΣ ΜΗΝΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1947

ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ

ΜΕ ΤΟΝ ΤΙΤΟ αυτό κυκλοφόρησε ένα αξιόλογο έργο άπάνθισμα άγώνων ευγενικών μιάς δλόκληρης ζωής. 'Ο συγγαφέας του γνωστότατος στους διαουουμένους της 'Αθηναϊκής κοινότητας, είναι ο επί πενηνταπέντε γεμάτα χρόνια πρόεδρος του φιλολογικού μας συλλόγου «Παρνασσός» κ. 'Ιπποκράτης Σ. Καραβίας Μέσα στις κοντά πεντακόσιες σελίδες του, περνάει ή καλλιτεχνική ζωή της 'Αθήνας από τα 1892 μέχρι προ της άκόμα το 1946. Γιατί είναι γνωστό παντού πως κάθε πνευματική έκδήλωση του τόπου μας— διαλέξεις, προτομές, σε ποιητές και λογοτέχνες, ένθνικές έξομήσεις, έκθέσεις ζωγραφικής κλπ -προ τοίθε το φώς στα σκολιά του «Παρνασσού». 'Εκείνο όμως που ξεχωρίζει στον όγκωδη όμο των: «Μελετών και λόγων» δέν είναι οί σοφές μελέτες, οί έμπνευσμένοι πανηγυρικοί και οί έξαιμετικές προσφωνήσεις σε διάσημα πρόσωπα, πράγματα σοβαράτα βέβαια και μεγάλης συμβολής για τον αύριανό μελετητή της έποχής έκείνης, άλλα είναι ή ούσία τους. Γιατί όποιόδηποτε βιβλίο της έποχής των πρώτων Μελετών του κ. Καραβία, πλην έλαχίστων έξαιρέσεων, κι' άν μελετήσουμε είνε αδύνατο να μη βρούμε ύλτικες αντίληψεις και νοστορίες. 'Ενώ το βιβλίο του σοφού πρεσβύτε ή όποιος όπως έγραφε στο «Ξεκίνημα» (3ο φύλλο σελ. 51) «κατά την μακροχρόνιον σταδιοδρομίαν μου και την υπερεξηκονταετή πνευματικήν μου έργασίαν, δέν παρέλειψα να άπικαλούμαι την Παντοδύναμον βοήθειαν του Θεού, Του όποιου πάντοτε Ύμνω και δοξολογώ το Πανάγιον Όνομα», είνε καθαρότατο. Και σαν τέτοιο έρχεται να μās πληροφορήσει κάτι που άγνωσούμε: "Ότι ο Παρνασσός παρ' όλους τους άνέμους που έπνεαν έμεινε γερά στερεωμένος στις 'Ελληνικές παραδόσεις και στις 'Αθάνας 'Αρχές του Ναζωραίου, χάρις στον σεβαστό πρόεδρό του, στον ότοιο αξίζει, πραγματικά ή εύγνωμοσύνη του 'Εθνους. Το: «ΞΕΚΙΝΗΜΑ» μη έχοντας άλλο να προσφέρει, του ύπόσχεται μία θέση στις στήλες του από τις πιό τιμητικές, όταν θ' άρχισή να γράφει για τους θεμελιωτές και τους έργατες της νεοελληνικής Ιστορίας που συνέβαλαν θετικά με το

έργο τους και τη ζωή τους για τη δημιουργία μιάς άνώτερης κοινότητας και μιάς άναγεννημένης γενικά πνευματικής ζωής.

Η ΔΙΑΠΛΑΣΙΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ που δέν έννοει να γεράση ποτέ, ή κλασική πιά «Διάπλασις των παιδων» στην όποία μαθήτευσαν όλοι άνεξαιρέτως οί 'Ελληνες επί τρεις γενεές, μήτηρ στο 69ο χρόνο της. Με συγκίνηση ξεσαλλίσαμε το χρωματιστό για πρώτη φορά στην Ιστορία της τεύχος και διαβάσαμε με ένδιαφέρον τον 'Ανατία, την Κυρά—Μάρθα και την Σ. Σ. Σ που μās γέμισαν την ψυχή με τη γλυκειά νοσταλγία των παιδικών χρόνων μας, όταν με άγωνία προσμέναμε πάθε Σάββατο τον ταχυδρόμο να μās τη φέρη για να συγχίσουμε τα πάντα έκλεκτότατα για

ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

παιδιά μιθιστορημάτά της. 'Ας ζήση για πάντα ή καλή «Διάπλαση» που τόσα της όφείλουμε όλοι για να «έρητη άμα και να διδάσκη» στο καλό τις γενεές των νέων 'Ελλήνων που θάρθουν. Πάντοτε μ' 'Αγάπη θα την περιβάλλουμε κι' εύγνωμοσύνη Κι' όσο για τον άείμνηστον ιδρυτή της Ν Παπαδόπουλο που άφησε πεύγοντας ένα τεράστιο και μοναδικό στο είδος του έργο, θα μιλήσουμε με τον καιρό δίνοντας του τη θέση που αξία κέρδισε με την 'Αγωνιστική του ζωή.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ τεύχος της «Ν. 'Εστίας» που είναι άφιερωμένο στον 'Ανδρέα Κάλβο παίρνει την πρέπουσα θέση του στη μεγάλη κ' άνυπολόγιστη άξια, σειρά παρόμοιων έκδόσεων της «Ν. 'Εστίας», για τις μεγάλες λογοτεχνικές νεοελληνικές άξίες. 'Αξίζει στον Κάλβο μία τέτοια τιμή και μεταχείριση γιατί δέν είναι μικρό πράγμα να λές πως για έναν πνευματικό άνθρωπο δέν ύπάρχει άλλος πιό ταιριαστός και περιεχτικός όρισμός απ' το «Ποιητής κ' 'Ελληνας». 'Η αξιολόγηση της μορφής του Κάλβου γίνεται με φρονιμότητα έπιμέλεια, με πλήρη συναίσθηση της βαρύτητας του έργου, άπόλυτη, λογοτεχνική συνέπεια και προπαντός με κριτική άξιοπρόσχητη.

Ο Κάλβος φωτίζεται απ' όλες τις μεριές. Προβάλλεται σ' όλα τα επίπεδα. Μιά διαφωτιστική και πλούσια βιογραφία, αισθητικές αναλύσεις και αξιολογίες μελέτες, σχετικά με τη στιχουργικότητα του Κάλβου, τις πηγές της έμπνευσώς του, το γλωσσικό του όργανο. Η άπαράτητη βιβλιογραφία δε λείπει, σφριχθένονται με τη «Λύρα», που αποτελεί κι' ολοκληρωτή την Καλβική δημιουργία, σ' ένα υπέροχο σύνολο στολισμένο από μια όμορφη ξυλογραφία του Σπύρου Βασιλείου και με καλοβαλμένες διακοσμήσεις απ' το Κ. Γραμματόπουλο.

Συνθετική προσπάθεια πρώτου βαθμού, που ταυτοχρόνως αποτελεί ένα φωτεινό κι' έλπιδοφόρο σταθμό μεσ' τις δύσκολες, και κρίσιμες στιγμές που περνάμε.

ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ

ΣΤΟ δύσκολο αγώνα μας, και στην υπερίσχυση των πολλαπλών δυσχερειών που συναντάμε κάθε μέρα στο δρόμο μας, υπήρξαν άνθρωποι κατέχοντες ανώτατα αξιώματα που μās βοήθησαν ουσιαστικά, ήθητικά. Είναι τόσες οι ευγενικές αυτές ψυχές που ανιδιοτελέστατα μās συνέδραμαν πού το «ΞΕΚΙΝΗΜΑ» όσο κι' αν θέλει αδυνατεί χωριστά τόν κάθε ένα να ευχαριστήσει. Μά δυο ανάμεσα σ' αυτούς έχει επιταχτική υποχρέωση δημόσια να πη πώς στάθηκαν ευεργέτες του. Ο πρώην Υπουργός της Παιδείας και τώρα Πρόεδρος του 'Ανωτάτου 'Εκπαιδ. Συμβουλίου κ. Ε. Σέκερης και ο πρώην Υφυπουργός τών 'Εξωτερικών κ. Ν. Μπαλατζής Μαυροκορδάτος. Κάποτε έλιπίσαμε πώς θα αισθανθούν ικανοποίηση, όταν δούν ότι οι υπηρεσίες τους δέν πήγαν χαμένες.

ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

'Ενώ το φύλλο ήταν έτοιμο για το πιεστή-

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΑΣΤΕΡΗ ΚΟΒΒΑΤΖΗ : «Κάτω από τόν γαλάζιο ούρανό». (Διηγήματα. Φιλ. Χρον. 1947).

ΣΤΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ από τα περασμένα μου κριτικά σκεδιάματα, ήμουνα υποχρεωμένος να κρατήσω μιά σχετική φιλολογική ευγένεια. Τα βιβλία που έπρεπε να αναλύσω—όχι να κρίνω—τά είχαν γράψει άνθρωποι δυο και τρεις γενιές πριν από μένα. 'Αν, λοιπόν, έλειπε ο απαιτούμενος σεβασμός, χρειαζόταν, τουλάχιστον, κάποια μετριότητα και συχνά και μερικές φιλοφρονήσεις. 'Αλλά για να είμαι ακόμα πιο δίκαιος, έπρεπε νάν τα κοιτάξω από το όπτικό πεδίο της εποχής τους, τών επιδιώξεών τους και του είδους που καλλιτεργούσαν.

Γιά το τελευταίο όμως βιβλίο του κ. Κοββατζή, θά μιλήσω χωρίς να με δεσμεύει κανέ-

ριο μās αναγγέλθηκε η επίσημη έγκριση του «ΞΕΚΙΝΗΜΑΤΟ» από μέρους του 'Ανωτάτου 'Εκπαιδευτικού Συμβουλίου ως κατ'έξοχην περιοδικού αξίου για όλους τούς νέους Έλληνες. 'Η τιμή τούτη σπάνια σε περιοδικά που βρίσκεται ακόμα στην αρχή, είναι κι' η πρώτη ήθική αναγνώριση που γίνεται από 'Ανωτάτη Κρατική 'Αρχή, στο περιόδικό μας που δικαιώνεται και νιώθεται κάποια περιφάνεια. 'Υστερα από την 'Αγάπη που μās έδειξεν Καθηγητές του Πανεπιστημίου, μās, 'Ακαδημαϊκοί και κορυφαίοι γενικά της νεοελληνικής πνευματικής ζωής ήρθε κι' από επίσημη θέση η κατανόηση του 'Εργου μās.

Στό ερχόμενο θά δώσουμε τήν 'Απόφαση καθώς και τα πρακτικά της συνεδριάσεως που έφερε τήν ομόφωνη έγκριση και τών 12 μελών του Συμβουλίου καθώς και τις δυο Εισηγήσεις τών κ.κ. Λαίου και Καλιάρη.

Η ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΣ

'Η έρευνα του Ξεκινήματος «Πώς ά ν τι με τ ω π ί ζ ε τ ε τ ό π ρ ό β ο λ η μ α τ ή ς ύ π ά ρ ε ξ ε ω ς τ ο υ θ ε ο υ και τ ή ς θ ρ η σ κ ε ί α ς σ τ ό ε ρ γ ο σ α ς και σ τ ή ζ ω ή σ α ς» που βάσταξε κοντά ένα χρόνο, και στην όποια άπηνησαν οι κυριότεροι εκπρόσωποι της 'Ελληνικής Κοινωνίας, τέλειωσε στο προηγούμενο τεύχος με τή μ ο ν α δ ι κ ή ά π ά ν τ η σ η τ ο υ κ. Μαρίνου Γερούλανου. Στό ερχόμενο θά μιλήσουμε μεις και θά δώσουμε τα συμπεράσματα και τούς καρπούς που άφησε η γόνιμη πραγματικά πείρα πάνω στο θεμελιώδες τούτο θέμα έκείνων που τό έζησαν στις στήλες μās.

νας περιορισμός. 'Η τέχνη του είναι καινού ακόμα και μόλις ξεκινά. 'Η ζωή της δέν έχει περισσότερα από τέσσερα χρόνια στη ραχή της και συγχρ τρώνει τις μεγαλύτερες έλλειψεις για μιάν άθνηση της πεζογραφίας μās. Στό τέλος—τέλος, είμαστε δυο συνοδο πόροι που μιλάμε «χομηπλά», και με τό ίδιο ένδιαφέρον,

πάντοτε τήν αλήθεια επαινούντες, πλύν δίχως μίσος για τούς ψευδομένους, όπως θά έγραφε ο Καβάφης. 'Εγώ, λοιπόν, και τα όσα θά πώ, ίσως είναι λιγότερο αντικειμενικά και περισσότερο αντίληψεις προσωπικού γούστου.

'Από τό πρώτο του βιβλίο, τό «'Επεισόδια», είχαν φανερωθεί όλα τα προτερήματα και τά ελατώματα του Κοββατζή. 'Η «Πρώτη 'Ανοιξη», έκτός απ' τά μαγικά κεφάλαια της άρχής και τό παιδί που έπεσε απ' τό δέντρο, ή-

ταν ένα άμάρτημα. Τό «Κάτω από τόν γαλάζιο ούρανό» έχει κάτι κι' απ' τά δυο. Τα προτερήματα και τά ελατώματα του συγγραφέα έχουν εκδηλωθεί με τήν ίδια ένταση, ώστε θά μπορούσε να ξεσηκώσει τις πίο διαφορετικές γνώμες. Μάλιστα αυτά τά τελευταία είναι τόσο ένοληγικά, πού θά έδιναν λαβή στον πρώτο έμπαιθη άναγνώστη να καταρρίψει ολοκληρωτό έργο και τήν Τέχνη του Κοββατζή. 'Ας είμαστε ψύχραιμοι. 'Η λυρική πεζογραφία έχει τό χόμο της και τόν τρόπο της.

'Ενας χωρισμός, μιά παιδική άνάμνηση, ένας άτυχος έρωτας ή ένας θάνατος σε φθινοπωρο ή σε άνοιξη αυτά ήταν μέχρι σήμερα τό θεματά της. 'Η υπόθεση έλειπε ή, ύπήρχε παραμερη σμένη. Πρώτευαν τά συναισθήματα που έμπνούσε ή φύση, τά πρόσωπα φωτισμένα κατά τόν ίδιο τρόπο, τά τοπία όπως τά βλέπουμε έμεις. 'Η φράση κρημόταν περισσότερο από τή μουσική και λιγότερο από τό νόημα. Τέλος μέσα σ' όλα αυτά κυκλοφορούσε κάτι άλλο, πού ερχόταν από κ ά π ο υ ά λ λ ο υ : Νάν τό πούμε ποίηση ;

'Ο Κοββατζής τώρα χωρίς να παραμελεί τίποτα απ' τά πάρα πάνω φέρνει τη λυρική πεζογραφία, στο σημείο να μπορεί ν' αντίπροσωπεί μονάχη της τήν εποχή μās. Τό διήγημα με τόν τίτλο «Κάω απ' τό γαλάζιο ούρανό», είναι απ' τις πιο μεγάλες επιτεύξεις. 'Ο συγγραφέας του μās πείθει άπόλυτα. Μās παίρνει και μās ταξίδευει σε μιά έσηκωμένη φύση, πού ο άνθρωπος παλεύει σάμα με σάμα έναντι της στην πλημύρα, τόν κεραυνό και τή γή. Είναι μιά τρανή διάφανεση γιά όσους νομίζανε πώς ή λυρική πεζογραφία συνέχιζε τό νεορωμαντισμό και τό συμβολισμό, πώς δέν άντεχε μήτε μέχρι τή νουβέλλα και πώς τρεφταν μόνο από τις έντυπώσεις του πρώτου προσώπου.

«Στό δρόμο με τις γαζίες» άναγνωρίζουμε άκέραιο τόν Κοββατζή. 'Αν τό διήγημα κατανάει κομικό σ' αυτό δέ φταίει βέβαια ή λυρική πεζογραφία. Είναι πολύ πιο νόθο να δανείζεται κανείς από διαβάσματα ή από μιάν άχαλίνωτη φαντασία. 'Ότόσο ήταν ο μόνος τρόπος να εκφράσει αυτούς τούς στιγμιαίους τόνους που άναπαύονται στο υποσυνείδητο και πού κανείς δέν ξέρει ούτε τήν προελευσή τους ούτε τι μās λένε συγκεκριμένα. «'Είναι μιά μικρή λύπη άνάιτια», θά έλεγε το alter ego του Κοββατζή ο κ. 'Αγγελόγλου. 'Όπως και νάναι ο αγαπητός φίλος βρισκει μιά διέξοδο κι' ένα τρόπο να μās πείσει πώς άξίζει τόν κόπο να διαβάσουμε πενήντα «χαμηπλά» κι' άλλα τόσα «στο μεταξί», μόνο και μόνο για να πάρουμε αυτούς τούς στιγμιαίους τόνους :

«'Όμως συλλογίμαι τώρα, πού λέει να χειμωνιάσει, πώς κάποτε πάλι θάρθει.

— Παιδιά παιδιά! φ' άκουστεί απ' τό βάθος του δρόμου μιά φωνή λεπτή. 'Ετοιμη να σπάσει, σάν τό άμύαντο της λάμπας μās.

'Εμεις θά τρέξουμε στο δρόμο να τήν υποδεχτούμε. 'Όπως βγαίνουν τά παιδιά τήν 'Α-

νοιξη, απ' τό σχολείο τους, να χαιρετήσουν τα χελιδόνια.

'Απ' άκρη σ' άκρη θά χαιρεί αυτός ο τόπος. 'Ακόμα σ' ένας άγιος από τό εικονοστάσι του θ' άλλώσει τό χροί του να χαιρετήσει τή γυναίκα, πού ήρθε από τήν ξενιτιά»

«Τά παλινά... παλινά» προτιμώσα να μην τά είχα διαβάσει. Είναι λυπηρό ένας συγγραφέας σάν τόν Κοββατζή να είναι τόσο φτωχός σε θέματα (όχι, βέβαια, υπόθεση, κανείς δέ ζητά τέτοια πράγματα) να μην έχει κάτι να μās πείσει σε δεκαπέντε ολόκληρες σελίδες, ούτε μιά σταλιά ποίηση, από κείνη τήν έκλεκτή πού μās δίνει κάποτε, άπάνω στον άγώνα του με τή σύνθεση μορφής και περιεχομένου.

Τό «'Ψυχοσάββατο» και τό «Καλοκαιρινό άπόγευμα» ερχονται κατευθείαν από τά «'Επεισόδια». Μεγαλύτερες επιδιώξεις τό πρώτο, μεγαλύτερο αποτέλεσμα τό τελευταίο, άνήκουνε στή σειρά του «Τελευταίου πετροπόλεμος» κι' είναι από κείνα που τιμάνε τό συγγραφέα τους. 'Εδώ βρισκουμε τόν Κοββατζή πού δανείζεται παραλλαγές από τόν ά γ ν ω σ τ ο μ υ θ ο και τις αναπτύσσει με τό προσωπικότερο μέρος του ταλέντου του :

«'Είναι πολύ άνθρωποις μόχθος και πολλή έσημιά της έξοχής κλεισμένη σ' έκείνους έκεί κάτω, τους χωριάτικους τάφους. Είναι όμως κι' ο Θεός έκεί κοντά. Μπορεί να τόν βρει κανένας πίσω από τίποτα χαμηπλές μαργαριτες, από τίποτα δεντρολίβανα ή πίσω από τίποτα ξεβαμμένους σταυρούς.

Σάν ένα μικρό παιδί είναι πού κλαίει τή μητέρα του. 'Ηρθε ή Παναγία ένα βράδυ και τήν έπήρε. 'Είταν πολύ κουρασμένη από τις δουλειές όλη μέρα. Τήν έπήρε λοιπόν από τό χέρι τρυφερά και τήν έπήρε ψηλά στον ούρανό να ξεαστάσει λίγο. 'Ετσι τούταν, πώς θά ξανάρθει μιά ήμερα. 'Αχ, καυμένη μητέρα, άπονη, πού λημονήθηκες στός ούρανοους και δέν είναι να ξανάρθεις πάλι στο μικρό χωριό μās!»

'Ισως περίμενα περισσότερα πράγματα από τούτο τό βιβλίο και γι' αυτό άπογοητεύτηκα. Κατά βάθος ο Κοββατζής έχει μείνει άνεξέλικτος. 'Εξακολουθεί να χάνει τή συγκρότηση, παλεύοντας να δώσει δυο περιστατικά, έπινοα λαμβάνεται κι' έξαντλείται σε έσηγησεις, χωρίς ν' άφίνει πολλές φορές να συμπληρωσεις με τή φαντασία τή σύλληψή του. 'Ότόσο πιστεύω πώς : «'Ο τελευταίος πετροπόλεμος» από τήν πηλητό του παραγωγή, τό «Κάτω από τόν γαλάζιο ούρανό» και τό «Καλοκαιρινό άπόγευμα» από τούτο τό βιβλίο, είναι άρκετά για να πείρει μιά έκλεκτή θέση στην πεζογραφία μās.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

Δ.Ι.ΜΑΓΚΡΙΩΤΗ: — Οί νικητά της Δωδης, 'Αθήνα 1946.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ αυτό του κ. Μαγκριώτη, είναι ένα άληθινό διαμάντι για τούς νέους. Τό άφιερώνει στην άρχή πρός ό λ ο υ ς

τοὺς νέους τῆς Ἑλλάδος τοὺς ζητοῦν νὰ ζήσουν ἀνώτερη καὶ πνευματικώτερη ζωὴ Κι' εἶναι ἀληθινὰ ἕνας σπάνιος ὁδηγὸς γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Στὶς διανοήσεις καλοτυπωμένες σελίδες του γίνεται ἐξονομιστική ἀνάλυση σχετικὰ μὲ τοὺς παράγοντες τῆς δημιουργίας τῆς προσωπικότητας. Χωρὶς ν' ἀγνοῖ τὴ σωματικὴ υγεία—ἀντίθετα μέχρι σχολαστικότητας δίνει συμβουλὲς γιὰ τὴ διατήρηση υγιούς σώματος ἀπορρίπτου γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς καθαρῆς πνευματικῆς ζωῆς, μιλάει κατὰ ἔξαιρέτο τρόπο γιὰ τὴ διανοητικὴ ἐργασία καὶ γιὰ τὴν ἠθικὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ ἑαυτοῦ μας. Δυστυχῶς ὁ χρόνος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μιλήσουμε οὐσιαστικὰ γιὰ τὸ

σπουδαιότατο αὐτὸ ἐγκόλπιον κάθε Νέου. Νομίζουμε ὅμως ἀδιότακτα πὸς κάθε ἀναγνώστη καὶ ἀναγνώστριά μας ὁ φ ε ι λ ε ι νὰ διαβάσῃ τοὺς: «Νικητὴς τῆς ζωῆς» ἂν βάλῃτε πραγματικὰ νὰ ζήσῃ μιὰν Ἀνώτερη ζωὴ. Γιὰ ἀνθρώπους ὡς τὸν κ. Δ. Ι. Μ. πρέπει νὰ σεμνυνώμαστε καὶ θάταν εὐχῆς ἔργον νὰ ἀκολουθοῦσαν καὶ ἄλλοι συνάδελφοί του στὸ ἔθνικὸ καὶ χριστιανικὸ ἔργο του. Γιατὶ οἱ «Ν. τ. Ζ.» εἶναι μιὰ συμβολὴ ἀξιόλογη στὴ μεταπολεμικὴ μας κίνηση γιὰ δημιουργία νέων προσανατολισμῶν, καὶ γιὰ τοὺς νέους ὁ λ ο υ ς ἀνεξάρτητα, ἕνας σύντροφος σπάνιος.

B. Π. Μ.

Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΚΗΝΗ

ΔΕΝ ΑΠΟΒΛΕΠΩ πρὸς ἐμπαιγμὸν τῶν παρουσιαζομένων εἰς τὴν σκηνὴν προσώπων, ἀλλ' ὡς εἶπον, πρὸς κατατισμὸν καὶ τὴν διάδοσιν τῆς παιδείας προτροπῆν». Ἡ παράγραφος αὕτη εἶναι τὸ πιὸ ἀξιόλογο καὶ διαφωτιστικὸ σημεῖο τοῦ προλόγου τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέα στὴν πρώτη ἐκδοσὴ (1836) τῆς Βαβυλωνίας. Ἦταν τότε μιὰ ἐποχὴ δύσκολη, κρίσιμη, ἐφιαλτικὴ πολλὰ φορὲς γιὰ ἕνα στοχαστικὸ ἄνθρωπο. Μόλις τότε ἕνα κομμάτι τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶχε πετάξῃ ἀπὸ πάνω του τῆς ἄλλοσιδες ἕνας λαβωμένος φόνικας πάχιζε νὰ τενωσθῇ τὶς φτεροῦνες του πάνω ἀπὸ σταχτισμένα σημάδια. Μιὰ καινούργια ζωὴ εἶχε ἀρχίσει νὰ σφύρη δειλά. Ὅλα τὰ ζητήματα ποῦ θάπρεπε «θέσῃ» νὰ πᾶρῃ ἀπέναντι τοὺς ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος, ὁ Δ. Κ. Βυζάντιο, τέτοιος ἦτανε καὶ μάλιστα μὲ συναίσθηση στιγμῶν καὶ εὐθύνων, ζητήματα λοιπὸν ποῦ ὁ ὑπέρτατος ἀγῶνας γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τὰ εἶχε προσωρινὰ παραμερῆσιν ἀρχισαν νὰ ζητοῦν τὰ δικαίωμάτά τους, τὴ λύση, τὴν ἀντιμετώπισή τους, μιὰ κι' ὁ Ἰμπραϊμὸς δὲν θὰ μπορούσε ν' ἀλωνίξῃ πιά τὸν αἱματοποτισμένον Μωρηά, γρημεύζοντας ὅτι ἡ μεγάλη φουρτούνα εἶχε ἀφήσει ὄρθιο. Κι' ὁ Δημήτριος Βυζάντιος ζώντας τὴν ἐποχὴ στὸ Ναύπλιο, ποῦ ἀποτελοῦσε τὸν ὄμφαλὸ τοῦ λυτρωμένου Ἑλληνισμοῦ καὶ ὄντας ἄνθρωπος μὲ κάποια ὄχι τυχαία πνευματικότητα δὲν θὰ μπορούσε νὰ προσπεράσῃ τὸ μεγάλο γλωσσικὸ πρόβλημα ποῦ σὲ μεγάλη δέυτητα βρισκόταν τότε. Καὶ πονώντας ὁ ἀπλοϊκὸς ἀγιογράφος, μὲ τὴ δυνατὴ ψυχὴ, γιὰ τὴν γλωσσικὴ πανσπερμία ποῦ δυνάστευε τὸν τότε Ἑλληνισμὸν κι' ὁλόψυχα ποθώντας μιὰ γλωσσικὴ ὁμοιογένεια, ποῦ θάποτελοῦσε πραγματικὰ ἕνα μεγάλο στήριγμα τοῦ νεαροῦ Κράτους στὰ πῶτα του βήματα μὲς τὴν κωνίστρα τῆς εὐρωπαϊκῆς ζωῆς, σκέφθηκε νὰ μεταχειριστῇ τὴν πηγαία σατυρικὴ φλέβα, ποῦ μ' αὐτὴν τὸν εἶχε προικίσει ἡ φύση, στὸ νὰ διδάξῃ στοὺς συγχρόνους του τὴν ἀναγκαιότητα τῆς γλωσσικῆς ὁμοιογένειας.

Ἔτσι γεννήθηκε ἡ Βαβυλωνία. Ἀνήκει κι' αὕτη στὰ μεγάλα αἰτήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ποῦ ἀνοίγε ὑστερὰ ἀπὸ τόσα χρόνια σκότους στὸ φῶς τῆς Ἑλευθερίας ποῦ πορευμένα μάτια του, αἰτήματα—ἀναγκαιότητες ποῦ ὀριμαζαν μὲς στὴν πλοῦσαν λαϊκὴ συνείδηση καὶ δὲν ζητοῦσαν παρὰ μιὰ κάποια χαρακτηριστικὴ μορφή καὶ ἕνα πιὸ μόνιμο σχῆμα.

Οἱ δύο πρῶτες πράξεις τῆς Βαβυλωνίας βλέπονται καὶ ἀκούγονται μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση. Ὁ θεατὴς διασκεδάζει καὶ διδάσκεται ἀπ' τοὺς ἀντιπροσωπευτικοὺς λαϊκοὺς τύπους ποῦ γιορτάζουσι μὲ κέρη στὴν πολυσύχναστη λοκάντα. Οἱ ἄλλες δύο πράξεις εἶναι ἐπανάλυσή τῶν δύο πρώτων, σ' ἄλλο φυσικὰ χῶρο, μὲ τὰ ἴδια ὅμοια πρόσωπα καὶ παρόμοιες στοιχομυθίες, ἔχοντας γιὰ ἐπιλογὸν τὴ μεγάλη πανηγυρικὴ στιγμὴ τῆς ἀγγελίας γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Τουρκικῆς ἀρμάδας στὸ Ναυαρίνο, πράγμα ποῦ γεμίζει ἐνθουσιασμὸν τοὺς συμπαθεῖς «Βαβυλωνίους» ποῦ χαίρονται ἐπὶ πλέον γιὰτὶ χάρις στὸ μεγάλο γεγονός ἡ διοίκηση τοὺς βγάξει ἀπ' τὸ κρατητήριον, ὅπου εἶχαν ριχτῆ ἔξ αἰτίας τοῦ ἀψύκτου Λιάπη καὶ τοῦ ἀθροστομοῦ Κρητικῶ.

Ἡ ἐκτέλεση στάθηκε ἰκανοποιητικὴ. Ἡ σκηνοθεσία στηρίχθηκε σὲ μιὰ σκηνικὴ ἐπεξεργασία τοῦ ἀείμνηστοῦ Φώτου Πολίτη ὁ σκηνὸν γραφίης τοῦ κ. Κλώνη πολὺ καλὴ, ἰδιαίτερα αὕτη τῆς Δ' πράξεως ἀφῆνε στὸ θεατὴ πλατὺ, χορταστικὸ καὶ ὁμορφὸ ὀπτικὸ πεδίο. Οἱ κ. κ. Εὐθύμιος, Νέζερ καὶ Κατράκης ἦταν οἱ συντελεστὲς τῆς ἐπιτυχίας. Ὁ πρῶτος κρῆσας μὲ μαεστρία τὸ μουσικὸν ὄλοιο τοῦ Χιώτη. Ὁ Ἀνατολίτης χρωματίστηκε ζωηρὰ ἀπ' τὸ δεύτερο, ποῦ εἶχε μιὰ ἐπιτυχημένη Ναστρανικὴ ἐμφάνιση. Ὁ κ. Μ. Κατράκης κυρίαρχος μὲ τὸ μπριό του καὶ τὸ ἀφθονο τοπικὸ του χῶμα. Δίπλα σ' αὐτοὺς κινήθηκε μ' ἄνεση ὁ κ. Η. Δεστούνης, τὸν ὄλοιο τοῦ Μωραΐτη. Ὁ κ. Ι. Αὐλωνίτης πολὺ καλὸς «Διάπης» κι' ὁ κ. Α. Μαλιαγρός ὡς ἐπαναστάτης ἀνὸς ἦταν μερικὲς στιγμὲς πολὺ ἐξεζητημένος. Τὸ δυνατό καὶ αὐστηρὸ ταλέντο τοῦ κ.

Ν. Παρασκευᾶ στραγγαλιστικὴ μὲς' στὸν ἄχαρὸ ὄλοιο τοῦ λογιώτατου καὶ ὁ κ. Τ. Γαλανός ὡς Κύριος δὲν ἔφευγε κατὰ πόσον κρατήθηκε στὴ γραμμὴ ποῦ ἔπρεπε. Νομίζω πὸς ἦταν πολὺ λίγο Κύριος. Νὰ ἕνα σημεῖο ποῦ ὁ κριτικὸς ἐρχεται σὲ δύσκολη θέση γιὰτὶ

πρέπει νὰ ζητήσῃ εὐθύνες τόσο ἀπὸ τὸν ἕκτερον ὄλοιο ἀπὸ τὸν σκηνοθέτη. Οἱ ἐνδύμασις τοῦ κ. Α. Φωκᾶ φροντισμένες, ὅπως πάντα, μὲ γούστο καὶ ἐκλεκτικότητα.

ΘΕΣΠΙΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ κίνηση ξανάρχισε μὲ ξεχωριστὴ ζωηρότητα μετὰ τὶς γιορτές. (*) Ἀπὸ τὶς συμφωνικῆς συναυλίαις σημειώνομε δύο ἐμφανίσεις ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσες, δύο καλλιτεχνίδες ἀνώτερης μουσικῆς ἀξίας, τὴν Τζίνα Μπαχάουερ καὶ τὴν Σοφία Ποιμενίδου. Ἀπόλυτα δικαιολογημένοι οἱ ὕμνοι ποῦ γράφτηκαν γιὰ τὴν ὑπέροχη ἐκτέλεση τοῦ κοντσέρτου τοῦ Ραχμάνινοφ ὅπου ἡ Τζίνα Μπαχάουερ ἀπόδειξε πὸς μπορεῖ νὰ σταθεῖ πλάι σ' οὓς μεγάλους ἐρμηνευτὲς τοῦ πιάνου. Στὸ πλουσιώτατο πρόγραμμα τοῦ ἑσπέρτου ποῦ ἦταν μία μουσικὴ πανδαισία, ἡ ἐξαιρετικὴ καλλιτεχνίς μας παρουσίασε ὅλες τὶς πλευρὰς τοῦ δυνατοῦ τῆς ταμπεραμέντου. Εἶχαμε τὴ χαρὰ νὰ ξανακούσωμε τὴν Τζίνα Μπαχάουερ σὲ μιὰ συμφωνικὴ συναυλία ποῦ δόθηκε στὰ «Ὀλύμπια» γιὰ φιλανθρωπι-ὸ σκοπὸ. Ἐπαιξε δύο ὁρατόταμα κοντσέρτα, τὸ Κρόνγκσkonzert τοῦ Μότσαρτ καὶ τὸ κοντσέρτο σὲ τὰ ἐλ. τοῦ Γκριγκ. Δυὸ παλιὰ ἀγαπημένα ἔργα ποῦ ἀκούγονται πάντοτε μ' εὐχαρίστηση, δύο ἔργα διαφοροετικῆς τέχνης καὶ διαφοροετικῆς ἐποχῆς ποῦ ἀποδόθηκαν ἀπὸ τὴν Τζίνα Μπαχάουερ μὲ ζηλευτικὴ τεχνικὴ, ἀφθαστὴ ἀκρίβεια καὶ θαυμαστὸ ἦχο. Τὸ μουσικὸ κοινὸ ποῦ ἔχει παρακολουθήσει τὴν διαλεχτὴ πιανίστα ἀπὸ μικρὸ παιδί τὴν ὑποδέχθηκε μὲ ἀληθινὴ συγκίνησι κι' ἐνθουσιασμὸ.

Μιὰ ἄλλη καλλιτεχνίς, βιολονίστα μεγάλης ἀξίας εἶναι ἡ Σοφία Ποιμενίδου ποῦ ὑστερὰ ἀπὸ μακροχρόνιον ἀπουσία στὸ ἔξωτερικὸ γύρισε στὴν Ἑλλάδα καὶ μᾶς ἔδωσε, σ' ἕνα ρεσιτάλ καὶ σὲ μιὰ συμφωνικὴ, δείγματα μιᾶς τέχνης βαθειᾶς καὶ σοβαρῆς. Δὲν συμφωνοῦμε καθόλου μὲ μερικὸς κριτικὸς ποῦ προσπᾶ ἔθλασαν νὰ βροῦν πᾶς «κάτι» ἔλειπε ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση τῆς Ἑσπανικῆς Συμφωνίας τοῦ Λοῦδ ποῦ ἡ Σοφία Ποιμενίδου ἀπόδωσε λαμπρὰ Ἐκεῖνο ποῦ μᾶς ἐνοχλεῖ εἶναι ὅτι θῶαν οἱ κριτικὸι βρῆσκον πᾶς λείπει «κάτι» σπάνια κατορθώνουν νὰ μᾶς ἐξηγήσουν τί εἶναι αὐτὸ τὸ «κάτι» Κάτι παραπάνω, ἀπὸ ἰκανοποιητικὴ ἦταν ἡ ἐκτέλεση τῆς Ἑσπανικῆς Συμφωνίας ἀπὸ τὴν Σοφία Ποιμενίδου. Καλὰ θάταν οἱ κριτικὸι μας νὰ θυμούνται κάπου—κάπου τὸ παλιὸ σοφὸ ρητὸ, τὸ αἰώνιον ἀληθινὸ: «L'a

critique est aisée, mais l' art est difficile» Στὸ ρεσιτάλ τῆς ποῦ δόθηκε στὸν «Παρνασσὸ» ἡ Σοφία Ποιμενίδου ἔπαιξε μιὰ παλιὰ κλασσικὴ συνάτα τοῦ Nardini καὶ καλὸ στὴλ καὶ ὁμοιογένεια ἦχο. Τὸ κοντσέρτο σὲ λα μείζον τοῦ Μότσαρτ μὲ πολλὴ λεπτότητα καὶ ἀπόλυτὴ ἀκρίβεια στίς τόσο δύσκολες ρυθμικὲς ἐναλλαγές. Τὸ Ποίημα τοῦ Ghausson ἕνα ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα ἔργα γιὰ βιολί ἀποδόθηκε μὲ ποίηση καὶ πλατὺ ὄραιο ἦχο. Τὸ πρόγραμμα τέλειωσε μὲ τρία μικρὰ κομμάτια. Τὸ πιὸν ἀκροατήριον καταχειροκρότησε τὴν ἐκλεκτὴ καλλιτέχνιδα ἡ ὅποια ἔπαιξε γιὰ bis τὸν «Ἰσπανικὸ Χορὸ» τοῦ Ντέ Φάλλια.

Στὰ «Ὀλύμπια» γιορτάστηκαν πανηγυρικὰ τὰ τριάντα χρόνια καλλιτεχνικῆς δράσεως τοῦ γνωστοῦ καλλιτέχνη Ὀδηγόσέα Λάππα Μίλησαν φλοι καὶ συνάδελφοι του μὲ λόγια γεμάτα ἀγάπη κι' ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸν τραγουδιστὴ Λάππα, τὸν ἀκούραστο ἐργάτη τῆς Τέχνης, ποῦ ἀληθινὰ τίμησε τὴν Ἑλλάδα στὴν Εὐρώπῃ καὶ τὴν Ἀμερική, τὸν ἄνθρωπο ποῦ ἡ συμβολὴ του στὸ θεμέλιωμα τῆς Λυρικῆς Σκηνῆς στάθηκε πολὺτιμη. Τὸ μουσικὸ πρόγραμμα ἐκτελέστηκε ἀπὸ διαλεκτοὺς καλλιτέχνες τῆς Λυρικῆς σκηνῆς μὲ συμπάθει τοῦ ἴδιου τοῦ Λάππα ποῦ τραγουδῆσε μὲ τὴν ὑπέροχη φωνὴν τὸν ἄριε ἀπὸ τοὺς «Παλιόστους», καὶ τὴν «Κάρμεν».

Μιὰ βραδυὰ ταγοῦδι ποῦ δόθηκε στὸν Παρνασσὸ ἀπὸ δύο γνωστοὺς καλλιτέχνες, τὸν τε νόθο Καλαϊτζάκη καὶ τὸν καινοσυνετίσα Γιάννη Νικολαΐδη σημείωσε ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία. Ὁ κ. Καλαϊτζάκης τραγοῦδισε μὲ πολλὴ μουσικότητα καὶ καλὴ ἄντιληψη ἄριε ἀπὸ τὴν «Ἀρλετίναν» τοῦ Cilea, τὴν «Τόσκα» τοῦ Πουτίνι καὶ τὴν «Μάρθα» τοῦ Φλέττου. Ὁ κ. Γιάννης Νικολαΐδης πολὺ γνωστὸς ἀπὸ τὶς α. διοφορικῆς του ἐκπομπῆς ἔχει μιὰ συμπαθητικὴ κι' εὐχάριστὴ φωνὴ πολὺ κατάλληλη γιὰ τὸ μουσικὸ ἔλαφρο τραγοῦδι στὸ ὅποιο καὶ εἰδικεύθηκε ὁ νεαρὸς καλλιτέχνης. Τραγοῦδισε γαλλικὰ, ἰταλικὰ κι' ἑλληνικὰ τραγοῦδια μὲ ἑλληνικὸ γούστο, πολὺ αἰσθητικὰ καὶ ὄραια diction.

Ὁ συμπαθὴς πιανίστας Τώνης Γεωργίου ποῦ βρίσκεται στὴ Θεσσαλονικὴ ὅπου ἔδωσε συναυλίαις μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχία πρόκειται νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Ἀθήνα Πληροφοροῦμεθα πὸς πρόκειται νὰ πάει στὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ ρεσιτάλ. Νὰ ἐπιπώσωμε πὸς θὰ τὸν ἀκούσωμε πρὶν φύγει ;

A. Α.

(*) Ἄς μᾶς συγχωρηθῇ ἡ κάπως καθυστερῆμένη ἐνημερότητα μας πάνω στὴ μουσικὴ κίνηση τοῦ τελευταίου καιροῦ μὲ ἡ ἀναστάσι ποῦ προκλήθηκε ἀπὸ τὴν ἀπεργία δὲν μπορούσε παρὰ νὰ ἔλθῃ κατὶ τέτοια ἐπακόλουθα.

ΔΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γιωργο Ψαλτόπουλο (Θεσνίκη). Πολύ μās εύχορίστησε τό νέο σας γράμμα "Ελπίζουμε γρήγορα νάρθουμε έκει και ν' άντα μώσουμε και προσωπικά. Κρατάμε τό ποίημα και τό πεζογράφημα "Όσο για τή μελέτη πού γράφετε, πολύ θά μās ενδιέφερε.

Β. Άναστασόπουλο: (Θεσνίκη) Τρία γράμματα στείλαμε ως τώρα και καμμιά απόκριση. Γιατί ; Προσμένουμε έπιταγή και νώτερα από τήν έκει κίνηση. Και συνεργασία ...

Σ. Γεωργακόπουλο. (Καθηγ. Ν. Φάλ.) "Η μελέτη σας για τήν προσπάθειά μας πολύ συγκινητική. Δείχνει απόλυτη κατανόηση για τόν Άγωνα μας. Μά άκριβώς γιατί είνε ή πλέρια αλήθεια δέν μπορεί νά δημοσιευθί για λόγους γενικώτερους. Τό περιοδικό δέν μπορεί ν' αυτόλιβανίζεται στις στήλες του! Είνε δουλειά τών άλλων αυτό. Πολύ έπιθυμούμε νά σās γνωρίσουμε Τηλεφωνήστε αν θέλετε: 84-000 κατά τις 4 καθημερινώς.

Θεμ. Θεοδωρόπουλο (Δημοσιογράφο). Εύχαριστούμε θερμά για ώραία σας λόγια. Σās στέλνουμε όλη τή σειρά κι' άναμένουμε και δικά σας συγγράμματα. Περάστε νά γνωριστούμε από τό γράφειο κάθε Τρίτη πρωί 9-10 1)2 π. μ.

Ντίνο Χριστιανόπουλο (συνεργασία έλήφθη. Εύχαριστούμε) Ντίνο Δρακάτο (ποίημα δημοσιεύεται) Ντίνο Διαμαντίδη (ποίηματα κρατούμε. Για τό Ξερόπουλο κυττάξτε 3-4ο φύλλο μας και 5-6ο) Νίκο Άτελλανό (ποίημα θά δημοσιευθί) Δημ. Βοσδούρη (Χαλκ.) θερμά λόγια σας μās κατασυνέκριναν. Ποίημά σας κρατούμε. Περιμένουμε πολλά από σās.

Σε πληθώρα άλλων γρσμάτων πού θίγουν ούσιαστικά θέματα άδυνατούμε στό παρόν ν' άποκριθούτε λόγω έλλειψεως χώρου.

ΤΟ <ΞΕΚΙΝΗΜΑ>

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ANDRÉS SUARÉS : ΧΡΗΣΤΟΥ ΕΥΕΛΠΙΑΗ (Μιά μελέτη και μια μετάφραση) "Έκδοση : <"Άλφα" Ι. Μ. Σκαζίκη.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ (1833-1946) ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ Σ. ΚΑΡΑΒΙΑ (Προέδρου Φιλολογικού συλλόγου «Παργανασός». Άθήναι 1947.

ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ (Φεβρουάριος 1947 αριθ 140) Άντης Λ. Ζαχαρής Άθήνα. 2) ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ (Παγκόσμια άνθολογία μηνιαία έπιθεώρηση αριθ φύλλ 1) Άπεύθυνος Φώτης Δάσιος Άθήναι 3) ΕΚΚΛΗΣΙΑ (έπισημον δελτίον τής έκκλησίας τής Ελλάδος) φύλλα 3-4, 5-6, 7-8 Άντης Γρηγόριος Παπαμιχαήλ 4) ΣΩΤΗΡΙΑ αριθ. φύλ. 2 3 και 4 Άντης Μ. Καραγκούνης Πειραιεύς 5) ΜΟΡΦΕΣ αριθ. φύλ. 3 και 4 Άνθυνη Βασ Δεδούσης Θεσσαλονίκη. 6) ΑΓΓΛΙΑΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΓΕΡΑΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ. (Μηνιαίο Καθολικό περιοδικό) αριθ. φύλ. 1 και 2. Άνθυνη Σταύρος Βαρθάνης. 7) ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΠΕΝΝΙΕΣ. Άνυάριος και Φεβρουάριος 1947 άπεύθυνος Στυλιανός Μπαϊρακτάρης Άθήνα 8) ΚΥΠΡΙΟΠΟΥΛΟ (περιοδικό για παιδιά και νέους) αριθ. 4 και 5 Άνθυνη Μ. Χ. Τροκούδης Πάνω Δευτερα - Κύπρος.

<ΔΗΜΟΤΙΚΟ>

"Ελάβαμε από τήν Κέρκυρα μέσω του άγαπητού μας φίλου βουλευτού κ. Μητσιάλη ένα δημοτικό τραγούδι, τό πρώτο ίσαμε τώρα πού και δημοσιεύουμε. Είναι γραμμένο από ένα γέρω-Δάσκαλο τόν κ. Άνδρέα Περατικό π' άνήκει στους άγαθούς έκείνους ανθρώπους ούς άσπρομάλληδες Γεροπλάτανους- όπως γράφει κι' ό Δροσίνης. Με τέτοιες άγνές ψυχές σαν αυτόν με τά πρόσχαρα μάτια και τό λιγομίλητό τους στόμα πού γεννιόνται, ζούν, πεθαίνουν σαν τά δέντρα τους ριζωμένοι πάντα στό ίδιο χώμα, δοξάζεται και μεγαλουργεί τριάντα αιώνες ή "Ελλάς. Και τό Δημοτικό του τραγούδι, ένα ξέσπασμα πόνου για τήν Άδικία τών μεγάλων πρὸς τήν Πατρίδα μας θυμίζει κάτι άπ' τά παλιά δημοτικά μας τραγούδια, έκείνα πού γαλούχη σαν τις γενιές τών σκλάβων Έλληνόπουλων στήν τουρκοκρατία. "Ας τόπροσέξουν ιδιαίτερα οί άναγνώστεμας.

Προσεχώς

ΒΑΣΟΥ ΜΑΘΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ

ΠΕΝΘΙΜΟ ΕΜΒΑΘΗΡΙΟ

(TRAUER MARSCH)

ΑΘΗΝΑ 1947